

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií



Diplomová práce

**Vývoj ekonomiky a hospodářské politiky Ruské federace
v porovnání s Republikou Kazachstán**

Bc. Daria Malinovskaya

© 2019 ČZU v Praze

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Daria Malinovskaya

Provoz a ekonomika

Název práce

Vývoj ekonomiky a hospodářské politiky Ruské federace v porovnání s republikou Kazachstán

Název anglicky

The comparison of the economic development of the Russian Federation and the Republic of Kazakhstan

Cíle práce

Cílem diplomové práce je zhodnocení vývoje ekonomiky a hospodářské politiky Ruské federace ve zvoleném časovém období a následné porovnání s ekonomikou republiky Kazachstán. Bude zkoumán vývoj základních ekonomických ukazatelů. Dále budou identifikovány hlavní problémy spojené s vývojem ekonomiky Ruské federace a republiky Kazachstán. Zvláštní důraz je v této práci kladen na podobnosti a rozdíly ekonomik a perspektivy ruského a kazašského trhu.

Metodika

Diplomová práce bude rozdělena do dvou částí, teoretické a praktické. Teoretická část práce bude zpracováním literární rešerše s využitím studia odborné literatury českých a zahraniční autorů, čerpány budou rovněž aktuální informace z odborných časopisů a internetových zdrojů. Praktická část se bude zabývat analýzou vybraných makroekonomických ukazatelů, jako je hrubý domácí produkt, inflace, nezaměstnanost a případně dalších. Významným zdrojem dat bude databáze ruského a kazašského statistického úřadu. Využita bude metoda deskripce stavu a vývoje ruské ekonomiky pomocí sledování vývoje makroekonomických ukazatelů a dále metoda komparace sledovaných ekonomik. Bude také použita metoda analýzy a syntézy pro vyhodnocení vývoje ekonomiky a hospodářské politiky Ruské federace a republiky Kazachstán.

Doporučený rozsah práce

60-80 stran

Klíčová slova

Hrubý domácí produkt, inflace, nezaměstnanost, perspektivy, platební bilance, republika Kazachstán, Ruská federace, trh, vývoj.

Doporučené zdroje informací

FURMAN, Dmitriy. Kazachstan i Rossiya: obschestva i gosudarstva. Moskva: Nakladatelství „Prava cheloveka“, 2004. ISBN 5-7712-0316-5

GRAY, Cheryl. Fiscal Policy and Economic Growth: Lessons for Eastern Europe and Central Asia, Washington: Rosewood Drive, 2010. ISBN 978-0-8213-7181-7

ŠVANKMAJER, Milan. Dějiny Ruska. Praha: Nakladatelství Lidové Noviny, 1995. ISBN 80-710-6128-X

TENYAKOV, I.M. Sovremennyy ekonomicheskij rost: istochniki, factory, kachestvo. Moskva: Nakladatelství: „LitRes“, 2016. ISBN: 978-5906783-02-8

YASHNIK, Andrej. Dolgovremennoe i beskrisisnoe razvitie ekonomiky Rossii. Moskva: Nakladatelství „LAP LAMBERT Academic Publishing“, 2014. ISBN 978-5-4483-8308-3

Předběžný termín obhajoby

2018/19 LS – PEF

Vedoucí práce

Mgr. Elizbar Rodonaia, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomických teorií

Elektronicky schváleno dne 9. 11. 2018

doc. PhDr. Ing. Lucie Severová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 12. 11. 2018

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 15. 03. 2019

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci „Vývoj ekonomiky a hospodářské politiky Ruské federace v porovnání s Republikou Kazachstán“ jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 18. března 2019

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Mgr. Elizbar Rodonaia, Ph.D. za cenné připomínky a odborné rady. Dále děkuji své rodině za podporu v průběhu celého studia.

Vývoj ekonomiky a hospodářské politiky Ruské federace v porovnání s Republikou Kazachstán

Abstrakt

Tato diplomová práce se zaměřuje na problematiku vývoje ekonomiky a hospodářské politiky Ruské federace ve zvoleném časovém období na následné porovnání s ekonomikou Republiky Kazachstán. Spolupráce dvou zemí na tomto konkrétním příkladu, jako dvou největších republik bývalého SSSR, je aktuálním tématem, protože vztahy mezi oběma zeměmi jsou prokány těsnými sociálně-ekonomickými, politickými a kulturními vazbami. Bylo vyzkoumáno, že celkově růst ekonomiky Kazachstánu je stabilnější než v Rusku. Analýza stavu obchodně-ekonomických vztahů mezi Ruskou federací a Republikou Kazachstán svědčí o přítomnosti pozitivního trendu jejich vývoje. Skutečný význam získává další rozvoj dialogu v oblasti energetiky mezi zeměmi, který vyžaduje v první řadě přijetí účinných opatření na řešení otázky celní a daňové politiky obou států v oblasti energetiky a modernizace ropné a plynové infrastruktury.

Klíčová slova: Hrubý domácí produkt, inflace, nezaměstnanost, perspektivy, platební bilance, Republika Kazachstán, Ruská federace, trh, vývoj.

The comparison of the economic development of the Russian Federation and the Republic of Kazakhstan

Abstract

This thesis focuses on problems of the economic development of the Russian Federation in the selected time period and the subsequent comparison of the economy of the Republic of Kazakhstan. Cooperation between these countries, as the two largest republics of the former USSR, is an actual theme, because the relations between the two countries are interwoven with tight socio-economic, political and cultural ties. It was researched, that the overall growth of the economy of Kazakhstan is more stable than in Russia. Analysis of the state of trade-economic relations between the Russian Federation and the Republic of Kazakhstan indicates the presence of a positive trend in their development. The real meaning of gaining the further development of the energy dialogue between the countries, which requires in the first place the adoption of effective measures to address the issues of customs and tax policy of both states in the field of energy and modernization of the oil and gas infrastructure.

Keywords: balance of payments, development, gross domestic product, inflation, opportunity, market, republic of Kazakhstan, Russian federation, unemployment.

Obsah

| | | |
|----------|---|----|
| 1 | Úvod | 15 |
| 2 | Cíl práce a metodika | 16 |
| 2.1 | Cíl práce | 16 |
| 2.2 | Metodika | 16 |
| 3 | Teoretická východiska | 17 |
| 3.1 | Ekonomické ukazatele | 17 |
| 3.2 | Růst ekonomiky | 18 |
| 3.2.1 | Defenice hrubého domácího produktu..... | 18 |
| 3.2.2 | Měření velikosti hrubého domácího produktu..... | 20 |
| 3.3 | Nezaměstnanost..... | 18 |
| 3.3.1 | Druhy nezaměstnanosti a jejich příčiny..... | 22 |
| 3.4 | Státní politika zaměstnanosti..... | 24 |
| 3.4.1 | Pasivní politika zaměstnanosti v Ruské federaci..... | 24 |
| 3.4.2 | Pasivní politika zaměstnanosti v Republice Kazachstán | 25 |
| 3.4.3 | Aktivní politika zaměstnanosti v Ruské federaci | 25 |
| 3.4.4 | Aktivní politika zaměstnanosti v Republice Kazachstán..... | 25 |
| 3.5 | Inflace..... | 26 |
| 3.5.1 | Stupně inflace dle závažnosti..... | 27 |
| 3.5.2 | Příčiny inflace | 29 |
| 3.5.3 | Důsledky inflace | 30 |
| 3.5.4 | Sociálně–ekonomické důsledky..... | 30 |
| 3.5.5 | Dopad na přerozdělování národního důchodu | 31 |
| 3.6 | Vyrovnané vztahy se zahraničím | 31 |
| 3.6.1 | Defenice platební bilance..... | 31 |
| 3.6.2 | Součásti platební bilance | 32 |
| 3.6.3 | Základní metody sestavení platební bilance | 33 |
| 3.6.4 | Deficit a přebytek platební bilance | 34 |
| 3.7 | Státní rozpočet..... | 35 |
| 3.7.1 | Struktura státního rozpočtu, jeho podstata a funkce | 35 |
| 3.7.2 | Rozpočtový deficit a zdroje jeho financování | 36 |
| 3.8 | Státní dluh | 37 |
| 3.8.1 | Příčiny vzniku a růstu státního dluhu | 38 |
| 3.8.2 | Vnější státní dluh | 38 |
| 3.8.3 | Řízení státního dluhu | 39 |
| 3.8.4 | Ekonomické důsledky státního dluhu | 41 |
| 4 | Vlastní práce | 42 |
| 4.1 | Rozvoj vztahů Ruské federace a Republiky Kazachstán po rozpadu SSSR.... | 42 |

| | | |
|----------|--|-----------|
| 4.2 | Hrubý domácí produkt v Ruské federaci a v Republice Kazachstán | 43 |
| 4.2.1 | Odvětвовá struktura hrubého domácího produktu..... | 45 |
| 4.3 | Míra nezaměstnanosti v Ruské federaci a v Republice Kazachstán | 46 |
| 4.3.1 | Nezaměstnanost v Ruské federaci a v Republice Kazachstán podle pohlaví..... | 48 |
| 4.3.2 | Rozdělení počtu zaměstnaných podle odvětví v Ruské federaci a v Republice Kazachstán | 49 |
| 4.4 | Vývoj míry inflace v Ruské federaci a v Republice Kazachstán | 50 |
| 4.4.1 | Struktura inflace podle jednotlivých typů produktů a služeb v Ruské federaci | 52 |
| 4.4.2 | Struktura inflace podle jednotlivých typů produktů a služeb v Republice Kazachstán | 53 |
| 4.5 | Platební bilance v Ruské federaci | 54 |
| 4.5.1 | Export a import zboží Ruské federace | 55 |
| 4.5.2 | Export a import služeb Ruské federace..... | 59 |
| 4.5.3 | Kapitálový a finanční účet platební bilance Ruské federace | 61 |
| 4.6 | Platební bilance Republiky Kazachstán | 62 |
| 4.6.1 | Export a import zboží Kazachstánu | 63 |
| 4.6.2 | Export a import služeb Republiky Kazachstán | 66 |
| 4.6.3 | Kapitálový a finanční účet platební bilance Republiky Kazachstán..... | 69 |
| 4.7 | Státní dluh Ruské federace | 71 |
| 4.8 | Státní dluh Republiky Kazachstán | 74 |
| 4.9 | Hospodářská spolupráce Ruska a Kazachstánu..... | 75 |
| 5 | Výsledky a diskuse..... | 78 |
| 5.1.1 | Scénáře rozvoje hospodářské interakce Ruské federace a Republiky Kazachstán | 80 |
| 6 | Závěr..... | 82 |
| 7 | Seznam použitých zdrojů..... | 84 |
| 8 | Přílohy | 87 |

Seznam grafů

| | |
|---|----|
| Graf 1 Dynamika HDP v Ruské federaci a v Republice Kazachstán za vybrané roky | 44 |
| Graf 2 Vývoj míry nezaměstnanosti v Ruské federaci a v Republice Kazachstán za vybrané roky (v procentech) | 47 |
| Graf 3 Poměr základních složek běžného účtu za první čtvrtletí let 2012-2018 (miliardy amerických dolarů) | 55 |
| Graf 4 Export zboží Ruské federace za vybrané roky (miliardy amerických dolarů) | 56 |
| Graf 5 Export zboží do zemí, které jsou hlavními partnery Ruské federace v prvním čtvrtletí let 2017-2018 (v procentech) | 56 |
| Graf 6 Import zboží do Ruské federace za vybrané roky (miliardy amerických dolarů) | 57 |
| Graf 7 Import zboží ze zemí, které jsou hlavními partnery Ruské federace za první čtvrtletí let 2017-2018 (v procentech) | 58 |
| Graf 8 Struktura exportu a importu služeb Ruské federace za první čtvrtletí roku 2018 (v procentech) | 60 |
| Graf 9 Poměr základních složek běžného účtu za první čtvrtletí let 2012-2018 (milionů amerických dolarů) | 63 |
| Graf 10 Export zboží Republiky Kazachstán za vybrané roky (miliardy amerických dolarů) | 64 |
| Graf 11 Import zboží do Republiky Kazachstán za vybrané roky (miliardy amerických dolarů) | 64 |
| Graf 12 Export zboží do zemí, které jsou hlavními partnery Kazachstánu v prvním čtvrtletí let 2017-2018 (v procentech) | 65 |
| Graf 13 Import zboží ze zemí, které jsou hlavními partnery Kazachstánu v prvním čtvrtletí let 2017-2018 (v procentech) | 66 |
| Graf 14 Export a import do zemí a ze zemí, které jsou hlavními partnery Kazachstánu za první čtvrtletí roku 2018 (v procentech) | 69 |

Seznam tabulek

| | |
|---|----|
| Tabulka 1 Příčiny inflace | 29 |
| Tabulka 2 Základní operace platební bilance | 33 |
| Tabulka 3 Metody řízení státního dluhu | 40 |
| Tabulka 4 HDP v běžných cenách za vybrané roky (miliardy amerických dolarů) | 43 |
| Tabulka 5 Odvětvová struktura hrubého domácího produktu za vybrané roky..... | 45 |
| Tabulka 6 Míra nezaměstnanosti v Ruské federaci a v Republice Kazachstán dle pohlaví za vybrané roky (v procentech) | 48 |
| Tabulka 7 Rozdělení počtu zaměstnaných podle odvětví v Ruské federaci a v Republice Kazachstán za vybrané roky (v procentech) | 49 |
| Tabulka 8 Dynamika inflace v Ruské federaci a v Republice Kazachstán za vybrané roky (v procentech k předchozímu roku)..... | 51 |
| Tabulka 9 Růst spotřebitelských cen podle jednotlivých složek v prosinci k prosinci předchozího roku v Ruské federaci (v procentech) | 52 |
| Tabulka 10 Růst spotřebitelských cen podle jednotlivých složek v prosinci k předchozímu prosinci v Republice Kazachstán (v procentech) | 53 |
| Tabulka 11 Export zboží z Ruské federace podle skupin zemí v prvním čtvrtletí let 2017-2018 (v procentech) | 57 |
| Tabulka 12 Import zboží z Ruské federace podle skupin zemí v prvním čtvrtletí let 2017-2018 (v procentech) | 58 |
| Tabulka 13 Zahraniční obchod Ruské federace se službami podle skupin zemí v prvním čtvrtletí let 2017-2018 (miliardy amerických dolarů)..... | 59 |
| Tabulka 14 Vybrané položky platební bilance Ruské federace v roce 2017 a v prvním čtvrtletí roku 2018 v základních jednotkách (miliardy amerických dolarů)..... | 61 |
| Tabulka 15 Komponenty bilance mezinárodních služeb v Republice Kazachstán (milionů amerických dolarů) | 67 |
| Tabulka 16 Vybrané položky platební bilance Republiky Kazachstán v roce 2017 a v prvním čtvrtletí roku 2018 v základních jednotkách (milionů amerických dolarů) | 70 |
| Tabulka 17 Bilance finančního účtu (bez zohlednění rezervních aktiv) v prvním čtvrtletí let 2016-2018 (miliardy amerických dolarů) | 71 |
| Tabulka 18 Státní dluh Ruské federace v roce 2017 a v prvním čtvrtletí roku 2018 (miliardy amerických dolarů) | 72 |
| Tabulka 19 Státní dluh Ruské federace v roce 2017 a v prvním čtvrtletí roku 2018 – další položky (miliardy amerických dolarů)..... | 73 |
| Tabulka 20 Struktura a změny státního dluhu v Republice Kazachstán podle odvětví ekonomiky (milionů amerických dolarů)..... | 74 |
| Tabulka 21 Změna vnějšího dluhu v Republiky Kazachstán za první čtvrtletí roku 2018: sladění toků a zásob (milionů amerických dolarů) | 75 |
| Tabulka 22 Platební bilance Ruské federace v roce 2017 a v prvním čtvrtletí roku 2018 v základních jednotkách (miliardy amerických dolarů)..... | 91 |
| Tabulka 23 Platební bilance Republiky Kazachstán v roce 2017 a v prvním čtvrtletí roku 2018 v základních jednotkách (milionů amerických dolarů)..... | 93 |

Seznam příloh

| | |
|--|----|
| Příloha 1 Hrubý domácí produkt za vybrané roky (v běžných cenách; miliard jednotek národní měny)..... | 87 |
| Příloha 2 Dynamika HDP v Ruské federaci a v Republice Kazachstán za vybrané roky (ve stálých cenách; v procentech k předchozímu roku)..... | 87 |
| Příloha 3 Vývoj míry nezaměstnanosti v Ruské federaci a v Republice Kazachstán za vybrané roky (v procentech)..... | 88 |
| Příloha 4 Deflátor HDP (v procentech k předchozímu roku)..... | 88 |
| Příloha 5 Změna reálné mzdy zaměstnanců (2005=100%)..... | 88 |
| Příloha 6 Růst spotřebitelských cen podle druhů nebo skupin zboží a placených služeb v Ruské federaci (v procentech)..... | 89 |
| Příloha 7 Růst spotřebitelských cen podle druhů nebo skupin zboží a placených služeb v Republice Kazachstán (v procentech)..... | 90 |

Seznam použitých zkratk

CPI - Index spotřebitelských cen

ČSÚ - Český statistický úřad

EAHU - Eurasijský hospodářský svaz

HDP - Hrubý domácí produkt

NNP - Čistý národní produkt

OSN - Organizace spojených národů

PPI - Index cen výrobců

PPP - Parita kupní síly

SNS - Společenství nezávislých států

1 Úvod

Po rozpadu Sovětského svazu na jeho bývalém území vznikly nové nezávislé státy. Kazachstán a Rusko jsou co do rozlohy a síly ekonomiky největší země SNS. Spolupráce na příkladu Ruska a Kazachstánu, jako dvou největších republik bývalého SSSR, je aktuálním tématem, protože vztahy mezi oběma zeměmi jsou protkány těsnými sociálně-ekonomickými, politickými a kulturními vazbami. Kazachstán je silným partnerem, který má obrovský ekonomický potenciál. Rusko a Kazachstán se po několik desetiletí formovaly jako komoditní ekonomiky zaměřené na vývoz svého přírodního bohatství. V obou byly vytvořeny výkonné centralizované systémy řízení, které odpovídají potřebám mono-průmyslového národního hospodářství. Jejich integrace, která se dnes děje v rámci Euroasijské unie, vypadá logicky a dokonce přirozeně. Kazachstán spolu s Ruskem hrají vedoucí roli v EAHU a v rozvoji euroasijské integrace.

Tradičně důvěryhodné partnerství Ruska a Kazachstánu, a to jak v politické, tak v ekonomické oblasti, se opírá o společný historicko-geografický základ, ale také o podobné politické cíle a zájmy. Ekonomický rozvoj zahrnuje rozvoj sociálních vztahů, a proto probíhá různě v určitých historicky daných podmínkách technologických zřízení ekonomiky a rozdělování hmotných statků. Je to proces zlepšování kvality lidských životů a příležitostí vedoucí k celkovému zvýšení životní. Dnes jsou země nejdůležitějšími ekonomickými partnery a spojenci ve vzájemných zahraničních ekonomických činnostech.

Pevné ekonomické vazby mezi ekonomikami Kazachstánu a Ruska byly položeny v sovětském období a přetrvaly i rozpad unie, a to do značné míry díky iniciativě obou zúčastněných zemí. Obrovskou roli v tomto procesu v průběhu více než 25 let nezávislosti nových států sehrála meziregionální spolupráce: obrovská délka společné hranice s dobrou dopravní komunikací po celé délce maximalizuje úzkou spolupráci mezi subjekty obou zemí. Kazachstán má pro Rusko strategický význam díky svému vedoucímu postavení ve střední Asii a také díky surovinovému potenciálu. Rusko hraje vedoucí úlohu při zajišťování stability a bezpečnosti v regionu. Jeho přepravní komunikační tepny zajišťují komunikaci se světovým trhem. Obrovský význam také hraje historická shoda obou států s jejich humanitárními a kulturními vazbami.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem diplomové práce je zhodnocení vývoje ekonomiky a hospodářské politiky Ruské federace ve zvoleném časovém období a následné porovnání s ekonomikou Republiky Kazachstán. Bude zkoumán vývoj základních ekonomických ukazatelů. Dále budou identifikovány hlavní problémy spojené s vývojem ekonomiky Ruské federace a Republiky Kazachstán. Zvláštní důraz je v této práci kladen na podobnosti a rozdíly ekonomik a perspektivy ruského a kazašského trhu.

2.2 Metodika

Diplomová práce bude rozdělena do dvou částí, teoretické a praktické. Teoretická část práce bude zpracováním literární rešerše s využitím studia odborné literatury českých a zahraničních autorů, čerpány budou rovněž aktuální informace z odborných časopisů a internetových zdrojů. Praktická část se bude zabývat analýzou vybraných makroekonomických ukazatelů, jako je hrubý domácí produkt, inflace, nezaměstnanost a případně dalších. Významným zdrojem dat budou databáze ruského a kazašského statistického úřadu. Využita bude metoda deskripce stavu a vývoje ruské ekonomiky pomocí sledování vývoje makroekonomických ukazatelů a dále metoda komparace sledovaných ekonomik. Bude také použita metoda analýzy a syntézy pro vyhodnocení vývoje ekonomiky a hospodářské politiky Ruské federace a Republiky Kazachstán.

3 Teoretická východiska

3.1 Ekonomické ukazatele

Ekonomické ukazatele představují jeden z nejčastějších a nejefektivnějších nástrojů popisu ekonomiky, který se v ekonomické vědě a v oblasti řízení ekonomických procesů používá. Složení a struktura ekonomických ukazatelů představuje jeden z hlavních předmětů zkoumání ekonomické vědy a zároveň má informativní charakter (Michajlushkin, 2002, s. 174).

Soubor vzájemně propojených ukazatelů, které charakterizují ekonomiku jako celek, její odvětví, region, rozsah ekonomické aktivity, skupiny homogenních ekonomických procesů, se nazývá systémem ekonomických ukazatelů. Struktura ekonomických ukazatelů má velmi rozsáhlý charakter. Ukazatele jsou rozděleny do skupin podle několika znaků (Nosova, 2008, s. 58).

Obvykle se rozlišují souhrnné makroekonomické ukazatele, které charakterizují ekonomiku země jako celek a mikroekonomické ukazatele, vztahující se hlavně k ekonomice podniků, společností a firem.

Ve struktuře ekonomických ukazatelů rozlišujeme absolutní, tzv. kvantitativní ukazatele a poměrové (relativní), tzv. kvalitativní ukazatele. Absolutní ukazatele jsou všechny ukazatele, které charakterizují množství zboží, výrobků, peněz a jsou vyjádřeny v přírodních nebo peněžních jednotkách (např. kusy, hmotnost, délka, objem, rublů, dolarů)- (Rajzberg, 1997, s. 127).

Poměrové ukazatele vyjadřují poměr dvou ukazatelů absolutních. Kvalitativní ukazatele jsou bezrozměrné ukazatele, které obvykle charakterizují míru ekonomické změny hodnoty a poměr homogenních ekonomických veličin, získané v důsledku jejich srovnání. Absolutní ukazatele jsou dimenzionální ukazatele, které charakterizují rychlost změny hodnoty v čase, účinnost využívání zdrojů, citlivost hodnoty ve vztahu k faktoru, které způsobilo jeho změny (Rajzberg, 1997, s. 128).

V souhrnu poměrových ekonomických ukazatelů, které charakterizují dynamiku ekonomických procesů a změnu objemových ukazatelů, rozlišujeme ukazatele růstu (rychlost růstu) a zhodnocení (tempo přírůstku).

Ukazatele růstu (rychlost růstu) představují poměr počtu hospodářského produktu vyrobeného nebo spotřebovaného v tomto nebo předchozím období. Nejčastěji se řeší roční, čtvrtletní, nebo měsíční období, či případně jen koncové a počáteční datum. Ukazatele růstu charakterizují změnu stavu ekonomiky, a proto je oprávněné je nazývat také ukazateli stavu či změny ekonomiky. Ve statistice se často používá skupina těchto relativních ukazatelů, tzv. indexy. Index představuje podíl dvou stejnorodých věcí (veličin, statistických znaků či ukazatelů) na stejném místě v různém čase (Flek, 2014, s. 37).

Ukazatele pro zhodnocení a ukazatele přírůstku představují poměr přírůstku (zvýšení nebo snížení) množství vyrobeného, prodaného, spotřebovaného produktu v základním období na množství vyrobeného, prodaného, spotřebovaného produktu v předchozím období. Ukazatele přírůstku, stejně jako ukazatele růstu, se měří ve zlomcích nebo procentech (Flek, 2014, s. 37).

3.2 Růst ekonomiky

3.2.1 Defenice hrubého domácího produktu

Výkonnost ekonomiky se nejčastěji měří pomocí hrubého domácího produktu (HDP), který představuje peněžní vyjádření celkového toku zboží a služeb za určité období, zpravidla za rok.

Dle Dvořáčka (2012, s. 20) je HDP možné vyjádřit dvojím způsobem:

- jako sumu zboží a služeb,
- jako sumu nákladů výroby, kterou je třeba vydat na krytí služeb poskytovaných jednotlivými výrobními sektory.

Hrubý domácí produkt může být vymezen jako:

Nominální (běžný) HDP či reálný HDP, kdy nominální HDP je ukazatel vyjádřený v tržních (tedy skutečných) cenách každého roku. Naopak reálný HDP je vyjádřený ve srovnatelných (stálých) cenách, tedy v cenách výchozího roku. Reálný HDP měří celkové množství produktu, zatímco nominální HDP jeho současnou peněžní hodnotu. Jedná se

vlastně o nominální HDP, který je „očistěný“ o inflaci pomocí deflátoru HDP (Rojíček, 2016, s. 10).

Dle Mankiw (1999, s. 477) je deflátor HDP poměr nominálního HDP k reálnému HDP a je označován jako cena HDP:

$$\text{Deflátor HDP} = \frac{\text{Nominální HDP}}{\text{Reálný HDP}} \quad (1)$$

Čistý národní produkt (NNP) získáme, jestliže od HDP odečteme znehodnocení kapitálu. NNP je tedy součtem spotřeby domácností, vládních nákupů, čistého exportu a čistých investic. Čisté investice se rovnají hrubým investicím minus znehodnocení kapitálu (odpisy z kapitálové spotřeby)-(Dvořáček, 2012, s. 20).

Národní důchod je součet všech příjmů, které domácnosti za určité období na daném území získají. Na stránkách ČSÚ se uvádí:

„Zatímco HDP ukazuje, jaká hodnota zboží a služeb se v dané ekonomice v konkrétním období vytvořila, zrealizovala, a tím fakticky transformovala ve finanční prostředky, hrubý národní důchod tuto hodnotu upravuje o saldo prvotních důchodů s nerezidenty. Přičítá důchody, které připadly rezidentům v zahraničí, a naopak odečítá důchody, které náležely nerezidentům v domácí ekonomice. Jestliže je saldo prvotních důchodů kladné, pak je ekonomika čistým příjemcem a hrubý národní důchod je vyšší než hrubý domácí produkt. Pokud je však toto saldo záporné, pak je ekonomika čistým plátcem a hrubý národní důchod je nižší.“

Čistý ekonomický blahobyt je upravenou mírou celkového národního produktu, která koriguje některá omezení metodiky měření HDP. Proto se HDP upravuje o připočitatelné a odpočitatelné položky. Mezi připočitatelné položky patří hodnota volného času, výrobky a služby vyprodukované stínovou ekonomikou, výrobky a služby vyrobené a poskytnuté samy sobě, kvalita výrobků a služeb apod. (Dvořáček, 2012, s. 21).

Potenciální produkt je dán maximální úrovní HDP, které lze dosahovat při daném stavu technologie a počtu obyvatel, aniž dochází k urychlení inflace. Představuje

dlouhodobě udržitelnou kapacitu ekonomiky při přirozené míře nezaměstnanosti (Rojíček, 2016, s. 13).

Dle Dvořáčka (2012, s. 21) je mezera HDP rozdíl mezi potenciálním produktem a reálným HDP. Velká mezera HDP znamená, že ekonomika nepracuje na úrovni svých možností, nebo že se ekonomika nalézá uvnitř své hranice produkčních možností.

Zdroje růstu potenciálního produktu jsou následující:

- Růst výrobních faktorů,
- Technologická zlepšení a zvýšení efektivity.

3.2.2 Měření velikosti hrubého domácího produktu

K měření velikosti hrubého domácího produktu se používají tři metody: produkční, výdajová a důchodová metoda.

Dle Hrbkové (2015, s. 64) se při použití produkční metody hrubý domácí produkt určí jako součet finálních statků a služeb všech odvětví ekonomiky. Na stránkách ČSÚ se uvádí:

„Produkční metodou se HDP počítá jako součet hrubé přidané hodnoty jednotlivých institucionálních sektorů nebo odvětví a čistých daní na produkty (které nejsou rozvrženy do sektorů a odvětví). Je to také vyrovnávací položka účtu výroby za národní hospodářství celkem, kde se na straně zdrojů zachycuje produkce a na straně užití mezispotřeba. Hrubá přidaná hodnota je rozdílem mezi produkcí a mezispotřebou. Vzhledem k tomu, že produkce se oceňuje v základních cenách a užití v kupních cenách, je strana zdrojů za národní hospodářství celkem doplněna o daně snížené o dotace na výrobky.”

$$HDP = \text{Produkce} + \text{mezispotřeba} + \text{Daně z produktů} - \text{Dotace na produkty} \quad (2)$$

Při použití výdajové metody se hrubý domácí produkt určí jako suma všech výdajů ekonomických subjektů za statky a služby. V metodice Českého statistického úřadu (ČSÚ) je uvedeno:

„Výdajovou metodou se HDP počítá jako součet konečného užití výrobků a služeb rezidentskými jednotkami (skutečná konečná spotřeba a tvorba hrubého kapitálu) a salda vývozu a dovozu výrobků a služeb. Skutečná konečná spotřeba je odvozena prostřednictvím naturálních sociálních transferů od výdajů na konečnou spotřebu domácností, vlády a neziskových institucí sloužících domácnostem. Tvorba hrubého kapitálu se člení na tvorbu hrubého fixního kapitálu, změnu zásob a na čisté pořízení cenností.”

$$HDP = \text{Výdaje na konečnou spotřebu} + \text{Tvorba hrubého kapitálu} + \text{Vývoz výrobků a služeb} - \text{Dovoz výrobků a služeb} \quad (3)$$

Při použití důchodové metody se hrubý domácí produkt vypočítá jako součet důchodů domácností – majitelů výrobních faktorů. Patří sem důchody ve formě mezd, platů, čistých úroků, dále zisky firem a renty. K výsledku se přičítají nepřímé daně a odečtou se dotace (Hrbková, 2015, s. 65). Podle metodiky ČSÚ:

$$HDP = \text{Náhrady zaměstnancům} + \text{Daně z výroby a z dovozu} + \text{Čistý provozní přebytek} + \text{Čistý smíšený důchod} + \text{Spotřeba fixního kapitálu} \quad (4)$$

Podle metodiky ČSÚ: „Důchodovou metodou se HDP počítá jako součet prvotních důchodů za národní hospodářství celkem: náhrad zaměstnancům, daní z výroby a z dovozu snížených o dotace a hrubého provozního přebytku a smíšeného důchodu (resp. čistého provozního přebytku a smíšeného důchodu a spotřeby fixního kapitálu).”

3.3 Nezaměstnanost

Nezaměstnanost je sociálně-ekonomická situace, při níž část aktivní populace v produktivním věku nemůže najít práci. Nezaměstnanost je způsobena nadměrným množstvím lidí, kteří chtějí najít práci nad počtem volných pracovních míst, odpovídajících profilu a kvalifikaci uchazečů o tato místa.

Nezaměstnanost je sociálně-ekonomický fenomén, který se objevil s nástupem námezdní práce. Je charakterizována stavem ekonomicky aktivního obyvatelstva, které na jednu stranu má touhu pracovat s cílem získat příjem, ale na druhou stranu nemá dost pracovních příležitostí (Gaga, 2008, s. 52).

Do ekonomicky aktivního obyvatelstva jsou řazeny osoby, které jsou podle věku a zdravotního stavu schopny pracovat. Dle Federálního statistického úřadu je za produktivní věk u mužů považován věk 16-59 let, u žen 16-54 let. Od roku 2019 se věk pro odchod do důchodu v Ruské federaci zvýší na 63 let pro ženy a 65 let pro muže, nicméně v Republice Kazachstán věk pro odchod do důchodu zůstává na hranici 63 let pro muže a 58,5 let pro ženy.

Do ekonomicky neaktivního obyvatelstva patří studenti, osoby v domácnosti, důchodci a ti, kteří nemohou pracovat ze zdravotních důvodů nebo jednoduše pracovat nechtějí (Vechkanov, 2011, s. 144).

Podle metodiky Mezinárodní organizace práce jsou nezaměstnanými ty osoby ve věku 16 let a starší, které během sledovaného období:

- neměly práci (nebo výdělečnou činnost);
- hledaly zaměstnání;
- byly připraveny nastoupit do práce.

„Zaměstnaní“ jsou osoby obou pohlaví ve věku 16 let a výš, které během sledovaného období:

- pracovaly za odměnu (peníze nebo jinou formu odměny);
- byly dočasně nepřítomné v práci z důvodu nemoci nebo úrazu, víkendu, dovolené, jiného druhu placené dovolené nebo dovolené bez odměny, náhradního volna, stávky a jiné příčiny;
- pracovaly bez nároku na odměnu v rodinném podniku (Federální statistický úřad, 2018).

3.3.1 Druhy nezaměstnanosti a jejich příčiny

Frikční nezaměstnanost je spojena se změnou místa zaměstnání z podnětu zaměstnanců, kteří dobrovolně hledají pro sebe vhodnější práci. Tato nezaměstnanost se

objevuje vždy a všude. Frikční nezaměstnanost je nezaměstnanost „mezi pracovními místy“, tedy v době, kdy člověk opustil své pracovní místo a hledá si nové. Důvodů pro hledání nového zaměstnání může být mnoho, příkladem mohou být lepší pracovní podmínky, vyšší plat, změna bydliště nebo konflikt na pracovišti (Gaga, 2008, s. 55).

Frikční nezaměstnanost se v Rusku často nedá zachytit. Je to proto, že období prvních dvou měsíců po ukončení pracovního poměru není vnímáno jako důvod pro zaměstnance k registraci se na pracovním úřadu (Vechkanov, 2011, s. 143).

Strukturální nezaměstnanost je způsobena změnou ve struktuře výroby pod vlivem vědeckého a technického pokroku, zastaráváním a vznikem nových průmyslových odvětví. V důsledku toho vzniká nesoulad mezi kvalifikačními požadavky na různé druhy prací a volnými pracovními místy (Vechkanov, 2011, s. 144).

Sezónní nezaměstnanost je typická pro zemědělství, cestovní ruch, některá odvětví průmyslu a je způsobena přírodními faktory. Sezónní nezaměstnanost může způsobit skutečný problém pouze v oblastech, kde jsou výše uvedené činnosti převládajícími činnostmi ekonomiky (Gaga, 2008, s. 55).

Cyklická nezaměstnanost se objevuje v období poklesu výroby a v době hospodářské krize, kdy dochází k hromadnému zavírání podniků a v důsledku toho i ke snížení počtu zaměstnanců (Adamchuk, 2000, s. 52).

Institucionální nezaměstnanost nastane, když organizace trhu práce není dostatečně efektivní. Příkladem může být situace, kdy máme neúplné informace o volných pracovních místech (Gaga, 2008, s. 55).

V každé společnosti existuje vrstva lidí, kteří nechtějí pracovat ať už z osobních, zvykových, nebo z jiných důvodů. V tomto případě se jedná o dobrovolnou nezaměstnanost.

Skrytá nezaměstnanost představuje lidi, kteří nejsou zahrnuti do ekonomicky aktivního obyvatelstva v daném čase, ale rádi by se dostali do práce v případě, že poskytnutá práce by pro ně byla vhodná (Adamchuk, 2000, s. 53).

3.4 Státní politika zaměstnanosti

Státní politika zaměstnanosti je součástí sociálně-ekonomické politiky státu, která je zaměřená na řešení problémů zaměstnanosti v ekonomice tím, že zlepšuje efektivitu programů zaměstnanosti, podporuje rozvoj systému sociálního partnerství, stimuluje mobilitu ekonomicky aktivního obyvatelstva a zvyšuje flexibilitu trhu práce.

Politiku zaměstnanosti jako soubor opatření zaměřených na zlepšení distribuce pracovní síly a udržování efektivní zaměstnanosti lze rozdělit na pasivní a aktivní.

3.4.1 Pasivní politika zaměstnanosti v Ruské federaci

Pasivní politika je omezena na výplatu dávek nezaměstnaným. To obvykle zahrnuje státem garantované výplaty dávek v nezaměstnanosti a na konci života materiální pomoc (sociální zabezpečení). Není pochyb, že tato opatření jsou nutná a důležitá (Adamchuk, 2000, s. 56).

Formy sociální podpory pro nezaměstnané:

- výplata dávek v nezaměstnanosti, včetně doby dočasné pracovní neschopnosti nezaměstnaných;
- výplata stipendia v průběhu školení, zvýšení kvalifikace včetně doby dočasné pracovní neschopnosti;
- materiální pomoc;
- příležitost podílet se na placených veřejných pracích (Ivleva, 2014, s. 339).

Dávky v nezaměstnanosti se přestávají vyplácet, když dojde k:

- uznání občana zaměstnaným z důvodů stanovených zákonem;
- dlouhodobé absenci nezaměstnaného (více než jeden měsíc) na úřadu práce, aniž k tomu byla podstatná příčina;
- změně bydliště občana;
- pokusu získat potvrzení o dávky v nezaměstnanosti podvodem;
- smrti občana (Ivleva, 2014, s. 349).

3.4.2 Pasivní politika zaměstnanosti v Republice Kazachstán

Politika zaměstnanosti je tvořena a realizována společným úsilím legislativních, výkonných orgánů a zaměstnavatelů, s účastí profesionálních svazů. Vláda a její hospodářské, finanční a vzdělávací orgány provádějí společnou hospodářskou politiku v oblasti zaměstnanosti, stanovují pravidla pro sladění zájmů na trhu práce, pomáhají udržet rovnováhu poptávky a nabídky a definují předpisy mechanismu její regulace. Ministerstvo práce Kazachstánu a Veřejné úřady zaměstnanosti vykonávají státní politiku zaměstnanosti a sociální podpory nezaměstnaných v součinnosti s jinými orgány státní správy, zaměstnavateli a veřejnými organizacemi (Koshanov, 2010, s. 510).

3.4.3 Aktivní politika zaměstnanosti v Ruské federaci

Aktivní politika zaměstnanosti znamená soubor právních, institucionálních a ekonomických opatření přijatých státem za účelem snížení nezaměstnanosti.

Opatření aktivní politiky se vztahuje na ekonomicky aktivní populaci. Jedná se o vytvoření vhodného právního rámce pro zdanění, který stimuluje rozpočtové, úvěrové, daňové a investiční politiky a realizuje se prostřednictvím aktivních programů (Adamchuk, 2000, s. 56).

V dnešní době mezi hlavní formy aktivní politiky zaměstnanosti patří: stimulace vytváření nových pracovních míst, organizace veřejných prací, využívání flexibilních forem zaměstnávání (práce na částečný úvazek), vývoj nestandardních forem zaměstnání (domácího průmyslu), podpora rozvoje malých podniků a samostatné výdělečné činnosti (Vechkanov, 2011, s. 154).

Absence aktivní politiky může výrazně zúžit funkce úřadů práce.

3.4.4 Aktivní politika zaměstnanosti v Republice Kazachstán

Dle nařízení vlády Republiky Kazachstán č. 316 ze dne 31. března 2011 o schválení Programu zaměstnanosti – 2020, se provádění aktivní politiky zaměstnanosti vztahuje k jedné z hlavních sociálních priorit činnosti vlády Republiky Kazachstán. Zajištění slušné úrovně zaměstnání je základem sociální ochrany obyvatelstva. Nejdůležitějším prostředkem k růstu veřejného bohatství a zlepšení kvality života je možnost rozvoje a realizace lidského

potenciálu. Od roku 1991 se v Kazachstánu regulace trhu práce a politika zaměstnanosti prováděla prostřednictvím speciálních programů zaměstnanosti:

- Program na boj s chudobou a nezaměstnaností v letech 2000-2002 (schválený usnesením vlády Republiky Kazachstán od 3. června 2000 č. 833);
- Program na snížení chudoby v Republice Kazachstán na období let 2003-2005 (schválený usnesením vlády Republiky Kazachstán od 26. března 2003 č. 296);
- Program zaměstnanosti obyvatelstva Kazachstánu v letech 2005 až 2007 (schválený usnesením vlády Republiky Kazachstán od 27. ledna 2005 č. 68).

Na období let 2008-2010 byl navržen a schválen usnesením vlády Republiky Kazachstán (od 20. listopadu 2007 č. 1114) plán zvaný „Cestovní mapa“, což byl plán akcí cílený na zlepšení systému zaměstnanosti, jenž se zaměřoval na prevenci růstu nezaměstnanosti, na podporu růstu produktivní zaměstnanosti, na zvyšování kvality pracovní síly a ochranu národního trhu práce.

3.5 Inflace

Inflace představuje obecné zvýšení cen spotřebního a výrobního zboží v důsledku devalvace a snížení kupní síly národních peněz. Peníze ztratí svou hodnotu v důsledku narušení rovnováhy mezi jejich počtem, nacházejících se v oběhu a množstvím spotřebního zboží, které je k dispozici na trzích (Mankiw, 1999, s. 746).

Index spotřebitelských cen (Consumer Price Index, CPI) je hlavním ukazatelem inflace, který měří změnu cen zboží a služeb, které jsou zahrnuty ve spotřebitelském koši, jenž zahrnuje zboží a služby a neustálé poptávky (potraviny, oděvy, palivo, doprava, zdravotní péče a tak dále)-(Scherbak, 2008, s. 37).

$$CPI = \frac{Q_0 * P_1}{Q_0 * P_0} * 100\% \quad (5)$$

Kde Q_0 je množství zboží; P_0 cena v základním období; P_1 cena v aktuálním období.

Mezi hlavní rysy chování tohoto indikátoru v obchodním cyklu patří:

- inflace v oblasti služeb zaostává oproti inflaci na trhu přibližně o 6-9 měsíců;

- inflace má svůj vlastní cyklus, který zaostává ve vztahu k celkovému cyklu růstu ekonomiky (Scherbak, 2008, s. 37).

Index cen výrobců (Producer Price Index, PPI) je index s fixními vahami, který sleduje změny v cenách, za které prodávají své zboží národní výrobci na velkoobchodní úrovni odbytu. PPI zahrnuje všechny fáze výroby (suroviny, přechodnou fázi, hotové výrobky) a všechny sektory (průmysl, těžbu, zemědělství). Ceny dováženého zboží v něm nejsou zahrnuty, ale skrze ceny importovaných surovin na něj mají vliv. Hlavním rozdílem mezi indexem cen výrobců (PPI) a indexem spotřebitelských cen (CPI) je to, že první z nich se používá k úpravě reálného růstu výroby, kdežto druhý k úpravě příjmových a výdajových toků z důvodu změn životních nákladů (Fabozzi, 2010, s. 207).

$$PPI = \frac{P_1}{P_0} * 100\% \quad (6)$$

Kde P_0 je cena v základním období; P_1 je cena v aktuálním období.

Dle Scherbak (2008, s. 38) se Deflátor IPD (Deflátor HDP) na rozdíl od předešlých dvou indexů, které jsou zjišťovány přímo v terénu, počítá „od stolu“ následně po ukončení sledovaného období jako podíl nominálního a reálného produktu.

$$IPD = \frac{\text{HDP v běžných cenách}}{\text{HDP v cenách základního období}} * 100\% \quad (7)$$

Na rozdíl od indexu spotřebitelských cen, který sleduje pouze vybrané zboží, IPD zahrnuje vývoj cen veškerého zboží, tím pádem je objektivnější. Na druhou stranu má nevýhodu, že jej můžeme vypočítat pouze zpětně, až máme údaje o vývoji HDP (Scherbak, 2008, s. 38).

3.5.1 Stupně inflace dle závažnosti

Dle Dvořáčka (2012, s. 27) podle závažnosti inflace rozlišujeme:

- Mírnou inflaci (plíživou) - ceny rostou pomalu. Ceny jsou relativně stabilní, lidé důvěřují penězům. Míra inflace je řádově jednociferná.

- Pádívou inflaci (cválající) - ceny rostou dvou či trojciferným tempem. Jestliže se pádívá inflace plně rozvine, vznikají vážné hospodářské problémy. Finanční trhy odumírají. Lidé hromadí statky.
- Hyperinflaci - extrémní případ. Tempo růstu cen je obrovské.

V závislosti na povaze projevů rozlišujeme následující typy inflace:

- Zjevnou inflaci - pozitivní růst cenové hladiny v podmínkách volných, státem neregulovaných cen.
- Potlačenou (blokovanou) inflaci – snaha brzdit inflaci (v podmínkách tvrdé státní kontroly nad cenami).
- Skrytou inflaci - cenové indexy nevykazují skutečný růst cenové hladiny, nebo velký podíl má stínová ekonomika.

V závislosti na důvodech, které způsobují inflaci, rozlišujeme:

- Inflaci poptávky
- Infaci nákladů
- Strukturální a institucionální inflaci (Sinickoj, 2014, s. 454).

Scherbak (2008, s. 28) rozlišuje další typy inflace:

- Vyvážená – ceny různých zboží se mění ve stejné míře a současně.
- Nevyvážená – ceny zboží rostou nejednotně.
- Očekávaná – umožňuje přijmout opatření na ochranu.
- Neočekávaná
- Importní – vyvíjí se pod vlivem vnějších faktorů.

3.5.2 Příčiny inflace

Inflace je způsobena měnovými a strukturálními vlivy:

Tabulka 1 Příčiny inflace

| Příčiny | Podmíněno |
|----------------------|---|
| Měnové příčiny | Nesoulad peněžní poptávky a obchodní hmoty, kdy poptávka po zboží a službách je vyšší než velikost obratu; přebytek příjmů nad spotřebitelskými výdaji; deficit státního rozpočtu; nadměrné investice, tj. objem investic přesahuje schopnost ekonomiky, což je více než růst mezd ve srovnání s růstem výroby a zvýšením produktivity práce. |
| Strukturální příčiny | Zaostávání rozvoje průmyslu ve spotřebitelském sektoru; snížení efektivity investic a zadržování růstu spotřeby; nedokonalost systému řízení ekonomiky. |
| Vnější příčiny | Snížení příjmů ze zahraničního obchodu, záporná bilance zahraničního obchodu platební bilance. |

Zdroje: vlastní zpracování, data jsou čerpána ze Sylashkin, 2006, s. 85

Dle Sinickoj (2014, s. 101) je strukturální inflace na makroekonomické úrovni způsobena meziodvětvovou nerovnováhou. Mezi institucionálními příčinami inflace lze rozlišit důvody, které souvisí s finančním sektorem a důvody, které souvisí s organizační strukturou trhů. Obecně platí, že souhrn důvodů vypadá takto:

1. Měnové faktory:

- neopodstatněná emise peněz pro krátkodobé potřeby státu;
- financování rozpočtového deficitu (může být financován peněžní emisí nebo prostřednictvím úvěrů u centrální banky)-(Sinickoj, 2014, s. 101).

2. Vysoká úroveň monopolizace ekonomiky. Protože monopol má tržní síly, je schopen ovlivnit ceny. Monopolizace může zvýšit inflaci, která začala v důsledku jiných příčin (Sinickoj, 2014, s. 101).

3. Militarizace ekonomiky. Výroba zbraní zvyšuje HDP, aniž přitom zvyšuje výrobní potenciál země. Z ekonomického hlediska vysoké vojenské výdaje brzdí rozvoj země. Důsledky militarizace jsou rozpočtové schodky, disproporce ve struktuře ekonomiky (Sinickoj, 2014, s. 101).

3.5.3 Důsledky inflace

Dle Sylashkin (2006, s. 96) má inflace řadu důsledků:

- Všechny peněžní rezervy (vklady, půjčky, zůstatky na účtech, atd.) se začínají znehodnocovat. Znehodnocují se také cenné papíry. Prudce se zhoršují problémy emisí peněz;
- Nekontrolovatelné přerozdělování důchodů: při inflaci ztrácejí věřitelé, dodavatelé, vývozci a pracovníci rozpočtových podniků, a získávají dlužníci, kupující, dovozci a pracovníci reálného sektoru. Objevují se také „fiktivní“ příjmy, které nemusejí pocházet z finančního systému;
- Růst cen je doprovázen poklesem kurzu národní měny. Vliv inflace na ekonomický život lze chápat ve dvou směrech: dopad na přerozdělování národního důchodu a na objem národní produkce.

3.5.4 Sociálně–ekonomické důsledky

Inflace má vliv na objem národní produkce. Hyperinflace výroby a sdílení tak kupříkladu vede k snížení reálného objemu národní produkce, zvýšení nezaměstnanosti, uzavírání podniků a bankrotu (Shevchuk, 2005, s. 16).

Dle Fabozzi (2010, s. 710) může být inflace očekávaná či neočekávaná. Očekávaná inflace je taková, kdy růst cen stanoví federální rozpočet. Neočekávaná inflace může vést k nerovnoměrnému přerozdělování příjmů. Při neočekávané inflaci ztrácejí příjem:

- držitelé úspor běžného účtu;
- věřitelé, kteří po nějaké době očekávají návrat peněz z úvěrů, které však mezitím ztratily svoji kupní sílu. Aby kompenzovali ztráty způsobené inflací, věřitelé stanovují příslušné úrokové sazby z úvěru na pokrytí své ztráty (škody).

Proto rozlišujeme:

- nominální úrokové sazby (úrokové sazby, které jsou fixní v úvěrové smlouvě);

- reálné úrokové sazby (nominální úrokovou sazbu vynásobenou na úrovni inflace (odečte se míra růstu cen v procentech)-(Fabozzi, 2010, s. 710).

3.5.5 Dopad na přerozdělování národního důchodu

Jak již bylo zmíněno, národní důchod je tvořen různými zdroji. Je zřejmé, že důsledky inflace působí nejvíce na lidi s fixními příjmy, protože jejich reálná kupní síla kvůli inflaci klesá. Naopak ti, jejichž příjmy jsou pohyblivé, mohou inflací získat – pokud se jejich nominální příjmy zvyšují rychlejším tempem, než jakým rostou ceny (tj. jejich skutečný příjem se zvyšuje). Na inflaci mohou dále negativně doplatit majitelé úspor – pokud bude úroková sazba na vklad peněz do banky či do cenných papírů nižší, než je míra inflace (Shevchuk, 2005, s. 17).

Inflace také přerozděluje vládní příjmy mezi věřitele a dlužníky. Po získání dlouhodobé půjčky s fixními úroky bude dlužník de facto vracet jen její část, tak, jak se skutečná kupní síla peněz sníží v důsledku inflace. Pro ochranu věřitelů proti inflaci mohou být použity plovoucí úrokové sazby. Mnoho lidí považuje inflaci za sociální zlo, protože nese veškeré přerozdělování – chudí mohou být ještě chudší a bohatí ještě bohatší. Souvisí to i s tím, že právě méně zajištěné vrstvy obyvatel dostávají fixní příjmy (fixní mzdy, úrok z bankovních vkladů apod.)-(Sylashkin, 2006, s. 98).

Existují dva názory ohledně vlivu inflace na objem výroby. Dle prvního názoru inflace, tj. růst cen, stimuluje výrobce k vyrábění více produktů. Druhý názor je v zásadě opačný. Dle něj v zemi, kde je inflace, produkce naopak klesá. Při inflaci poptávky v podmínkách plné zaměstnanosti přichází růst cen, ale produkce zůstává na stejné úrovni (Shevchuk, 2005, s. 19).

3.6 Vyrovnané vztahy se zahraničím

3.6.1 Defenice platební bilance

Mezinárodní pohyb zboží, služeb, znalostí, kapitálu a pracovní síly se odráží v platební bilanci. Platební bilance je systematický statistický záznam veškerých ekonomických transakcí, které byly uskutečnena mezi devizovými tuzemskými a zahraničními výrobci za určité období (zpravidla jeden rok)-(Nosova, 2008, s. 134).

V Rusku vstupní data pro platební bilanci sbírá především Federální služba státní statistiky a sestavuje a zveřejňuje je Centrální banka ve svém pravidelném vydání „Věstníku“. V Kazachstánu jsou podrobné tabulky s údaji zveřejněny ve čtvrtletní edici s názvem Národní Banky Kazachstánu „Platební bilance a zahraniční dluh Republiky Kazachstán“.

Platební bilance charakterizuje vývoj zahraničního obchodu, úroveň produkce, zaměstnanosti a spotřeby. Její rozsah umožňuje sledovat velikost zahraničních investic, zahraničního dluhu, změnu devizových rezerv, stav fiskální, měnové politiky a měnového kurzu. Platební bilance slouží jako jeden ze zdrojů dat pro systém národních účtů a přímo se používá pro výpočet HDP (Nosova, 2008, s. 135).

3.6.2 Součásti platební bilance

Dle Michajlushkin (2002, s. 181) standardní součásti platební bilance obsahují následující účty:

- účet běžných transakcí zahrnuje veškeré dovozy a vývozy zboží a služeb, výnosy z kapitálu (úroky, dividendy) a převody pracovních příjmů atd.;
- kapitálový účet je účet, který zahrnuje toky kapitálu ze země a do země a investiční a kapitálové transakce, tj. například kapitálové transfery, nákup/prodej nefinančních hmotných aktiv;
- finanční účet zahrnuje přímé investice v zahraničí a zahraniční v tuzemsku, portfoliove investice;
- účet saldo chyb a opomenutí se používá k započítávání neobjasněných příspěvků vzhledem k nutnosti udržet vyrovnanou platební bilanci;
- kurzové rozdíly a změna devizových rezerv (měnový účet) – zahrnuje všechny oficiální transakce včetně změny devizových rezerv, půjček od měnového fondu a jejich vlád, které financují saldo běžných a kapitálových toků.

Jedním z nejdůležitějších pojmů v platební bilanci je pojem „rezident“. Ekonomická jednotka je rezidentem ekonomiky, pokud má centrum ekonomického zájmu na ekonomickém území země (Shevchuk, 2005, s. 78).

Všechny transakce v platební bilanci se odráží v tržních cenách, které představují množství peněz, které jsou ochotni zaplatit kupující, aby si koupili něco u prodejců, za předpokladu, že obě strany jsou nezávislémi (Nosova, 2008, s. 135).

3.6.3 Základní metody sestavení platební bilance

Platební bilance má své metody sestavení a schéma propojení. Jedná se především o účetní metodu „duální záznam“, tj. Rozložení transakcí rezidentů s nerezidenty do dvou sloupců – „kredit“ a „debet“. Jejich rozdíl nazýváme „saldo“.

Kreditní operace vytváří na trhu devizovou nabídku, debetní operace poptávku po devizách. Jednotlivé základní operace jsou rozděleny v následující tabulce.

Tabulka 2 Základní operace platební bilance

| Položka | Kredit (+) | Debet (-) |
|----------------------|---------------------------|---------------------------|
| Pohyb zboží a služeb | Export zboží a služeb | Import zboží a služeb |
| Pohyb důchodů | Import důchodů | Export důchodů |
| Výnosy z investic | Příjmy od nerezidentů | Platby nerezidentům |
| Pohyb transferů | Import transferů | Export transferů |
| Pohyb kapitálu | Import kapitálu | Export kapitálu |
| Devizové rezervy | Snížení devizových rezerv | Zvýšení devizových rezerv |

Zdroje: vlastní zpracování, data čerpána z Michajlishkin, 2002, s. 176

Jak je vidět z tabulky č. 2, export zboží a služeb je zaznamenán v platební bilanci ve sloupci „kredit“, tj. se znaménkem „+“ a dovoz zboží a služeb je zapsán do sloupce „debet“, tj. se znaménkem „-“. Pokud si například rezident pořídí reálný kapitál v zahraničí, bude toto spadat do sloupce „debet“. Pokud naopak dříve zakoupené zboží v zahraničí prodá, spadá toto do kolonky „kredit“. Příliv finančního kapitálu do země ze zahraničí a také odliv domácího finančního kapitálu ze zahraničí, půjde do sloupce „kredit“. Vývoz finančního kapitálu ze země do zahraničí, odliv zahraničního kapitálu ze země (což je nárůst dluhu před nerezidenty) půjde do sloupce „debet“ (Smirnov, 2009, s. 92).

Platební bilance je statický dokument o zahraničních ekonomických vztazích země, a proto se obvykle tvoří v dolarech – hlavní mezinárodní měně. Při sestavování platební

bilance pocházejí informace z doby provedení transakce, i když platba může být provedena později. Když se zboží například vyváží, je jeho hodnota zaznamenána v platební bilanci ve sloupci „kredit“. Nicméně platba za zboží bude provedena později, tak jako je zboží dodávané s platbou na splátky, a tak se náklady za vyvezené zboží zapisují současně jako vývozní úvěr do sloupce „debet“. V případě, že tento výrobek je dodáván v zahraničí zdarma (např. v rámci humanitární pomoci), bude zaznamenán jako vývoz zboží a současně jako převod do sloupce „debet“ (Nosova, 2008, s. 136).

3.6.4 Deficit a přebytek platební bilance

Deficit a přebytek platební bilance přináší následující otázky: jak je financován deficit a jak se používá přebytek.

V případě, kdy saldo platební bilance je po dlouhou dobu negativní, devizové rezervy centrální banky začnou klesat, což by mohlo vést k devalvaci měny dané země. Devalvace vede ke zvýšení konkurenceschopnosti výrobků dané země, ale současně to představuje faktor ekonomické nestability, která se negativně odráží na ekonomickém vývoji, protože se v ekonomice zvyšuje nejistota. Je tedy vždy faktorem, který snižuje investiční atraktivitu dané země (Selichev, 2007, s. 199).

Michajlushkin (2002, s. 239) uvádí, že vznikne-li přebytek platební bilance, může soukromý sektor využít svých příjmů v zahraniční měně ke splácení dluhů nebo k nákupu aktiv v zahraničí. Druhou možností je opět to, že centrální banka skupuje zahraniční měnu získanou soukromým sektorem a připojuje ji ke svým devizovým rezervám.

Pokud je běžný účet v deficitu, musí se financovat buď prodejem aktiv, nebo půjčováním v zahraničí. Tyto prodeje aktiv a půjčování znamenají, že země vykazuje přebytek kapitálového účtu. Jakýkoli deficit běžného účtu je financován rostoucím přílivem kapitálu (Michajlushkin 2002, s. 240).

Dlouhotrvající deficit běžného účtu nemusí vždy nutně svědčit o krizi platební bilance. Když je v zemi vynikající investiční klima pro domácí a zahraniční podnikatele, do ekonomiky této země se aktivně investuje. Deficit běžného účtu je tak možné systematicky hradit pomocí nákladů čistého provozu na podnikovém kapitálu. Proto lze říci, že krize

platební bilance má místo, kdy se velký deficit platební bilance nevztahuje na úkor devizových rezerv a přilákání zahraničního úvěrového kapitálu (Nosova, 2008, s. 142).

Přebytek běžného účtu platební bilance má vliv na velikost peněžní zásoby v zemi. Při velkém přebytku platební bilance dováží vývozci cizí měnu ve větším množství, než jaká je potřeba dovozu této měny. Tak znatelné množství cizí měny zůstává v rukou vývozců a centrální banka musí tuto měnu vývozcům měnit a vydávat větší množství svojí měny speciálně kvůli vývozcům. V důsledku toho na jedné straně rychle rostou oficiální devizové rezervy země, a na druhé straně rychle roste peněžní zásoba, což může mít za následek inflaci. Velký deficit běžného účtu platební bilance také vytváří nebezpečí inflace. Nedostatek cizí měny tak u dovozce vede ke snížení rezervních aktiv země, a v důsledku toho se poměr rezervních aktiv do peněžní zásoby zhoršuje. Pro zamezení znehodnocení své měny země začíná snižovat (nebo přestane zvyšovat) peněžní zásobu, což může brzdit hospodářský růst (Smirnov, 2009, s. 94).

Dle Selichev (2007, s. 207) je ideální situací, když je v dlouhodobém horizontu platební bilance v rovnováze. Nicméně dosáhnout této situace není jednoduché, neboť se to může dostat do rozporu s cíli domácí hospodářské politiky.

3.7 Státní rozpočet

Rozpočet ve všech zemích světa slouží jako základ veřejných financí a je hlavním fondem peněžních prostředků daného státu. V právním aspektu vystupuje státní rozpočet v podobě zákona, který přijal nejvyšší orgán zákonodárné moci v zemi.

3.7.1 Struktura státního rozpočtu, jeho podstata a funkce

Dle Vyshegorodskiy (2002, s. 38) státní rozpočet představuje centralizovaný fond peněžních prostředků, který je nezbytný pro plnění funkcí státu. Tyto funkce se redukují na přerozdělování finančních prostředků a dohled nad jejich efektivním využitím. V tomto smyslu jsou funkce rozpočtu podobné funkcím financí, což je pochopitelné, protože rozpočet je jen část celku. Vyshegorodskiy tak dále v souvislosti se státním rozpočtem člení následující funkce související s veřejným zřízením:

1. zásahy do ekonomiky;
2. udržování státního aparátu řízení;
3. orgány činné v trestním řízení;

4. medicína, zdravotnictví a vzdělávání;

5. obrana země.

Všechny tyto funkce jsou v mnoha ohledech možné právě díky finančnímu systému. Principy rozpočtové soustavy jsou jednota, úplnost, realita, otevřenost a nezávislost všech rozpočtů zahrnutých do rozpočtového systému.

Dle Michajlishkin (2002, s. 203) jsou funkce státního rozpočtu následující:

- reguluje peněžní toky státu
- legálně řídí vládní akce
- nese informaci o záměru vlády účastníkům hospodářské činnosti
- definuje parametry hospodářské politiky a určuje rámec možných jednání vlády

Vzhledem ke zvláštnímu významu státního rozpočtu pro všechny oblasti ekonomického života je jeho sestavování, schvalování a plnění na úrovni zákonů. Spolu s tím je státní rozpočet sám zákonem.

3.7.2 Rozpočtový deficit a zdroje jeho financování

Státní rozpočet je nezbytnou finanční základnou fungujícího státu. Pomocí rozpočtu jsou řešeny otázky finanční regulace (v makro měřítku a v měřítku celé ekonomiky). Hospodářský význam rozpočtu spočívá v tom, že tvoří značnou část konečné poptávky. Prostřednictvím rozpočtu proudí významné finanční toky, což má přímo vliv na formování důležitých ekonomických ukazatelů (Veshegorodskiy, 2002, s. 40).

Vyrovnaný rozpočet je rozpočet, ve kterém jsou si rovny poměry příjmů a výdajů. Rozpočtový deficit je částka, o kterou výdaje státu převyšují jeho příjmy. Rozpočtový přebytek je částka, o kterou jsou příjmy státu vyšší než jeho náklady. Přebytek nastává dost zřídka, nejčastěji je pozorován deficit rozpočtu. Tedy pro uskutečnění všech plánovaných nákladů je zapotřebí najít další finanční prostředky. Tyto prostředky pocházejí ze zdrojů financování rozpočtového deficitu (Michajlishkin, 2002, s. 205).

Dle Vyshegorodskiy (2002, s. 54) jsou zdroje financování rozpočtového deficitu interní a externí.

K internímu financování se vztahuje:

- vydávání a prodej cenných papírů (dluhopisů a směnek)
- cenově dostupné půjčky získané z rozpočtů na ostatních úrovních
- nástroje centrální banky

Externí financování se rozděluje na:

- prodej cenných papírů na světovém finančním trhu
- půjčky zahraničních bank a mezinárodních finančních institucí
- úvěry zahraničních vlád

Interní a externí financování tak dohromady tvoří celkový objem financování. Rozpočet nesmí mít pevné vázání příjmů k výdajům. Vláda by měla mít možnost svobodně se rozhodnout, které úkoly jsou primární a jaké způsoby jejich řešení jsou nejlepší. To poskytuje flexibilitu hospodářské politiky (Vyshegorodskiy, 2022, s. 55).

3.8 Státní dluh

Studium ekonomické struktury každého moderního státu je nemožné bez analýzy jeho finančního systému. Finanční vztahy představují důležitou část obecných ekonomických vztahů, tkvící v každém společenském systému. Prostřednictvím finančního mechanismu stát tvoří a používá fondy finančních prostředků, potřebných pro plnění jeho mnoha funkcí v politické, ekonomické a sociální oblasti (Caregradskaya, 2016, s. 17).

Veřejné finance hrají klíčovou roli v několika oblastech – v přerozdělování národního důchodu, rozvoji veřejné reprodukce, formování ekonomické struktury společnosti a ve zlepšování výrobních sil země. Finanční zdroje státu se používají pro implementaci sociálních programů, obsahu státního aparátu a ozbrojených sil, provádění zahraničně obchodní činnosti (Vavilov, 2001, s. 214).

Státní dluh je způsoben vládními půjčkami jako jednou z forem získávání finančních zdrojů pro rozšíření výroby a na uspokojování veřejných potřeb. Státní dluh je kryt výpůjčkami, a to většinou ve formě dluhopisů vydaných vládou, které mohou nakupovat jak domácí, tak zahraniční subjekty. Podle toho pak rozlišujeme dluh domácí (vnitřní) a dluh zahraniční (vnější). Státní dluh je splácen státem z prostředků státního rozpočtu (Vavilov, 2001, s. 215).

3.8.1 Příčiny vzniku a růstu státního dluhu

Příčinou vzniku a růstu státního dluhu je trvalý deficit státního rozpočtu. Přítomnost vnitřního státního dluhu není v ekonomice výjimkou, často naopak bývá pravidlem. Ekonomicky vyspělé země mají značný státní dluh. Nicméně je velký rozdíl v příčinách a fungování tohoto druhu dluhu (Vavilov, 2001, s. 217).

V souvislosti s přerozdělováním příjmů Braginskaya (2007, s. 56) definuje řadu negativních dopadů:

- Splácení dluhů a platby úroků jdou na úkor rozpočtových prostředků, tedy na úkor daňových poplatníků.
- Pokud se stát snaží snížit státní dluh pomocí zvýšení daní, dochází k ekonomické závislosti – snížení agregátní poptávky vede k poklesu rovnováhy čistého národního produktu a klesá tak motivace podnikatelů investovat, čímž se snižují investice do ekonomiky. Působí efekt „vytěšňování investic“ soukromých podnikatelů. Tento jev je způsoben tím, že stát vstupuje na úvěrový trh s cílem pokrytí deficitu rozpočtu. Dluh také zvyšuje konkurenci na peněžním trhu, čímž se zvyšují úrokové sazby peněžního kapitálu. To pak zbavuje soukromý sektor části investic, snížení investičních nákladů pak snižuje čistý národní produkt.

Negativní vliv takových akcí může být omezen, pokud stát přesměruje peněžní prostředky na investice, a nikoliv na spotřebitelské účely (Braginskaya, 2007, s. 58).

3.8.2 Vnější státní dluh

Vnější státní dluh je finanční závazek země vůči zahraničním věřitelům k určitému datu, který se má splatit ve stanoveném termínu. Existence zahraničního dluhu země je běžnou světovou praxí. Existují však hranice, mimo které se nárůst veřejného dluhu stává nebezpečný. Zapojení do všech velkých vnějších půjček může vést k ekonomické a politické závislosti členských věřitelů (Vavilov, 2001, s. 139).

Pro relativní charakteristiky velikosti veřejného dluhu ve světové praxi se používají speciální ukazatele, tzv. relativní parametry zahraničního dluhu. Patří sem postoj dluhových plateb (splatnost a dluhové služby) k vývozu zboží a služeb. Podle klasifikace Mezinárodní banky pro obnovu a rozvoj je za nízkou úroveň zahraničního dluhu považováno méně než 18%; středně -18-30% (Braginskaya, 2007, s. 44). Mezi další ukazatele patří:

- poměr hrubého zahraničního dluhu k HDP: méně než 48% je nízká zadluženost, 48-80% je přiměřená zadluženost;
- poměr hrubého zahraničního dluhu k vývozu zboží: méně než 132% je nízká zadluženost, 132-220% je přiměřená zadluženost;
- poměr plateb k vývozu zboží: méně než 12% je nízká zadluženost, 12-20% je přiměřená zadluženost (Braginskaya, 2007, s. 45).

Přítomnost zahraničního dluhu znamená nutnost převedení části vytvořeného produktu za hranice země. Úrokové platby za veřejný dluh mají tendenci rychle růst, takže se může lehce stát, že tyto úroky přerostou výši samotného dluhu. Tyto platby zpomalují budoucí hospodářský vývoj, a ještě více prohlubují rozpočtový deficit země-příjemce (Caregradskaya, 2016, s. 20).

Růstem zahraničního dluhu se také snižuje mezinárodní prestiž země-příjemce a podryvá důvěru veřejnosti k politice její vlády. Negativní důsledky velkých a chronických deficitů a přítomnosti veřejného dluhu jsou spojeny s narušením makroekonomické stability (Vavilov, 2001, s. 218).

Preferováním zahraničních investic do tuzemských cenných papírů se zvyšuje poptávka po národní měně (na kterou je možné zakoupit cenné papíry) a způsobuje růst jejího kurzu na mezinárodním měnovém trhu. Zvýšení kurzu měny vede k vyšším cenám pro vývoz a snížení cen na dovoz, v důsledku čehož vývoz klesá a dovoz roste. Obchodní bilance snižuje negativní zůstatek. Protože čistý export (přebytek vývozu nad dovozem) je složkou agregátní poptávky, jeho snížení nebo záporný zůstatek má omezování expozice národní produkce. V této souvislosti je možný legislativní zásah státu. Reprezentativní orgán stanoví limity rozpočtového deficitu a státního zadlužení, zavedení práva veta jednotlivých položek rozpočtových výdajů (Braginskaya, 2007, s. 59).

3.8.3 Řízení státního dluhu

Řízením státního dluhu se nazývá činnost státem oprávněných orgánů na zajištění racionálního a efektivního čerpání veřejného úvěru a jeho efektivního čerpání a optimalizace nákladů. To se provádí za účelem zabránění ekonomických potíží a problémů platební bilance v budoucnu. Zároveň probíhá monitoring veřejného dluhu, což je činnost prováděná

oprávněnými státními orgány, které sledují a kontrolují proces vzniku, změny a správu dluhu (Caregradskaya, 2016, s. 22).

Správa státního dluhu představuje celkové výplaty provizí a jiných poplatků, které vyplývají z podmínek čerpání. Řízení státního dluhu obsahuje následující metody: refinancování, konsolidace, sjednocení, odklad splácení úvěru, popření (zrušení) veřejného dluhu (Vavilov, 2001, s. 142).

Tabulka 3 Metody řízení státního dluhu

| | |
|--|--|
| Refinancování | Znamená splacení stávajícího státního dluhu pomocí nového úvěru. |
| Konsolidace | Je to změna původních podmínek úvěru z pohledu termínu (prodloužení nebo zkrácení doby splácení). |
| Unifikace (sjednocení) | Znamená to sloučení několika úvěrů v jeden, což zjednodušuje správu státního dluhu. |
| Odklad splatnosti úvěru | Odklad splatnosti půjček se používá při značné velikosti státního dluhu, s čím souvisejí značné finanční obtíže. Vláda v takovém případě odkládá splatnost půjček a vyplácení výnosů z těchto půjček na pozdější termín. |
| Odmítnutí zaplacení státního dluhu (zrušení) | Ke zrušení zaplacení státního dluhu dochází při změně politického režimu v zemi. Nová vláda v takové situaci odmítá plnit dosavadní závazky, které považuje za protiprávní. |

Zdroje: vlastní zpracování, informace čerpány z Vavilov, 2001, s. 143-156

Rozvoj národní ekonomiky není možný bez zahraničních úvěrů, investic do komoditních odvětví, zapojení moderních technologií do exportu, investic do agrárního sektoru a do výroby spotřebního zboží. Významné zvýšení zahraničního dluhu může způsobit dlouhodobé negativní ekonomické dopady související se změnou kurzu národní měny, poměr vývozu a dovozu, a také potíže ve vývoji domácí ekonomiky (Braginskaya, 2007, s. 87).

3.8.4 Ekonomické důsledky státního dluhu

Dle Caregradskaya (2016, s. 37) státní dluh ve velkých objemech nevede k bankrotu státu. Vláda může postupovat těmito kroky:

- Refinancování úvěru. V praxi vláda snižuje výdaje a nezvyšuje daně, aby získala finanční prostředky pro splacení dluhopisů.
- Zdanění. Vláda má právo danit a vybírat daně.
- Vytváření peněz. Vláda má možnost tisknout peníze, kterými může platit za jistiny dluhu a úroků, ale bude to mít inflační dopady.

Ale taková opatření vlády mohou mít negativní důsledky:

- Zvýšení příjmové nerovnosti různých skupin obyvatel.
- Úrokové platby vyžadují zvýšení daní, což snižuje motivaci k inovacím, investicím, práci, což zpomaluje ekonomický růst.
- Efekt vytěsňování. Za předpokladu, že ekonomika funguje při plné zaměstnanosti a rozpočet je vyrovnaný, pak v případě, pokud vláda zvyšuje své náklady, křivka výrobních možností ekonomiky se přesune podél křivky ve směru osy vládního zboží, takže soukromé zboží bude méně dostupné.

Dle Braginskaya (2007, s. 91) neschopnost splácet vnější státní dluh může být výsledkem strategického rozhodnutí vedení země. Důležitým faktorem je také překročení povolené částky na údržbu vnějšího dluhu nad devizové rezervy země.

4 Vlastní práce

4.1 Rozvoj vztahů Ruské federace a Republiky Kazachstán po rozpadu SSSR

Pro období Sovětského svazu byla charakteristická standardizace v politické, humanitární i hospodářské oblasti. V oblasti zahraniční politiky Sovětského svazu nebylo jakéhokoliv rozporu, celá SSSR měla jednotné stanovisko. Ve vnitřní politice se na počátku roku 1990 hromadily rozpory, související především s neflexibilitou vládnoucí strany a její ideologie.

Na začátku roku 1990 Kazachstán dosáhl mimořádného výsledku v oblasti ekonomiky. Na začátku roku 1990 se Kazachstán vyvinul v jednu z hlavních základů hutnictví barevných kovů Sovětského svazu a také se stal nejvýznamnějším regionem, co se týče pěstování a vývozu důležité komodity – obilí.

Od podpisu Protokolu o výměně zplnomocněnými zástupci Ruské federace a Republiky Kazachstán (22. října 1992) byly vztahy Ruska a Kazachstánu na úrovni přátelských suverénních států. Tyto vztahy obstály ve zkoušce času a v současné době slouží jako ukázkový příklad strategického partnerství.

Za toto období byl vytvořen pevný právní rámec, pokrývající téměř všechny oblasti spolupráce dvou států. Mezi nimi je třeba zmínit základní dokumenty, jako je Smlouva o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci (25. května 1992), Prohlášení o věčném přátelství a spolupráci, orientované na 21. století (6. července 1998), Smlouvy o přívětivosti a spolupráci ve 21. století (11. listopadu 2013). Úspěšně jsou realizovány: Plán společných akcí v období let 2016-2018, dlouhodobý Program hospodářské spolupráce do roku 2020, stejně jako Program a Plán aktivit rozvoje nadregionální a přeshraniční spolupráce v letech 2012-2018.

Rusko a Kazachstán úspěšně postupují společně v rámci účasti v OSN, SNS a EHAU. Blízkost v hodnocení mnoha aspektů mezinárodní situace, spojení úsilí v boji s terorismem a extremismem, úzká spolupráce a etika dialogu při řešení konfliktní situace – to jsou hlavní základy společné akce Ruska a Kazachstánu v oblasti zahraniční politiky.

Strategické partnerství Ruska a Kazachstánu podporuje politickou důvěru a tradičně přátelské vztahy mezi vedením obou zemí. Celkově za období let 2015-2017 Rusko a Kazachstán uskutečnily více než 20 setkání jak v rámci oficiálních návštěv, tak i na poli mezinárodních akcí. Dnes je Ruská federace největším obchodním partnerem Kazachstánu.

Rusko si udržuje 20 procentní podíl na celkovém obratu republiky. A naopak Kazachstán zůstává druhým největším partnerem Ruska (ze zemí SNS) v oblasti zahraničního obchodu.

4.2 Hrubý domácí produkt v Ruské federaci a v Republice Kazachstán

Hrubý domácí produkt je jedním z klíčových ukazatelů pokroku země v rámci makroekonomie. HDP odráží velikost výdajů vynaložených v rámci země na spotřebu potravin, výrobků a služeb za období jednoho roku ve všech hospodářských odvětvích v zemi. HDP v sobě spojuje celou škálu produktů používaných ve výrobním procesu, a to jak pro konzumaci v rámci země, tak i pro exportní účely.

HDP Ruska je vyjádřen v ruských rublech, zatímco HDP Kazachstánu je vyjádřen v tenge. Pro porovnání HDP s ostatními zeměmi probíhá přepočítání na cizí měnu (většinou probíhá přepočítání na americký dolar) podle aktuálního burzovního kurzu. Níže jsou uvedeny průměrné statistické údaje HDP v Ruské federaci a v Republice Kazachstán v běžných cenách.

Tabulka 4 HDP v běžných cenách za vybrané roky (miliardy amerických dolarů)

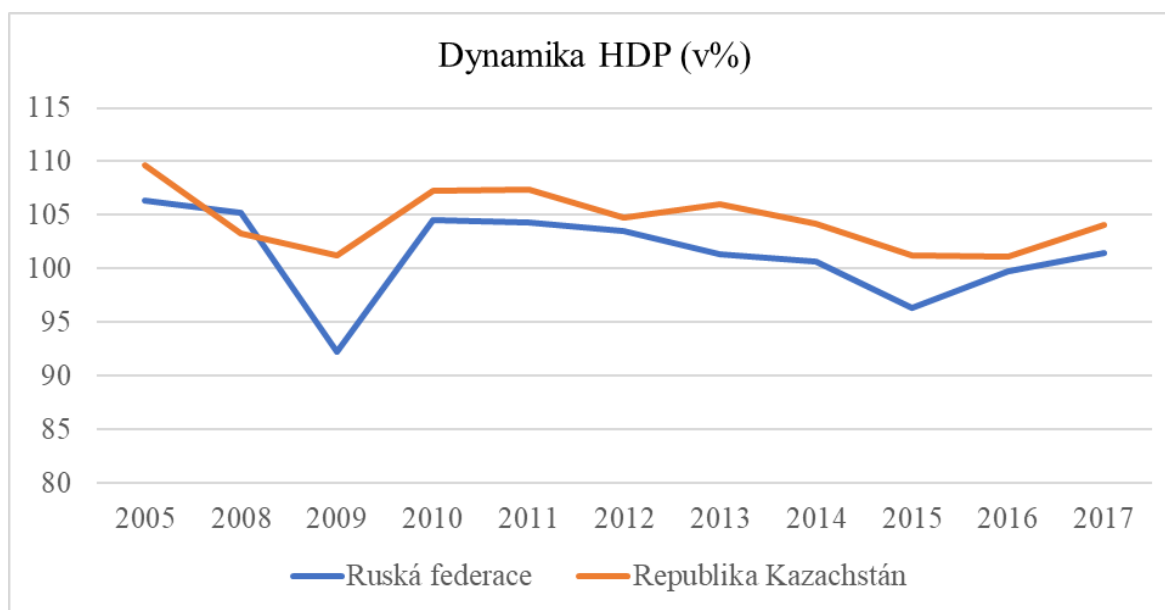
| Rok | Ruská federace | Republika Kazachstán |
|------|----------------|----------------------|
| 2005 | 764,0 | 57,1 |
| 2008 | 1660,8 | 133,4 |
| 2009 | 1222,6 | 115,3 |
| 2010 | 1524,9 | 148,05 |
| 2011 | 2051,6 | 200,38 |
| 2012 | 2210,2 | 215,9 |
| 2013 | 2297,1 | 243,78 |
| 2014 | 2063,6 | 227,44 |
| 2015 | 1365,8 | 184,36 |
| 2016 | 1283,1 | 137,28 |
| 2017 | 1578,0 | 162,89 |

Zdroje: vlastní zpracování, data Federálního statistického úřadu a Ministerstva národního hospodářství Republiky Kazachstán

Přepočítání HDP dle měnového kurzu, zejména v zemích v přechodném období a v rozvojových zemích, vede k narušení dat, a to kvůli mnoha faktorům, jako jsou například: aktuální měnový kurz nepřesně odráží původní ekonomický potenciál, dynamika změn kurzu není totožná s dynamikou inflace na domácím trhu, atd. Graf č. 1 ukazuje dynamiku

HDP v Ruské federaci a v Republice Kazachstán v procentech k předchozímu roku ve stálých cenách. Níže je uveden graf č. 1, který ukazuje dynamiku vývoje HDP v Ruské federaci a v Republice Kazachstán.

Graf 1 Dynamika HDP v Ruské federaci a v Republice Kazachstán za vybrané roky (ve stálých cenách; v procentech k předchozímu roku)



Zdroje: vlastní zpracování, data Federálního statistického úřadu a Ministerstva národního hospodářství Republiky Kazachstán

Z uvedeného grafu č. 1 je možné vyvodit, že globální finanční a hospodářská krize, která začala v roce 2008, přinesla do ruské ekonomiky velké změny. Toto období se vyznačuje poměrně nízkým přílivem zahraničních investic a významným nárůstem vývozu kapitálu ze země. V této době také klesly ceny a spotřebitelská poptávka po ruských komoditách, což se týkalo především ropy a surovin. To negativně ovlivnilo domácí průmyslovou výrobu, reálné příjmy obyvatelstva a způsobilo rychlý růst nezaměstnanosti. Statistické údaje ukazují, že v tomto období byl nejvyšší růst HDP zaznamenán v roce 2010 a 2011 (4,3%) a minimální v roce 2014 (0,7%). Kazachstánu se podařilo udržet pozitivní růst HDP v tomto obtížném období a ekonomika jako celek v roce 2009 vzrostla na 1,2%. V roce 2010 ekonomika Kazachstánu vzrostla na 7,3% a mírný růst pokračoval až do roku 2012.

V roce 2014 růst HDP Ruska činil 0,7%, zatímco růst HDP Kazachstánu činil 4,2%. Důsledky ekonomické situace v Ruské federaci a po celém světě vedly k poklesu HDP Ruska

v roce 2015 o 3,7%. Růst HDP Ruska na konci roku 2017 byl zaznamenán poprvé od roku 2014 a činil 1,5%, HDP Kazachstánu na konci roku 2017 činil 4,1%. Celkově růst ekonomiky Kazachstánu je stabilnější než Ruska. V mnoha ohledech HDP závisí na politické a sociální situaci v zemi a na mezinárodní scéně obecně. Velký význam mají politické a ekonomické vazby na ostatní státy.

4.2.1 Odvětvová struktura hrubého domácího produktu

Struktura HDP Ruska a Kazachstánu zahrnuje všechny ekonomické a klíčové sociální odvětví, zdroje příjmů, stejně jako HDP všech regionů země.

Hrubý domácí produkt (HDP) charakterizuje ekonomický potenciál, sílu země. Právě na jeho základě lze zjistit možnosti národní ekonomiky. Níže je uvedena tabulka odvětvové struktury hrubého domácího produktu v běžných cenách, v procentech za vybrané roky.

Tabulka 5 Odvětvová struktura hrubého domácího produktu za vybrané roky (struktura hrubé přidané hodnoty v běžných cenách; v procentech)

| | Ruská federace | | | Republika Kazachstán | | |
|--|----------------|------|------|----------------------|------|------|
| | 2011 | 2015 | 2017 | 2011 | 2015 | 2017 |
| Zemědělství, lesnictví a rybníkářství | 4,7 | 4,6 | 4,4 | 5,0 | 4,6 | 4,3 |
| Zpracovatelský průmysl | 26,7 | 25,7 | 27 | 26,2 | 26,1 | 26,8 |
| Stavebnictví | 5,9 | 6,4 | 6,4 | 6,3 | 5,9 | 5,5 |
| Ubytování a stravování; Doprava a komunikace | 24 | 22,9 | 22,2 | 31,0 | 30,5 | 29,9 |
| Finanční činnost, realitní činnost, pronájem | 21,6 | 21,5 | 21,3 | 20,2 | 21 | 21,4 |
| Vzdělávání, zdravotnictví a sociální služby | 14,8 | 16,8 | 16,7 | 7,1 | 7,8 | 8,1 |
| Ostatní veřejné, sociální a osobní služby | 2,3 | 2,1 | 2 | 4,2 | 4,1 | 4 |

Zdroje: vlastní zpracování, data Federálního statistického úřadu a Ministerstva národního hospodářství Republiky Kazachstán

Z uvedené tabulky č. 5 je možné vyvodit, že nejvyšší podíl HDP v Rusku je u odvětví „Zpracovatelský průmysl“ (27%) a odvětví „Ubytování a stravování; Doprava a komunikace“ (22,2%). A nejnižší podíl (méně než 5%) je u odvětví „Zemědělství, lesnictví a rybářství“ (4,4%) a u odvětví „Ostatní veřejné, sociální a osobní služby“ (2%).

V Republice Kazachstán je nejvyšší podíl HDP u odvětví „Ubytování a stravování, Doprava a komunikace“ (29,9%) a u odvětví „Zpracovatelský průmysl (26,8%). Nejnižší podíl HDP (stejně jako v Rusku) připadá na odvětví „Zemědělství, lesnictví a rybářství“ (4,3%) na odvětví „Ostatní veřejné, sociální a osobní služby“ (4%).

V dnešním světě, z hlediska obecných ekonomických zákonů, probíhá intenzivní vývoj směrem k odvětví služeb. A jak ukázala analýza, jak v Rusku, tak i v Kazachstánu dosud nejsou žádné významné posuny v průmyslové výrobě. V oblasti zemědělství zůstávají tyto země surovinovým dodavatelem průmyslově vyspělých zemí.

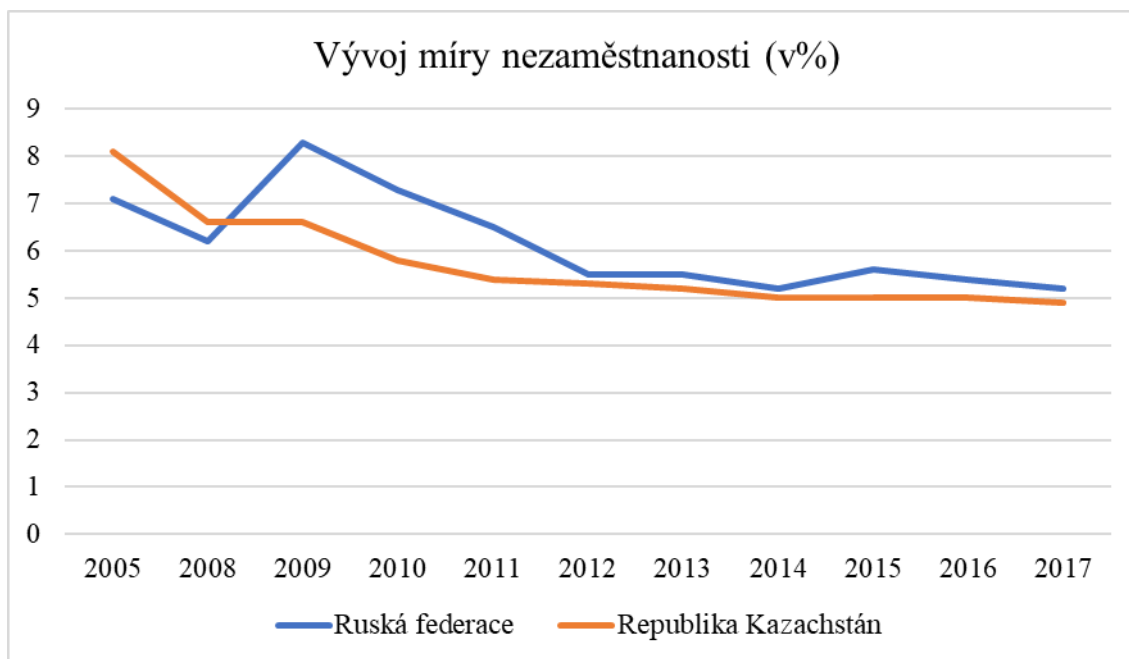
4.3 Míra nezaměstnanosti v Ruské federaci a v Republice Kazachstán

Pracovní trh je mnohostranný dynamický systém sociálně-ekonomických vztahů, který zajišťuje neustálou reprodukci a efektivní využití pracovní síly. S rozvojem vědeckotechnického, technologického a informačního pokroku se role trhu práce zvyšuje. Efektivní využití pracovního potenciálu je zkrátka jedním z nejdůležitějších úkolů k vytvoření sociálně orientovaného státu.

Nezaměstnanost se stala jedním z hlavních sociálních problémů. Nezaměstnanost s sebou nese nejen chudobu pro velkou část obyvatelstva, ale i duchovní, morální a mravní degradaci lidí. Řešení problému nezaměstnanosti je tak jedním z nejvýznamnějších cílů každé civilizované země.

Níže jsou uvedeny průměrné statistické údaje v Ruské federaci a v Republice Kazachstán v jednotlivých letech. Všechny údaje, které jsou uvedené v tabulce, jsou založené na údajích zveřejněných Federálním statistickým úřadem a Ministerstvem národního hospodářství Republiky Kazachstán.

Graf 2 Vývoj míry nezaměstnanosti v Ruské federaci a v Republice Kazachstán za vybrané roky (v procentech)



Zdroje: vlastní zpracování, data Federálního statistického úřadu a Ministerstva národního hospodářství Republiky Kazachstán

Jak je vidět z uvedeného grafu č. 2, míra nezaměstnanosti v Ruské federaci má kolísavý charakter. Nezaměstnanost v Rusku má v posledních letech klesající trend. V roce 2005 míra nezaměstnanosti činila 7,1%, v současné době je 5,2%. Od roku 2014 do roku 2015 došlo ke zvýšení míry nezaměstnanosti kvůli propouštění personálu. Podle údajů Federálního statistického úřadu míra nezaměstnanosti na konci roku 2014 činila 5,2%, na konci roku 2015 byla o trochu vyšší a činila 5,6% (4,4 milionu lidí), na konci roku 2016 byla míra nezaměstnanosti na úrovni 5,4% (4,1 milionu lidí).

Dle Ministerstva národního hospodářství Republiky Kazachstán měla míra nezaměstnanosti v Kazachstánu v období let 2005-2017 klesající trend. Nejnižší míra nezaměstnanosti byla zaznamenána v roce 2017, kdy činila 4,9%, což je hodnota o 0,3 procentního bodu nižší než v Rusku.

4.3.1 Nezaměstnanost v Ruské federaci a v Republice Kazachstán podle pohlaví

Při dnešním vývoji techniky v moderní výrobě stále častěji zaměření dělby práce podle pohlaví závisí spíše než na odlišné psychofyziologii pohlaví, tak na společenských stereotypch, které ve společnosti existují a také na individuálním vědomí žen samotných.

Tabulka 6 Míra nezaměstnanosti v Ruské federaci a v Republice Kazachstán dle pohlaví za vybrané roky (v procentech)

| Rok | Ruská federace | | Republika Kazachstán | |
|------|----------------|------|----------------------|------|
| | Muži | Ženy | Muži | Ženy |
| 2005 | 7,3 | 6,9 | 6,7 | 9,6 |
| 2008 | 6,5 | 5,9 | 5,3 | 7,9 |
| 2009 | 8,9 | 7,7 | 5,6 | 7,5 |
| 2010 | 7,9 | 6,8 | 4,9 | 6,6 |
| 2011 | 6,9 | 6,0 | 4,6 | 6,2 |
| 2012 | 5,8 | 5,1 | 4,1 | 6,5 |
| 2013 | 5,8 | 5,2 | 4,6 | 5,9 |
| 2014 | 5,5 | 4,8 | 4,1 | 5,8 |
| 2015 | 5,4 | 4,7 | 4,0 | 5,6 |
| 2016 | 5,6 | 4,9 | 4,1 | 5,7 |
| 2017 | 5,3 | 4,5 | 4,0 | 5,7 |

Zdroje: vlastní zpracování, data Federálního statistického úřadu a Ministerstva národního hospodářství Republiky Kazachstán

Z uvedené tabulky č. 6 je možné pozorovat, že nezaměstnanost mužů v Rusku a v Kazachstánu má klesající trend, zatímco míra nezaměstnanosti žen v těchto zemích má kolísavý charakter.

Nicméně míra nezaměstnanosti mužů v Rusku za sledované období je vyšší než u žen. Nejvyšší míra nezaměstnanosti u mužů v Rusku byla v roce 2009 a činila 8,9%, což převyšuje míru nezaměstnanosti mužů v Kazachstánu o 3,3 procentního bodu ve stejném roce.

Míra nezaměstnaných žen v Rusku je nižší než v Kazachstánu. Obecně platí, že v Ruské federaci je stále velmi nízká míra nezaměstnaných žen (4,5%). Výsledkem je permanentní zaměstnanost žen (což je obdobné jako v sovětském období), která je nezbytná

pro zajištění rodinného rozpočtu. Pro většinu domácností jeden pracující nemůže poskytnout požadovanou úroveň materiálního blahobytu. Navíc, vysoká úroveň zaměstnanosti žen je také posílena převažujícími sociálními tradicemi a vysokou úrovní vzdělanosti.

Převaha žen mezi nezaměstnanými je v Kazachstánu už od počátku sledování nezaměstnanosti typickým jevem. Příčinou převahy počtu nezaměstnaných žen nad muži v Kazachstánu mohou být místní tradice a zvyky.

4.3.2 Rozdělení počtu zaměstnaných podle odvětví v Ruské federaci a v Republice Kazachstán

Zaměstnanost a nezaměstnanost v určitém odvětví je odrazem postavení hospodářství země jako celku. Níže je uvedená tabulka č. 7, která ukazuje rozdělení počtu zaměstnaných podle odvětví v Ruské federaci a v Republice Kazachstán.

Tabulka 7 Rozdělení počtu zaměstnaných podle odvětví v Ruské federaci a v Republice Kazachstán za vybrané roky (v procentech)

| | Ruská federace | | | Republika Kazachstán | | |
|--|----------------|------|------|----------------------|------|------|
| | 2011 | 2015 | 2017 | 2011 | 2015 | 2017 |
| Zemědělství, lesnictví a rybnářství | 6,7 | 7,7 | 7 | 18,0 | 17,5 | 17 |
| Zpracovatelský průmysl | 19,6 | 18,3 | 19,1 | 12,6 | 12,7 | 13,2 |
| Stavebnictví | 7,6 | 8,8 | 8,7 | 8,0 | 7,6 | 7,3 |
| Ubytování a stravování; Doprava a komunikace | 27,9 | 29,1 | 29,8 | 25,6 | 26,3 | 26,6 |
| Finanční činnost, realitní činnost, pronájem | 9,4 | 11,3 | 11,5 | 8,6 | 9 | 9,2 |
| Vzdělávání, zdravotnictví a sociální služby | 24,5 | 20,5 | 20,8 | 22,5 | 22,7 | 22,8 |
| Ostatní veřejné, sociální a osobní služby | 4,3 | 4,3 | 3,1 | 4,7 | 4,2 | 3,9 |

Zdroje: vlastní zpracování, data Federálního statistického úřadu a Ministerstva národního hospodářství Republiky Kazachstán

Z uvedené tabulky č. 7 je možné vyvodit, že zemědělství a stavebnictví přestávají být hlavními sektory ekonomiky, na první místo jdou dynamicky se rozvíjející odvětví služeb.

V roce 2017 byl vysoký počet zaměstnaných v Rusku v následujících odvětvích: ubytování a stravování, doprava a komunikace (zvýšení počtu zaměstnaných o 1,9% oproti roku 2011). V odvětví vzdělávání, zdravotnictví a sociální služby došlo k výraznému snížení počtu zaměstnaných o 3,7% oproti roku 2011 a ve zpracovatelském průmyslu došlo ke snížení počtu zaměstnaných o 0,5% oproti roku 2011.

Nízký počet zaměstnaných zůstává v odvětví stavebnictví (8,7%), zemědělství, lesnictví a rybářství (7%) a v ostatních veřejných, sociálních a osobních službách (3,1%).

V Kazachstánu je situace podobná. Vysoký počet zaměstnaných lze pozorovat v odvětví ubytování a stravování, doprava a komunikace (26,6%), vzdělávání, zdravotnictví a sociální služby (22%), zemědělství, lesnictví a rybářství (17%), ve kterém došlo ke snížení počtu zaměstnaných o 1% oproti roku 2011.

Nízký počet zaměstnaných zůstává v odvětví stavebnictví (7,3%), finanční činnost, realitní činnost, pronájem (9,2%) a ostatní veřejné, sociální a osobní služby (3,9%).

4.4 Vývoj míry inflace v Ruské federaci a v Republice Kazachstán

Pro každou zemi má inflace svá specifika a Rusko není výjimkou. Obrovský vliv SSSR s jeho systémem hospodaření ztratil rovnováhu na trhu a v národním hospodářství. Důsledky se projevují dodnes.

Od roku 1991 vláda postupně transformovala ekonomiku z centrálně plánované na tržní a snažila se vymanit výrobu z moci státu. Toto se samozřejmě nemohlo podařit ihned. V té době chyběl právní rámec i zkušenosti. Nakonec údajná liberalizace cen, která začala v roce 1992, přivedla zemi k hyperinflaci v důsledku nedostatku výrobní kapacity a masové monopolizace výroby. Výsledkem byl nedostatek konkurence. Posléze všechny tyto faktory vedly k prudkému nárůstu inflace v zemi. Další liberalizace měnových a právních předpisů nepomohla, a dále zhoršila situaci.

Po roce 1998 Centrální banka Ruské federace přemýšlela o provádění protiinflační politiky a podpoře finanční stability v zemi. Aktivní účast národního regulátora v ekonomice a národním hospodářství a také citlivá reakce na skutečnou finanční situaci mohly pomoci

situaci vyřešit. Navzdory krizi se postupně ekonomika a finanční sektor zdárně regenerují a dodnes vyvíjejí.

Níže jsou uvedeny průměrné statistické údaje dynamiky vývoje inflace za vybrané roky. Rychlost růstu je uvedená v procentech k předchozímu roku.

Tabulka 8 Dynamika inflace v Ruské federaci a v Republice Kazachstán za vybrané roky (v procentech k předchozímu roku)

| | 2005 | 2008 | 2009 | 2010 | 2011 | 2012 | 2013 | 2014 | 2015 | 2016 | 2017 |
|-------------------|-------|-------|------|------|------|------|------|-------|-------|------|------|
| Rusko celkem | 10,91 | 13,28 | 8,8 | 8,78 | 6,1 | 6,58 | 6,45 | 11,36 | 12,91 | 5,38 | 2,52 |
| Kazachstán celkem | 7,87 | 9,48 | 6,4 | 7,97 | 7,43 | 6,1 | 4,9 | 7,54 | 13,53 | 8,29 | 7,1 |

Zdroje: vlastní zpracování, data Federálního statistického úřadu a Ministerstva národního hospodářství Republiky Kazachstán

V Rusku po rozpadu Sovětského svazu téměř okamžitě začala hyperinflace. Nedostatek zboží a nedostatek výrobních kapacit vedly ke katastrofálnímu růstu cen. Na konci roku 1991 inflace činila 160,4%.

K postupnému a pomalému poklesu inflace došlo až na konci roku 1993, kdy růst inflace klesl z 2508,8% až na 840% v roce 1992. Od roku 2000 tvrdá měnová politika dokázala vyrovnat situaci a inflaci zpomalit. Následující skok míry přišel na krizový rok a rok po něm, v roce 2008 míra inflace činila 13,28% a v 2009 klesla o 4,48 procentních bodů.

Podle údajů uvedených v tabulce č. 8 následující skok míry inflace přišel na krizový rok a rok po něm, v roce 2008 míra inflace činila 13,28% a v 2009 klesla o 4,48 procentních bodů. V roce 2014 a 2015 lze pozorovat růst míry inflace. Míra inflace v roce 2017 je nejnižší v historii Ruska. Ke zpomalení inflace přispěla řada faktorů: nižší externí inflační tlaky, stabilizace situace na měnovém trhu a trend k posilování rublu na pozadí pozitivní dynamiky konjunktury na světových komoditních trzích.

Dle Ministerstva národního hospodářství Republiky Kazachstán míra inflace v Kazachstánu byla nejvyšší v roce 2015 a činila 13,53%. Stejně jako v Rusku, vysokou úroveň inflace v Kazachstánu lze pozorovat v roce 2008. V roce 2017 míra inflace v Kazachstánu činila 7,1%, což je o 4,58 procentních bodů vyšší údaj než v Rusku.

4.4.1 Struktura inflace podle jednotlivých typů produktů a služeb v Ruské federaci

Níže je uvedená tabulka č. 9, která ukazuje růst spotřebitelských cen v Ruské federaci podle jednotlivých složek, v prosinci k prosinci předchozího roku (v %).

Tabulka 9 Růst spotřebitelských cen podle jednotlivých složek v prosinci k prosinci předchozího roku v Ruské federaci (v procentech)

| | 2014 | 2015 | 2016 | 2017 |
|----------------------------------|--------------|--------------|--------------|--------------|
| | Pros./ Pros. | Pros./ Pros. | Pros./ Pros. | Pros./ Pros. |
| CPI | 11,4 | 12,9 | 5,4 | 2,5 |
| Potraviny a nealkoholické nápoje | 15,4 | 14,0 | 4,6 | 1,1 |
| Nepotravinářské zboží | 8,1 | 13,7 | 6,5 | 2,8 |
| Placené služby obyvatelstvu | 10,5 | 10,2 | 4,9 | 4,4 |

Zdroje: vlastní zpracování, data Centrální banky Ruské federace

Z uvedené tabulky č. 9 je možné pozorovat, že zpomalení inflace na základní komponenty v období let 2016-2017 se událo nerovnoměrně. Nejvýznamnější byl pokles tempa růstu cen potravin (v roce 2017) o téměř 14,3 procentních bodů v porovnání s rokem 2014 dle ukazatele růstu cen „prosinec/prosinec“. V roce 2017 i nadále rostly ceny v sekcích „chléb a pečivo“, „mléko a mléčné výrobky“, „nápoje“, „ryby a mořské plody“ a „máslo“.

Míra inflace na nepotravinářské zboží v roce 2017 činila 2,8 procentních bodů. Nejvyšší míra inflace u tohoto typu produktu byla pozorována v roce 2015 podle ukazatele růstu cen „prosinec/prosinec“. Zásadní přínos pro zpomalení růstu cen na nepotravinářské zboží přinesl pokles cen v kategorii „léky“ a „elektrické spotřebiče a další domácí spotřebiče“.

Ceny služeb v roce 2017 vzrostly výrazněji než jiné kategorie (o 4,4% v meziročním vyjádření). Služby v kategoriích „komunikace“, „vzdělávání“, „zahraniční cestovní ruch“ a „osobní doprava“ naopak v roce 2017 prokázaly vyšší tempo růstu cen ve srovnání s předchozím rokem. K úspěchu v potlačování inflace vedla souhra několika faktorů: jak pomalé oživení ruské ekonomiky po recesi, tak i cílené akce Centrální banky Ruska.

4.4.2 Struktura inflace podle jednotlivých typů produktů a služeb v Republice Kazachstán

Níže je uvedená tabulka č. 10, která ukazuje Růst spotřebitelských cen v Republice Kazachstán podle jednotlivých složek v prosinci k prosinci předchozího roku (v %).

Tabulka 10 Růst spotřebitelských cen podle jednotlivých složek v prosinci k předchozímu prosinci v Republice Kazachstán (v procentech)

| | 2014 | 2015 | 2016 | 2017 |
|----------------------------------|--------------|--------------|--------------|--------------|
| | Pros./ Pros. | Pros./ Pros. | Pros./ Pros. | Pros./ Pros. |
| CPI | 6,7 | 9,5 | 14,4 | 7,9 |
| Potraviny a nealkoholické nápoje | 8,7 | 10,4 | 11,6 | 9,0 |
| Nepotravinářské zboží | 16,4 | 17,1 | 23,8 | 9,2 |
| Placené služby obyvatelstvu | 6,3 | 6,9 | 8,6 | 5,3 |

Zdroje: vlastní zpracování, data Centrální banky Republiky Kazachstán

Jak je vidět z uvedené tabulky č. 10, v roce 2017 se Republice Kazachstán podařilo zkrotit inflaci. V roce 2017 za období „prosinec/prosinec“ se růst cen snížil o 6,5 procentních bodů oproti roku 2016, kdy byla míra inflace ve všech složkách nejvyšší. Mezi faktory, které ovlivnily zpomalení meziroční inflace, patří například posilování kurzu národní měny, stabilní vývoj cen na světových potravinových trzích, stejně jako mírné inflační očekávání.

Inflace v oblasti potravin a nealkoholických nápojů se zpomalila z 11,6% na 9,0%. Tento pokles byl způsoben zpomalením tempa růstu cen obilovin a jiných kategorií potravin („chléb“, „pečivo“, „cukr“, „nealkoholické nápoje“). Naopak akcelerovalo tempo růstu cen v kategoriích „mléko a mléčné výrobky“ a „maso“. Zrychlení tempa růstu cen mléčných a masných výrobků mohlo být způsobeno nárůstem nákladů nakupovaných zdrojů, základními a revolvingovými fondy a také vlivem očekávaných a skutečných změn v oblasti dotací a zdanění v zemědělství.

V oblasti velkoobchodních prodejí se růst cen v meziročním vyjádření v roce 2017 zpomalil z 11,8% na 7,2%. Zpomalení růstu cen bylo zaznamenáno u nepotravinářského zboží z 23,8% na 9,2%. Míra inflace na placené služby se v roce 2017 snížila z 8,6% na 5,3%.

4.5 Platební bilance v Ruské federaci

V Ruské federaci se platební bilance sestavuje od roku 1992. Centrální banka Ruské federace (Банк России – Bank Rossii) je odpovědná za její vypracování a zveřejnění.

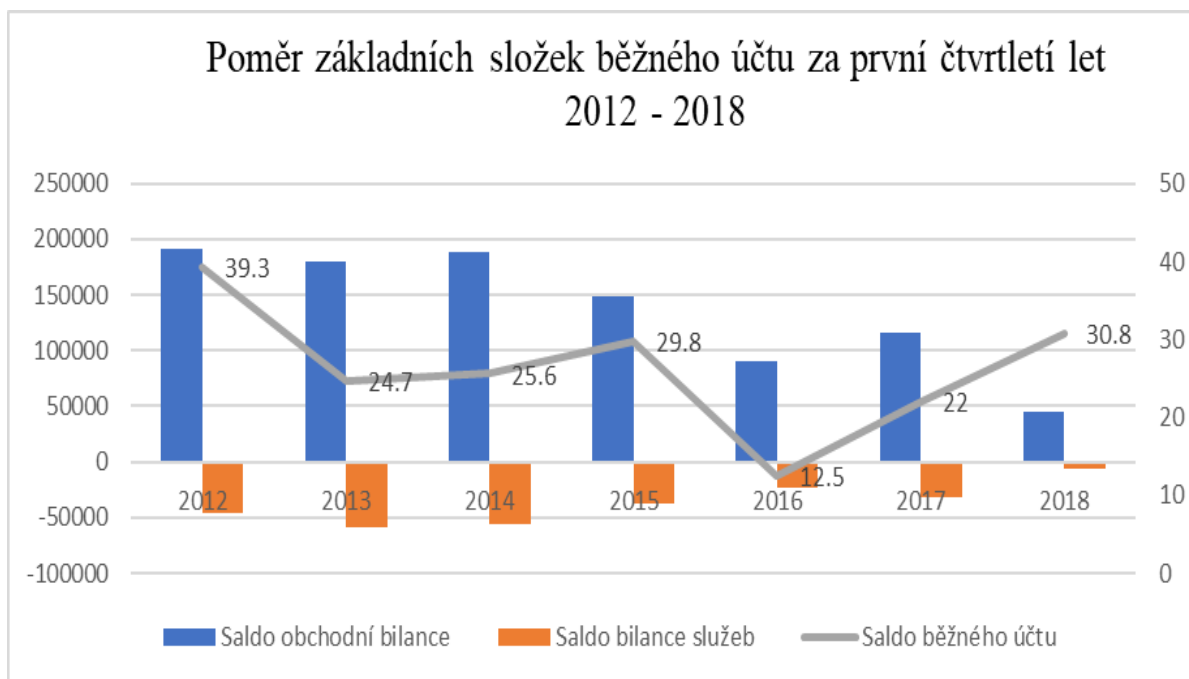
Stav platební bilance Ruské federace za dané období se podstatně změnil. V letech 1992-1996 byla platební bilance neustále negativní. Počínaje lety 2000-2001 se stav platební bilance a devizové situace v zemi zlepšil, což bylo způsobeno zejména růstem cen energií, ale také vlivem výrazného oslabení rublu.

V období let 2000-2007 se stav platební bilance Ruska vyznačoval trvalými velkými přebytky běžného účtu a v letech 2005-2007 se finanční účet stal pozitivním. Nicméně určitou pozornost v Rusku vzbudily trendy, jako jsou zpomalení růstu vývozu a zrychlení růstu dovozu a zvýšení zahraničního dluhu ruského soukromého sektoru.

Globální finanční krize přinesla významné změny v platební bilanci Ruské federace za rok 2008 a 2009, kdy byl ve velkém měřítku pozorován jak „únik kapitálu“ ze země, tak i prudký pokles devizových rezerv Ruské federace, což vedlo ke vzniku záporného zůstatku na „Účtu operací s kapitálem a finančními nástroji“.

V prvním čtvrtletí roku 2018 se zachovala tendence posilování běžného účtu platební bilance na pozadí zlepšení podmínek základního zboží ruského vývozu. V daných podmínkách pokračovalo hromadění devizových rezerv a čistých úvěrů zbytku světa v podobě budování zahraničních aktiv ekonomiky jinými odvětvími.

Graf 3 Poměr základních složek běžného účtu za první čtvrtletí let 2012-2018 (miliardy amerických dolarů)



Zdroje: vlastní zpracování, data Centrální banky Ruské federace

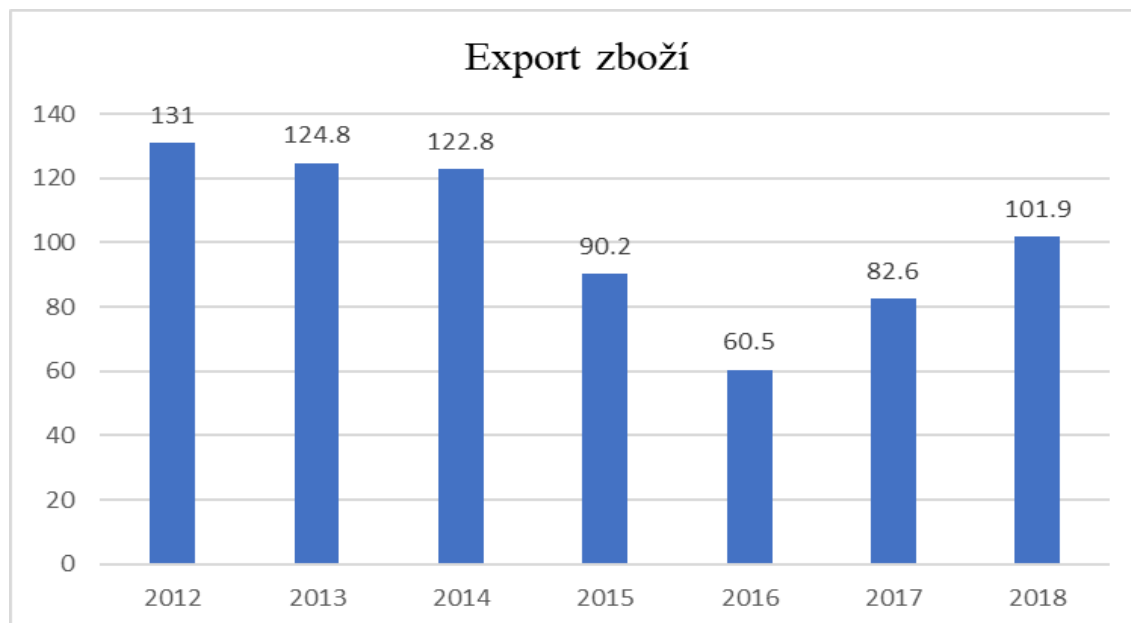
Jak je vidět z grafu č. 3, přebytek běžného účtu se v prvním čtvrtletí roku 2018 posílil na 30,8 miliardy dolarů (22,0 miliard dolarů o rok dříve), v důsledku zvýšení přebytků obchodní bilance na 29,5% až na 44,6 miliardy dolarů, při mírném růstu agregátních negativních vkladů ostatních komponent běžného účtu.

4.5.1 Export a import zboží Ruské federace

Jak je vidět z grafu č. 4, dosáhl export zboží hodnoty 101,9 miliard dolarů, což je o 19,3 miliard dolarů (23,4%) více než v příslušném čtvrtletí předchozího roku.

Vývoz paliv a energetického zboží se zvýšil na 66,7 miliard dolarů (o 23,4%). Dodávky strojírenských produktů vzrostly o 21,0% na 5,4 miliardy dolarů. Export potravinářských komodit a surovin pro jejich výrobu byl o 23,5% vyšší než v předešlém roce a dosáhl hodnoty 5,4 miliardy amerických dolarů. Dodávky výrobků chemického průmyslu byly ve výši 6,3 miliard dolarů.

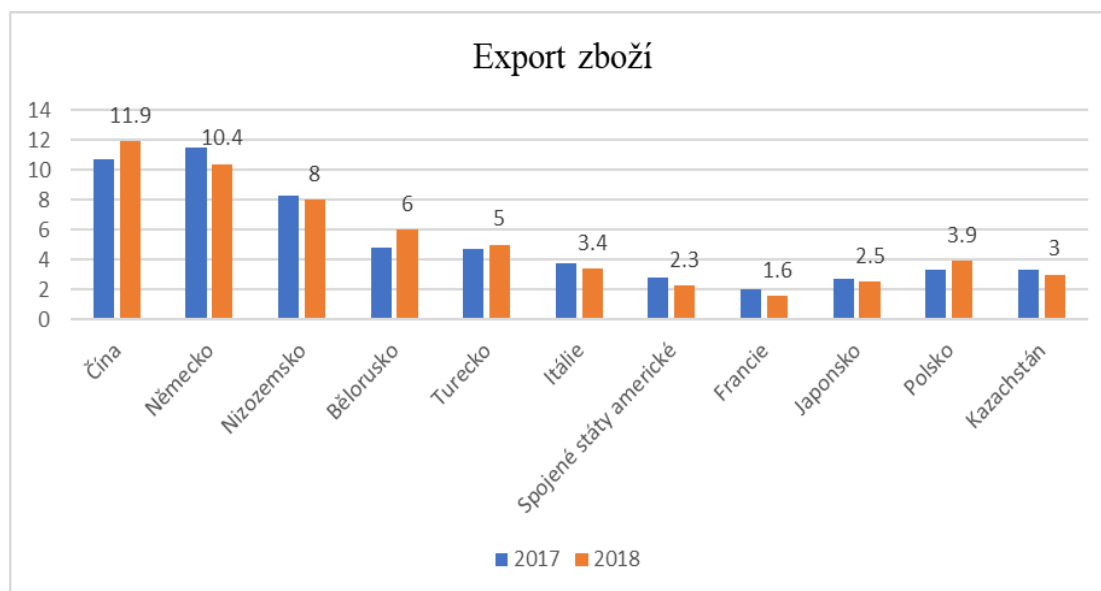
Graf 4 Export zboží Ruské federace za vybrané roky (miliardy amerických dolarů)



Zdroje: vlastní zpracování, data Centrální banky Ruské federace

Níže je uvedený graf č. 5, který ukazuje export zboží do zemí, které jsou hlavními partnery Ruska.

Graf 5 Export zboží do zemí, které jsou hlavními partnery Ruské federace v prvním čtvrtletí let 2017-2018 (v procentech)



Zdroje: vlastní zpracování, data Centrální banky Ruské federace

Největší objem vývozu spadá na Čínu (11,9%), Německo (10,4%), Nizozemí (8%), Bělorusko (6,0%), Turecko (5,0%).

Tabulka 11 Export zboží z Ruské federace podle skupin zemí v prvním čtvrtletí let 2017-2018 (v procentech)

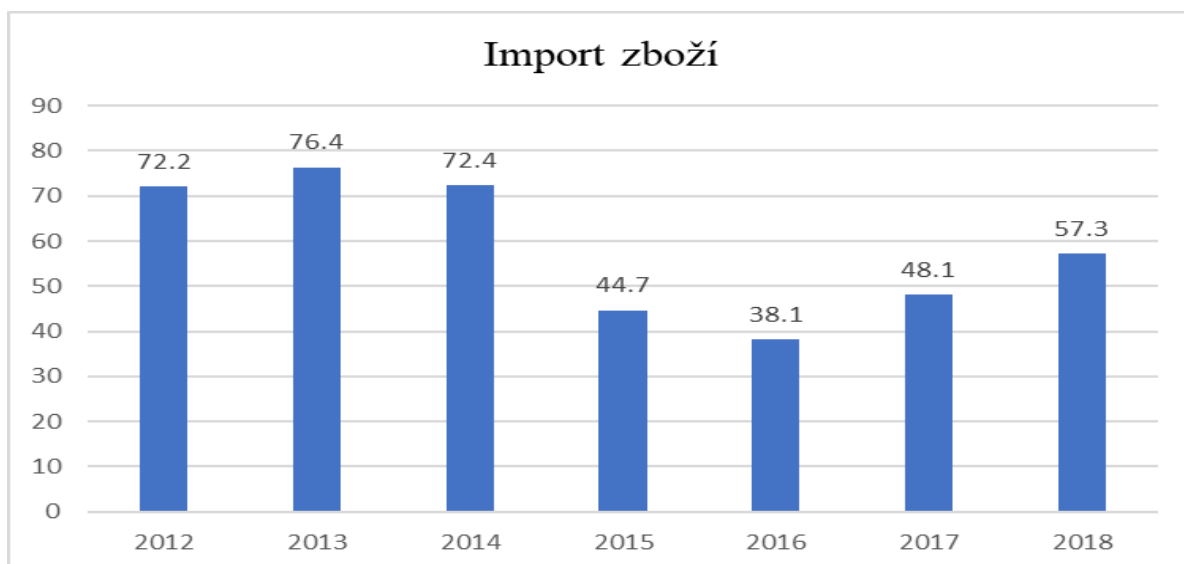
| | 1. čtvrtletí 2017 | 1. čtvrtletí 2018 |
|------|-------------------|-------------------|
| EU | 49,8 | 48,6 |
| APEC | 23,7 | 23,2 |
| EAHU | 8,8 | 8,6 |
| SNS | 12,2 | 12,2 |

Zdroje: vlastní zpracování, data Centrální banky Ruské federace

V geografické struktuře vývozu byl zaznamenán mírný pokles podílu největšího spotřebitele ruského zboží – EU – až na 48,6% (v roce 2017 činil 49,8%). Podíl dodávek do států APEC (Asia Pacific Economic Cooperation) se snížil až na 23,2% (z 23,7% v roce 2017). Podíl vývozu do zemí Euroasijské hospodářské unie (EAHU) se prakticky nezměnil, dosáhl 8,6% ve srovnání s rokem 2017, kde vývoz činil 8,8%. Ve stejné době se zvýšil podíl dodávek do jiných zemí na 1,9 procentního bodu a činil až 19,7%.

Z uvedeného grafu č. 6 je vidět, že dovoz zboží vzrostl o 9,2 miliardy dolarů (o 19,1%) na 57,3 miliard dolarů.

Graf 6 Import zboží do Ruské federace za vybrané roky (miliardy amerických dolarů)



Zdroje: vlastní zpracování, data Centrální banky Ruské federace

Nejvýznamnější komoditní skupinou ve struktuře dovozu zůstaly stroje, zařízení a dopravní prostředky, která činila 45,5% proti 44,1% za srovnatelné období předchozího roku. Ukazatel jejich dovozu v prvním čtvrtletí roku 2018 vzrostl (převážně na úkor dodávek zařízení) o 24,3% na 24,9 miliardy dolarů. Dovoz výrobků chemického průmyslu a souvisejících průmyslových odvětví vzrostl o 19,9%, a to až na 10,3 miliard dolarů.

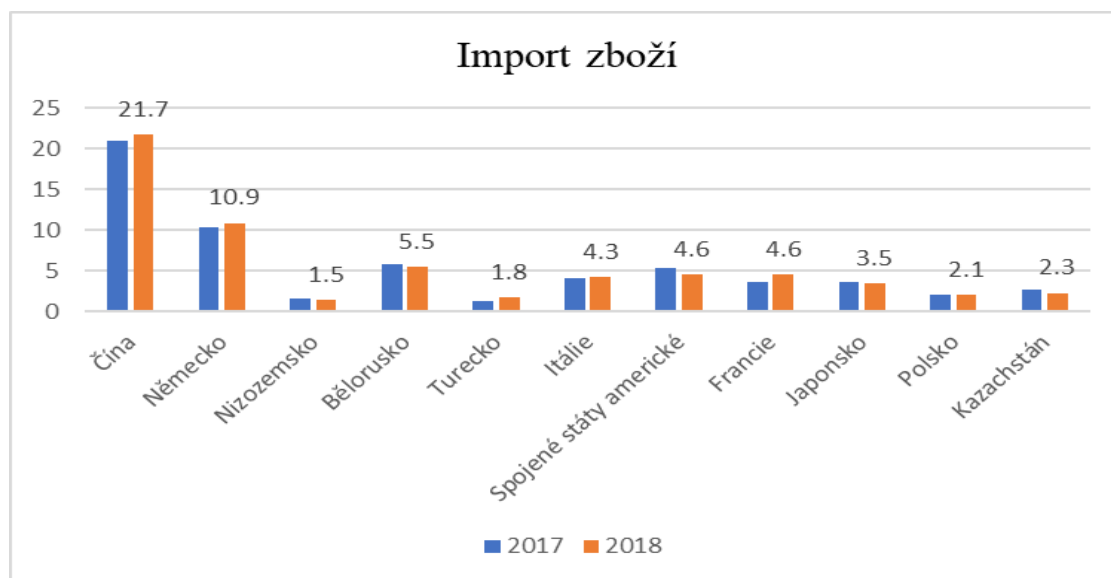
Tabulka 12 Import zboží z Ruské federace podle skupin zemí v prvním čtvrtletí let 2017-2018 (v procentech)

| | 1. čtvrtletí 2017 | 1. čtvrtletí 2018 |
|------|-------------------|-------------------|
| EU | 36,9 | 38,2 |
| APEC | 39,8 | 39,9 |
| EAHU | 8,8 | 8,2 |
| SNS | 11,4 | 11,9 |

Zdroje: vlastní zpracování, data Centrální banky Ruské federace

Geografické rozložení dovozu zboží ukazuje, že došlo k nárůstu podílu dovozu produktů ze zemí EU z 36,9% v roce 2017 na 38,2%. Podíl partnerů Ruska zemí Euroasijské hospodářské unie (EAHU) v prvním čtvrtletí 2018 činil 8,2%. Lze také pozorovat nárůst dovozu zboží do zemí SNS z 11,4% na 11,9%.

Graf 7 Import zboží ze zemí, které jsou hlavními partnery Ruské federace za první čtvrtletí let 2017-2018 (v procentech)



Zdroje: vlastní zpracování, data Centrální banky Ruské federace

Jak lze vidět z grafu č. 7, hlavními dodavateli Ruska byly: Čína (21,7%), Německo (10,9%), Bělorusko (5,5%), USA a Francie (o 4,6%), Itálie (4,3%).

4.5.2 Export a import služeb Ruské federace

Jak je vidět z tabulky č. 13, v prvním čtvrtletí roku 2018 vývoz služeb činil 14,2 miliard dolarů, což je o 1,9 miliardy dolarů (o 15,1%) více než v prvním čtvrtletí roku 2017. Dovoz služeb se v prvním čtvrtletí roku 2018 zvýšil na 20,8 miliardy dolarů proti 17,5 miliardám dolarů v roce 2017.

Tabulka 13 Zahraníční obchod Ruské federace se službami podle skupin zemí v prvním čtvrtletí let 2017-2018 (miliardy amerických dolarů)

| | 1. čtvrtletí 2018 | | | |
|----------------|-------------------|---------------|---------------|---------|
| | Obrat | Export služeb | Import služeb | Saldo |
| Celkem: | 34 914 | 14 160 | 20 755 | -6 595 |
| EU | 14 177 | 5 226 | 8 951 | -3 726 |
| APEC | 5 574 | 2 179 | 3 394 | -1 215 |
| EAHU | 1 944 | 1 073 | 871 | 203 |
| SNS | 3 454 | 2 152 | 1 302 | 850 |
| | 1. čtvrtletí 2017 | | | |
| Celkem: | 29 895 | 12 354 | 17 542 | - 5 188 |
| EU | 12 951 | 4 696 | 8 255 | -3 559 |
| APEC | 4 429 | 1 742 | 2 687 | -945 |
| EAHU | 1 584 | 882 | 702 | 180 |
| SNS | 2 765 | 1 645 | 1 120 | 525 |

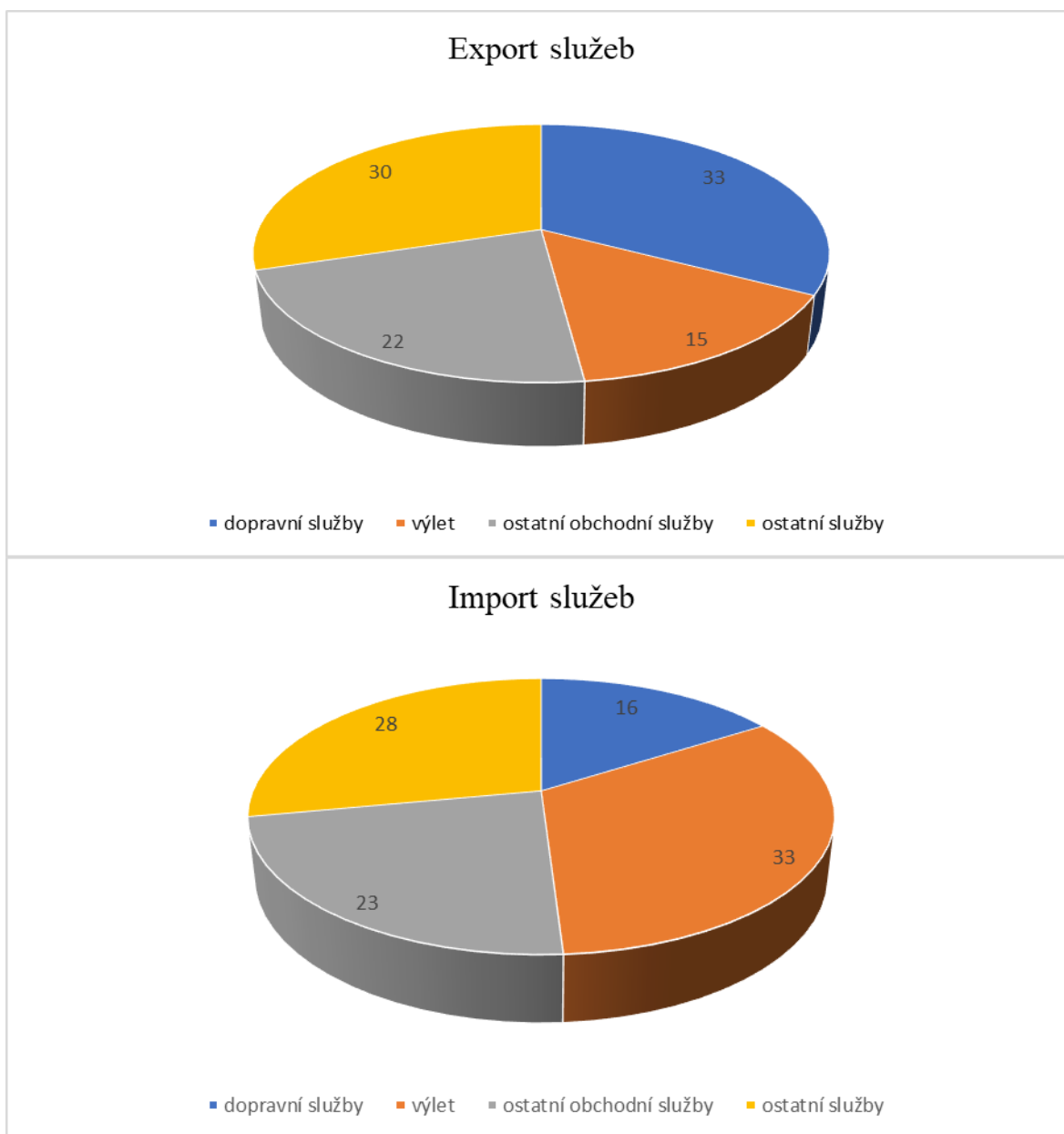
Zdroje: vlastní zpracování, data Centrální banky Ruské federace

Deficit bilance služeb se ve druhém čtvrtletí roku 2018 zvýšil na 6,6 miliard dolarů z 5,2 miliard dolarů ve stejném období předchozího roku.

Níže je uvedený graf č. 8, který ukazuje strukturu exportu a importu služeb Ruska za první čtvrtletí roku 2018 (v procentech). Nerezidenti poskytli v oblasti „dopravních služeb“ 4,7 miliard dolarů, což je o 0,5 miliardy dolarů více než předchozí rok. Export v odvětví

„výlet“ činil 2,2 miliardy dolarů (22%). Nejvýznamnější růst na 0,8 miliard dolarů (což je o 7,3 miliard dolarů více) byl pozorován v odvětví „ostatních služeb“ (33% celkového podílu ve struktuře exportu služeb), které vysvětlují zvýšení poptávky nerezidentů po práci v oblasti stavebnictví.

Graf 8 Struktura exportu a importu služeb Ruské federace za první čtvrtletí roku 2018 (v procentech)



Zdroje: vlastní zpracování, data Centrální banky Ruské federace

Dovoz „dopravních služeb“ vzrostl o 0,4 miliardy dolarů a činil 3,4 miliardy dolarů (16%). Odvětví „ostatní služby“ importovalo služby ve výši 10,4 miliard dolarů (23%),

nejvýznamnější byla poptávka rezidentů po službách v oblasti výstavby a využití duševního vlastnictví. Největší podíl ve struktuře importu služeb byl v odvětví „výlet“ (33%).

4.5.3 Kapitálový a finanční účet platební bilance Ruské federace

Schodek bilance investičních výnosů se snížil ze 4,6 miliard dolarů v prvním čtvrtletí roku 2017 na hodnotu 4,2 miliard dolarů. Celková bilance investičních výnosů orgánů státní správy a centrální banky je ve výši 0,2 miliardy dolarů.

Schodek vedlejšího příjmu vzrostl na 2,6 miliard dolarů proti 2,0 miliardám dolarů ve stejném období předchozího roku v důsledku zvýšení osobních transferů domácností ve prospěch nerezidentů a transferů v rámci mezinárodní spolupráce, vyplácených orgány státní správy.

Tabulka 14 Vybrané položky platební bilance Ruské federace v roce 2017 a v prvním čtvrtletí roku 2018 v základních jednotkách (miliardy amerických dolarů)

| | 1. čtvrtletí 2017 | 2017 | 1. čtvrtletí 2018 |
|--|-------------------|---------|-------------------|
| Bilance investičních výnosů | -4 610 | -37 679 | -4 186 |
| Bilance sekundárních příjmů | -2 045 | -8 980 | -2 581 |
| Kapitálový účet | 43 | -192 | -236 |
| Saldo běžného účtu a kapitálového účtu | 22 045 | 35 244 | 30 590 |
| Saldo finančního účtu | 11 622 | 16 370 | 14 377 |
| Čisté přijetí závazků | -1 614 | 1 458 | 3 939 |
| Půjčky | -22 | -341 | -24 |
| Ostatní závazky | 5 | -58 | 5 |
| <i>Centrální banka</i> | 1 636 | 1 265 | 2 088 |
| <i>Banky</i> | -3 947 | -29 256 | -2 451 |
| Čistá akvizice finančních aktiv | 10 008 | 17 828 | 18 315 |
| Cizí měna v hotovosti | -917 | -6 038 | -1 362 |
| Obchodní úvěry a zálohy | -1 861 | -5 882 | 1 153 |
| Dluh z dodávek na základě mezivládních dohod | 443 | -1425 | 863 |
| Pochybné operace | 62 | 311 | 19 |
| Ostatní aktiva | -11 468 | -11 147 | 4 907 |
| Čisté chyby a přeskokování | 879 | 3 761 | 3 120 |
| Změna rezervních aktiv | 11 302 | 22 636 | 19 333 |

Zdroje: vlastní zpracování, data Centrální banky Ruské federace

Kapitálový účet je ve schodku 0,2 miliardy dolarů, což bylo podmíněno dosažením odpuštění již dříve poskytnutých státních půjček. Čistý úvěr zbytku světa se zvýšil na 30,6 miliard dolarů proti 22,0 mld. dolarů v prvním čtvrtletí roku 2017.

Čisté půjčky zbytku světa, které se odrážejí ve finančním účtu (bez ohledu na zálohování aktiv), dosáhly na konci prvního čtvrtletí roku 2018 hodnoty 14,4 miliard dolarů proti 11,6 miliardám dolarů o rok dříve a byly tvořeny růstem zahraničních aktiv. Zahraniční závazky se zvýšily o 3,9 miliardy dolarů (čisté splácení ve srovnatelném období roku 2017 na 1,6 miliardy dolarů).

Nárůst zahraničních dluhů centrální banky na 2,1 miliardy dolarů byl spojený s prováděním operací pro správu rezervních aktiv. Vnější závazky soukromého sektoru v prvním čtvrtletí roku 2018 na základě čisté hodnoty klesly na 2,2 miliardy dolarů. Zahraniční závazky jiných sektorů se výrazně nezměnily (snížení o 3,7 miliardy amerických dolarů v prvním čtvrtletí předchozího roku). Nárůst přímých investic činil 5,6 miliard dolarů (4,9 miliardy dolarů v roce 2017).

Finanční aktiva se v prvním čtvrtletí roku 2018 zvýšila na 18,3 miliardy amerických dolarů (z 10 miliard dolarů ve stejném období předchozího roku). Zahraniční požadavky orgánů státní správy a centrální banky se snížily o 0,4 miliardy dolarů (nárůst o 0,2 miliardy dolarů o rok dříve).

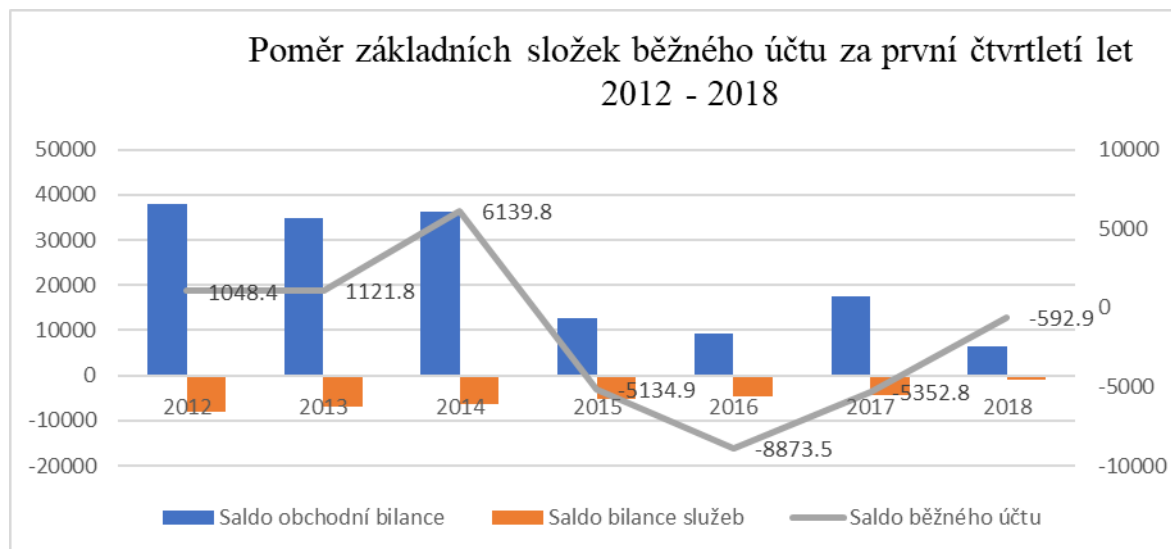
Finanční aktiva v ostatních sektorech činila 17,6 miliard dolarů (pokles o 4,3 mld. dolarů o rok dříve). Objem hotovosti v cizí měně v důsledku transakcí rezidentů s nerezidenty klesl na 1,4 miliardy amerických dolarů (z 0,9 miliardy dolarů v prvním čtvrtletí roku 2017), který je spojen se zvýšením importu v odvětví „výlet“. Čistý vývoz kapitálu soukromého sektoru v prvním čtvrtletí roku 2018 činil 17,0 miliard dolarů (16,2 miliardy dolarů o rok dříve) a byl výsledkem zvýšení zahraničních aktiv ostatních sektorů.

4.6 Platební bilance Republiky Kazachstán

V roce 1999 na základě doporučení Mezinárodního měnového fondu provedla Centrální banka statistický průzkum podniků týkající se transakcí platební bilance. Je plně zodpovědná za vytvoření platební bilance země. V platební bilanci se v souhrnné podobě odrážejí ekonomické operace země s ostatním světem (transakce mezi rezidenty a nerezidenty) za určité časové období. Údaje platební bilance představují ekonomickou

kategorii toků, které se zabývají zahraničními obchodními vztahy se všemi druhy reálných a finančních zdrojů.

Graf 9 Poměr základních složek běžného účtu za první čtvrtletí let 2012-2018 (milionů amerických dolarů)



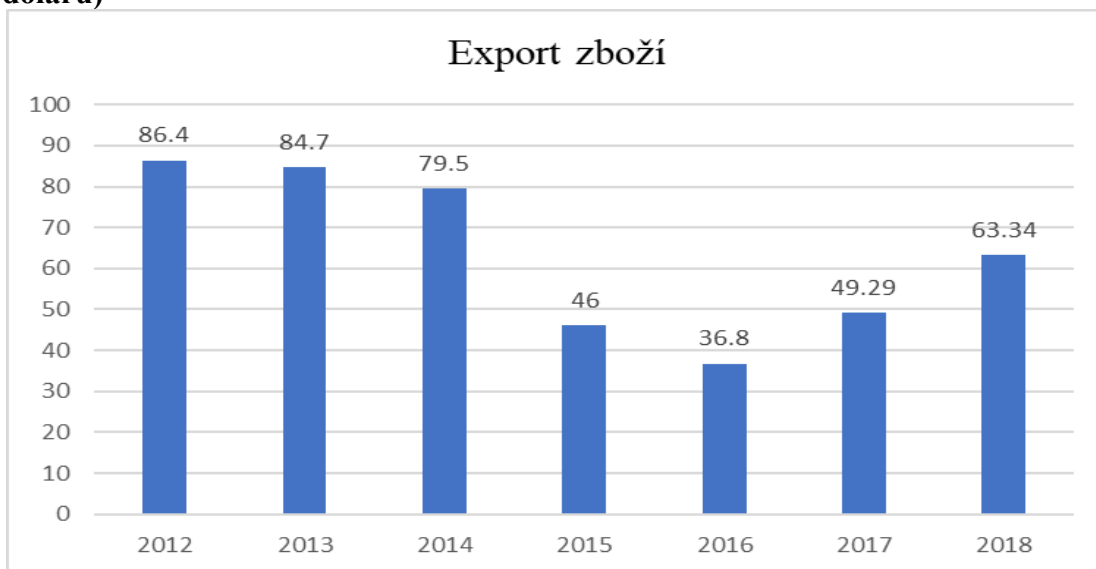
Zdroje: vlastní zpracování, data Centrální banky Republiky Kazachstán

Jak je vidět z grafu č. 9, na základě výsledků prvního čtvrtletí roku 2018 schodek běžného účtu činil 592,9 miliard dolarů, což je o 4759,9 méně ve srovnání s prvním čtvrtletím roku 2017.

4.6.1 Export a import zboží Kazachstánu

Export zboží vzrostl na 14,1 miliard dolarů, což je o 3,1 miliard dolarů více oproti roku 2017. Zahraniční obchod Kazachstánu se prudce vyvíjel až do roku 2013, kdy došlo k násobnému poklesu vývozu a dovozu.

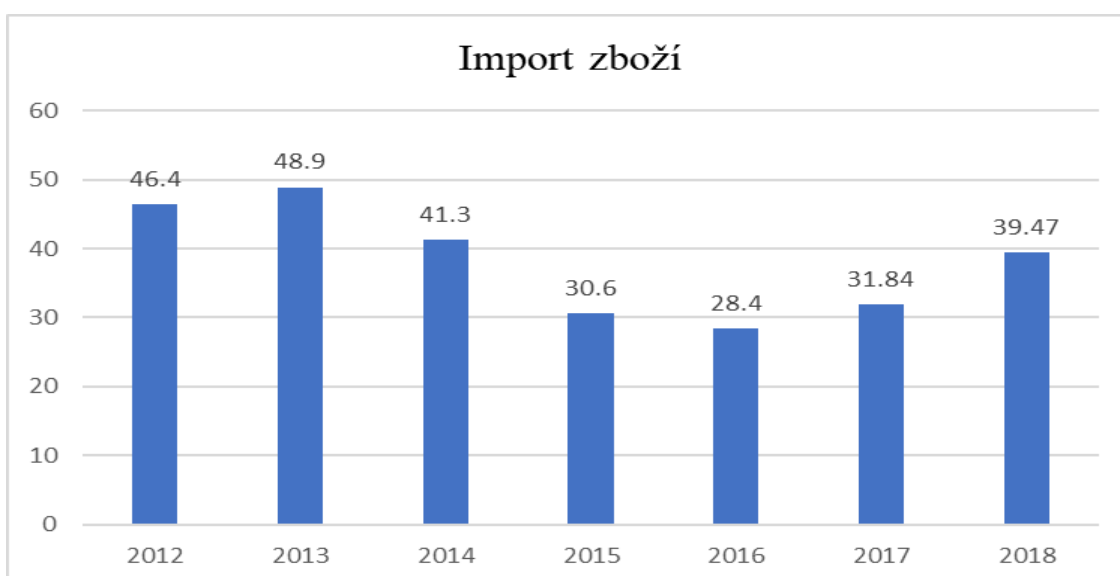
Graf 10 Export zboží Republiky Kazachstán za vybrané roky (miliardy amerických dolarů)



Zdroje: vlastní zpracování, data Centrální banky Republiky Kazachstán

Jak je vidět z grafu č. 10, vývoz zboží Kazachstánu dosáhl vrcholu v roce 2012, kdy celková hodnota vývozu činila 86,4 miliard dolarů. V roce 2015 export klesl zhruba na polovinu v porovnání s rokem 2014. Podobný prudký pokles vývozu byl zaznamenán pouze v krizovém roce 2009. V roce 2016 export dále klesal.

Graf 11 Import zboží do Republiky Kazachstán za vybrané roky (miliardy amerických dolarů)

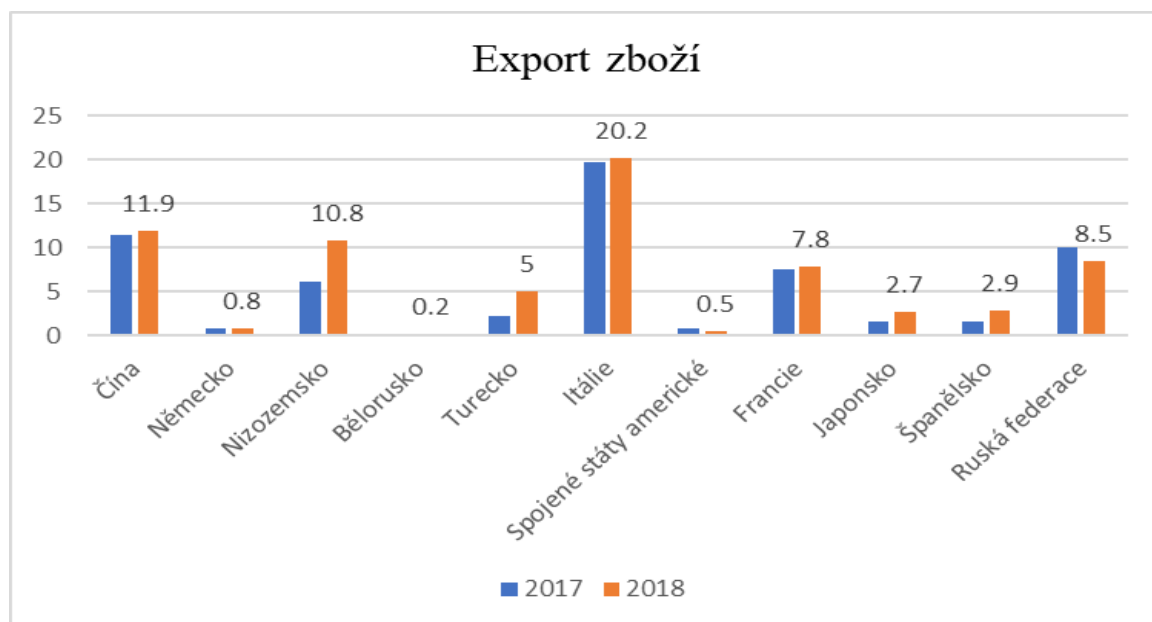


Zdroje: vlastní zpracování, data Centrální banky Republiky Kazachstán

Z uvedeného grafu č. 11 je vidět, že dovoz zboží vzrostl na 7,6 miliardy dolarů, což je o 0,9 miliardy dolarů více ve srovnání s rokem 2017. Dynamika dovozu Kazachstánu není jednoznačná, na grafu jsou viditelné vzestupy a pády. V období od roku 2012 do roku 2013 dovoz rostl, a od roku 2014 opět začal klesat a v roce 2016 dosáhl minimálního bodu 28,4 miliard dolarů.

Dovoz do Kazachstánu ze zemí, které jsou zahrnuty do Celní unie, vytrvale rostl a dosáhl nejvyšší úrovně v roce 2013, pak v roce 2014 prudce klesl. Tento kolaps byl způsoben poklesem ruského dovozu, který se snížil o 4,3 miliardy dolarů (na 23,6%) za jeden rok.

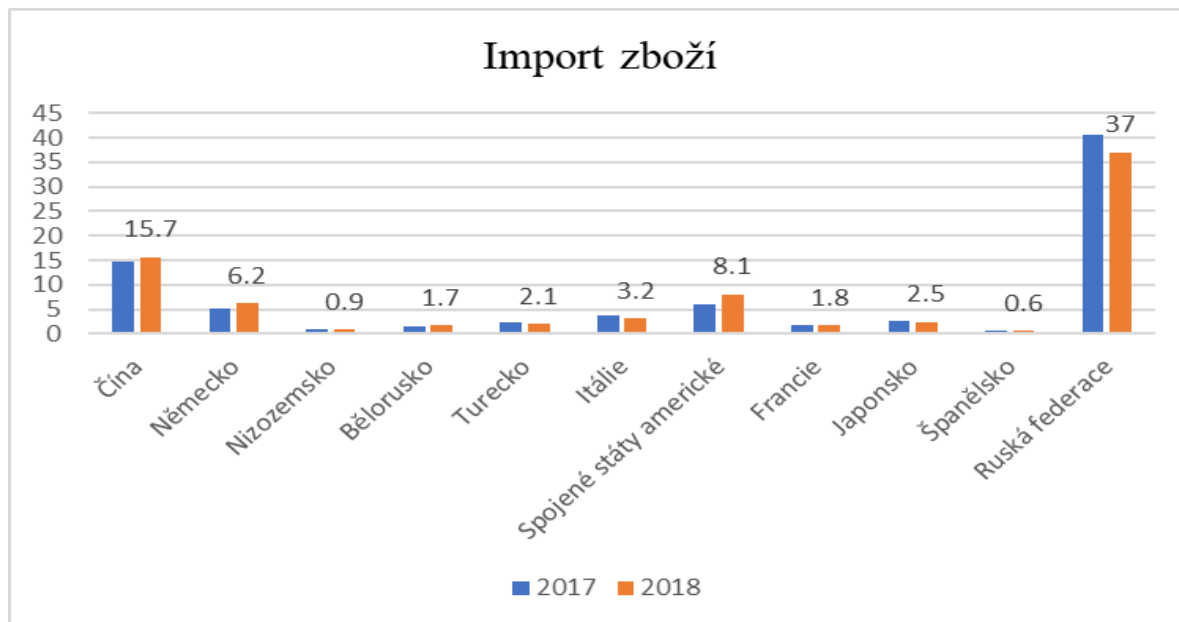
Graf 12 Export zboží do zemí, které jsou hlavními partnery Kazachstánu v prvním čtvrtletí let 2017-2018 (v procentech)



Zdroje: vlastní zpracování, data Centrální banky Republiky Kazachstán

V geografické struktuře hlavních spotřebitelů domácích výrobků, dle grafu č. 12, první místo stále zaujímá Itálie (20,2%), na druhém místě je Nizozemsko (10,8%), dále následují Čína (10%), Ruská federace (8,5%) a Francie (7,8%). Podle oficiální statistiky dovozu zboží v prvním čtvrtletí roku 2018 jeho objem činil 7,2 miliard dolarů, což je o 19,4% více než v prvním čtvrtletí roku 2017. Zvýšení hodnoty dovozu ve srovnání se základním obdobím je převážně způsobeno růstem investičních dovozů na 511 milionů dolarů.

Graf 13 Import zboží ze zemí, které jsou hlavními partnery Kazachstánu v prvním čtvrtletí let 2017-2018 (v procentech)



Zdroje: vlastní zpracování, data Centrální banky Republiky Kazachstán

V rámci jednotlivých zemí vedoucí postavení s poklesem podílu v agregátním importu z 40,7% na 37% má Ruská federace, druhé místo drží Čína (15,7%), dále pak jsou USA (8,1%), Německo (6,2%) a Itálie (3,2%).

Růst exportních toků do Ruské federace (na 7,6%) a zvýšení dovozních dodávek na 8,6% zajistily růst obchodního obrátu o 8,3% na 3,9 miliardy dolarů. Schodek obchodu s Ruskem vzrostl o 9,4% na 1,5 miliardy dolarů (1,4 miliardy dolarů v prvním čtvrtletí roku 2017).

4.6.2 Export a import služeb Republiky Kazachstán

Bilance mezinárodního obchodu služeb v prvním čtvrtletí roku 2018 byla vytvořena se schodkem 0,9 miliardy dolarů. Jak je vidět z tabulky č. 15, zvýšení exportu služeb o 3,4% a dovozu o 1,3% vedlo k mírnému deficitu, a to o 2,2% ve srovnání s prvním čtvrtletím roku 2017. Ve struktuře exportu služeb vždy dominují odvětví „výlet“ a odvětví „dopravní služby“, které dohromady tvořily 82,9% z objemu exportovaných služeb, a ve struktuře dovozu vedou „ostatní obchodní služby“ – 48,7% v dovozu služeb. Ve sledovaném čtvrtletí vývoz služeb činil více než 1,5 miliardy dolarů, jeho nárůst byl způsoben zvýšením nákladů zahraničních občanů na cesty do Kazachstánu (o 20,6%).

Tabulka 15 Komponenty bilance mezinárodních služeb v Republice Kazachstán (milionů amerických dolarů)

| | Export | | Změna (přírůstek (+), pokles (-)) | Import | | Změna (přírůstek (+), pokles (-)) |
|--|-------------------------|-------------------------|--|-------------------------|-------------------------|--|
| | 1. čtvrtletí 2017 | 1. čtvrtletí 2018 | | 1. čtvrtletí 2017 | 1. čtvrtletí 2018 | |
| Celkem | 1462,6 | 1513,0 | 3,4% | 2393,5 | 2423,8 | 1,3% |
| Služby pro zpracování materiálních zdrojů | 0,3 | 1,0 | 3,7 krát | 44,0 | 54,7 | 1,2 krát |
| Služby (opravy a údržba) | 8,0 | 8,3 | 3,0% | 110,1 | 77,5 | -29,6% |
| Dopravní služby | 897,4 | 867,7 | -3,3% | 372,2 | 409,3 | 25,1% |
| Služby spojené s cestovním ruchem (Výlet) | 320,6 | 386,5 | 20,6% | 358,4 | 390,2 | 8,9% |
| Stavba | 41,5 | 21,2 | -49,0% | 319,9 | 95,1 | -70,3% |
| Služby v oblasti pojištění | 28,2 | 19,2 | -32,0% | 14,6 | 12,9 | -11,6% |
| Finanční služby | 4,1 | 4,0 | -3,7% | 44,1 | 54,3 | 23,3% |
| Telekomunikační, počítačové a informační služby | 27,2 | 34,2 | 25,8% | 69,9 | 74,2 | 6,1% |
| Poplatek za užívání duševního vlastnictví | 0,1 | 0,6 | 9,6 krát | 17,7 | 31,4 | 77,4% |
| Ostatní obchodní služby | 91,0 | 119,2 | 31,0% | 1040,6 | 1181,5 | 13,5% |
| Služby jednotlivcům a služby v oblasti kultury a odpočinku | 0,1 | 0,5 | 4,8 krát | 11,5 | 10,0 | -12,9% |
| Veřejné služby | 44,0 | 50,5 | 14,8% | 35,5 | 32,8 | -7,6% |

Zdroje: vlastní zpracování, data Centrální banky Republiky Kazachstán

Protože růst nákladů na zahraniční cesty činil pouze 8,9%, odvětví „výlet“ bylo téměř vyrovnané s mírným deficitem ve výši 3,6 milionu dolarů. Příjmy rezidentů v odvětví „dopravní služby“ poklesly v souvislosti s poklesem na 9,8% z příjmů tuzemských dopravních společností tranzitu ropy a plynu přes území republiky (36,2% z celkového exportu služeb). Růst dovozu ve všech skupinách hlavní zboží nomenklatury způsobil nárůst o 24,3% výdajů rezidentů na dopravu zboží dováženého do republiky. Na konci účetního období kladné saldo dopravy kleslo o 24,9% na 0,4 miliardy dolarů.

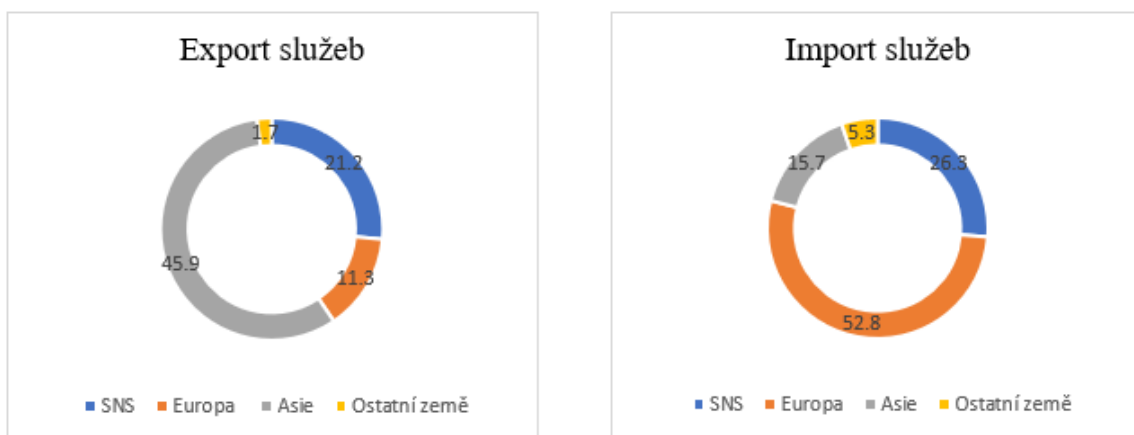
Import služeb v daném účetním období činil více než 2,4 miliardy dolarů, asi polovinu celkového objemu zabírají odvětví „ostatní obchodní služby“. V širokém spektru obchodních služeb poskytovaných nerezidenty, největší náklady představují inženýrské služby a služby poradenství v podnikání a řízení, hlavními spotřebiteli těchto služeb jsou ropný a plynárenský sektor a dopravní organizace. „Ostatní obchodní služby“ a „stavební služby“ jsou financovány především z důvodu uvedených přímých zahraničních investic. Výdaje rezidentů na stavební služby poklesly 3,4 krát, což souvisí s dokončením výstavby řady rozsáhlých infrastrukturních projektů na území Kazachstánu.

Ve struktuře obrátu zahraničního obchodu se službami příjmy rezidentů překročily výdaje o služby dopravy, služby v oblasti pojištění a na veřejné správě. Přitom ve sledovaném období prvního čtvrtletí roku 2017 bylo pozorováno snížení pozitivní obchodní bilance o služby dopravy (o 112 milionů dolarů nebo 19,6%) a pojištění (o 7 milionů nebo 53,8%).

Dvojnásobné zvýšení přebytků veřejných služeb (přes 18 milionů dolarů) je způsobeno poklesem výdajů vlády republiky Kazachstán na obsluhu velvyslanectví a dalších oficiálních zastoupení v zahraničí a nárůstem příjmů rezidentů z prodeje zboží a služeb nacházejících se na území republiky.

V geografické struktuře struktuře (dle grafu č. 14) mezinárodního obchodu služeb Kazachstánu na země SNS připadlo 21,2% obrátu zahraničního obchodu se službami na konci účetního období, podíl evropských zemí činil 45,9% a podíl asijských zemí pak činil 11,3%.

Graf 14 Export a import do zemí a ze zemí, které jsou hlavními partnery Kazachstánu za první čtvrtletí roku 2018 (v procentech)



Zdroje: vlastní zpracování, data Centrální banky Republiky Kazachstán

Hlavními spotřebiteli kazašských služeb jsou země Euroasijské hospodářské unie a hlavními dodavateli nakupovaných služeb jsou evropské země.

4.6.3 Kapitálový a finanční účet platební bilance Republiky Kazachstán

Schodek primárních příjmů činil 6,1 miliard dolarů, což představuje nárůst o 30,1%, hlavně díky růstu příjmů přímých zahraničních investorů.

Příjmy rezidentů z investičních vkladů, které tvoří z velké části příjmy z oficiálních rezerv země (rezervních aktiv a zahraničních aktiv, Národního Fondu), se zvýšily o 14,7% a činily 568 milionů dolarů. Růst výnosů byl zajištěn příjmy od zahraničních portfoliových a ostatních investic, které se zvýšily o 14,3% resp. 38,8%.

Splátky investičních příjmů nerezidentů vzrostly o 29,7% a činily 6,3 miliardy dolarů. Růst exportních příjmů rezidentů zabezpečil zvýšení příjmů nerezidentů z přímých investic na 32,0% (5,6 miliardy dolarů). Z nich 79,3% tvoří příjmy z účasti na vlastním kapitálu v podobě distribuovaných výnosů a dividend nebo v podobě podílu na přímých zahraničních investic do nerozděleného zisku kazašských podniků (tzv. reinvestice).

Schodek vedlejšího příjmu se snížil 3,4 krát a činil 28 milionů dolarů. Snižování deficitu je způsobeno nárůstem výnosů z rezidentů ve prospěch orgánů státní správy v rámci mezinárodní spolupráce a dalších operací, jakož i peněžních převodů od fyzických osob-nerezidentů ve prospěch fyzických osob-rezidentů.

Tabulka 16 Vybrané položky platební bilance Republiky Kazachstán v roce 2017 a v prvním čtvrtletí roku 2018 v základních jednotkách (milionů amerických dolarů)

| | 1. čtvrtletí 2017 | 2017 | 1. čtvrtletí 2018 |
|---------------------------------|-------------------|-----------|-------------------|
| Bilance primárního příjmu | -4 675,7 | -17 927 | -6 082,5 |
| Bilance odměny za práci | -323,6 | -1 405,9 | -353,8 |
| Investiční výnosy | -4 385,9 | -16 656,2 | -5 762,5 |
| Výnosy z příjmů | 495,2 | 2 216,9 | 567,8 |
| Výnosy z výplaty | 4 881 | 18 873 | 6 330,3 |
| Bilance vedlejších příjmů | -456,9 | -95,4 | -28,1 |
| Kapitálový účet | 12,3 | 288,1 | 55,3 |
| Finanční účet | -1 661,3 | -5 704,1 | 814,3 |
| Přímá investice | -1 876,8 | -3 846,5 | -3 582,1 |
| Čistá akvizice finančních aktiv | 438,7 | 695,9 | -2 552,6 |
| Čisté přijetí závazků | 2 315,6 | 4 542,3 | 1 029,4 |
| Portfoliové investice | 1 229,3 | -5 398,2 | 1 642 |
| Čistá akvizice finančních aktiv | 1 378,3 | -3 246,9 | 124,8 |
| Vláda a Centrální banka | 967,3 | -5 803,8 | -380,1 |
| Banky | -43,4 | 872,2 | -37,9 |
| Ostatní sektory | 454,4 | 1 684,7 | 542,8 |
| Čisté přijetí závazků | 149 | 2 151,3 | -1 517,2 |
| Vláda a Centrální banka | 404,8 | -83,2 | 273,4 |
| Banky | -379,9 | -836,7 | -100 |
| Ostatní sektory | 124,2 | 3 071,2 | -1 690,6 |
| Krátkodobé dluhové dokumenty | -987,9 | 3 859,1 | 2 431,2 |
| Čistá akvizice finančních aktiv | -858,4 | 4 791,5 | 2 235,7 |
| Čisté přijetí závazků | 129,6 | 932,4 | -195,5 |
| Čisté chyby a přeskokování | -831,6 | -2 256,8 | 458,7 |

Zdroje: vlastní zpracování, data Centrální banky Republiky Kazachstán

Finanční účet v prvním čtvrtletí roku 2018 činil 814 miliard dolarů. Snížení závazků více než pětikrát překročilo snížení aktiv, což zajistilo čistý odliv kapitálu. Čistý odliv kapitálu ze země v prvním čtvrtletí roku 2018 se zajišťoval převážně operacemi orgánů státní správy a bankami a čistý příliv byl zajištěn operacemi Centrální banky. Ve struktuře finančního účtu dle druhu investic byl čistý příliv kapitálu zajištěn pouze u přímých investic, a čistý odliv zdrojů byl pouze u portfoliových investic.

Tabulka 17 Bilance finančního účtu (bez zohlednění rezervních aktiv) v prvním čtvrtletí let 2016-2018 (miliardy amerických dolarů)

| | 1. čtvrtletí 2017 | 1. čtvrtletí 2018 |
|---------------------------------|-------------------|-------------------|
| Finanční účet | -1661,3 | 814,3 |
| Čistá akvizice finančních aktiv | 632,7 | -173,6 |
| Přímá investice | 438,7 | -2552,6 |
| Portfoliové investice | 1378,3 | 124,8 |
| Výrobní finanční nástroje | -41,3 | 57,9 |
| Ostatní investice | -1143,0 | 2169,4 |
| Čisté přijetí závazků | 2294,1 | -987,9 |
| Přímá investice | 2315,6 | 1029,4 |
| Portfoliové investice | 149,0 | -1517,2 |
| Výrobní finanční nástroje | -152,3 | 57,4 |
| Ostatní investice | -45,3 | -557,4 |

Zdroje: vlastní zpracování, data Centrální banky Republiky Kazachstán

Čistý příliv kapitálu (záporný přebytek) do přímých zahraničních investic činil 3,6 miliard dolarů (což je téměř 2 krát více než v prvním čtvrtletí roku 2017) a byl zajištěn snížením aktiv a zvýšením závazků rezidentů. Čistý pokles finančních aktiv v přímých zahraničních investicích činil 2,6 miliard dolarů a byl spojen především se splácením dlužných závazků, které zahraniční společnosti vůči kazašským podnikům měly.

4.7 Státní dluh Ruské federace

Státní dluh Ruské federace v dubnu roku 2018 dosáhl 519,9 miliard dolarů, což představuje nárůst v průběhu prvního čtvrtletí roku 2018 o 1,8 miliardy dolarů, tedy o 0,3%.

Růst zahraničních závazků orgánů státní správy, Centrální banky a bank byl téměř zcela kompenzován snížením dluhu v jiných sektorech. Růst zahraničního dluhu byl výsledkem pozitivních přecenění v hodnotě 4,2 miliardy amerických dolarů v důsledku poklesu kurzu dolaru.

Tabulka 18 Státní dluh Ruské federace v roce 2017 a v prvním čtvrtletí roku 2018 (miliardy amerických dolarů)

| | 1. ledna 2017 | 1. dubna 2017 | 1. července 2017 | 1. října 2017 | 1. ledna 2018 | 1. dubna 2018 |
|--|--------------------|------------------|---------------------|--------------------|--------------------|------------------|
| Celkem | 511 752 | 521 595 | 527 027 | 529 514 | 518 103 | 519 871 |
| Orgány státní správy | 39 143 | 45 829 | 46 485 | 54 112 | 55 628 | 59 741 |
| Federální úřady | 38 931 | 45 594 | 46 279 | 54 112 | 55 628 | 59 523 |
| Nový ruský dluh | 37 886 | 44 548 | 45 267 | 53 258 | 54 809 | 58 943 |
| Úvěry mezinárodních finančních organizací | 858 | 836 | 771 | 761 | 713 | 689 |
| Cenné papíry v cizí měně | 11 662 | 11 302 | 12 525 | 14 581 | 15 030 | 18 912 |
| Cenné papíry v ruských rublech | 25 032 | 32 069 | 31 634 | 37 592 | 38 781 | 41 050 |
| Ostatní zadluženost | 334 | 341 | 337 | 344 | 285 | 292 |
| Obchodní úvěry | 2 981 | 2 923 | 3 082 | 3 334 | 3 234 | 3 291 |
| Dluh z finančního leasingu | 4 681 | 4 802 | 4 501 | 4 375 | 4 239 | 4 102 |
| Ostatní zadluženost | 3 217 | 2 152 | 5 575 | 3 370 | 3 487 | 2 470 |

Zdroje: vlastní zpracování, data Centrální banky Ruské federace

Ve struktuře státního dluhu podíl závazků orgánů státní správy vzrostl na 11,5% z 10,7% na začátku roku, podíl dluhu Centrální banky činil 3,2% (2,8% v roce 2017). Současně se podíl závazků soukromého sektoru v dubnu 2018 snížil na 85,3% z 86,5%. Dluh vládního sektoru činil 49,1% z celkového dluhu, což představuje nárůst oproti údajům z prvního ledna 2018 o 0,7% na 255,3 miliard dolarů.

Dluh federálních úřadů se zvýšil o 4,1 miliardy dolarů na 59,5 miliardy dolarů. Závazky přijaté Ruskou federací jako nástupce bývalého SSSR zůstaly na úrovni 0,6 miliard amerických dolarů.

Tabulka 19 Státní dluh Ruské federace v roce 2017 a v prvním čtvrtletí roku 2018 – další položky (miliardy amerických dolarů)

| | 1. ledna 2017 | 1. dubna 2017 | 1. července 2017 | 1. října 2017 | 1. ledna 2018 | 1. dubna 2018 |
|--|------------------|------------------|---------------------|------------------|------------------|------------------|
| Dluh bývalého SSSR | 1 045 | 1 048 | 1 012 | 636 | 601 | 580 |
| Centrální banka | 12 077 | 13 987 | 16 928 | 21 256 | 14 480 | 16 794 |
| Úvěry | 2 546 | 4 298 | 6 944 | 11 332 | 4 487 | 6 552 |
| Národní měna v hotovosti a vklady | 1 903 | 1 989 | 2 085 | 1 900 | 1 907 | 1 985 |
| Ostatní zadluženost | 7 628 | 7 700 | 7 899 | 8 023 | 8 087 | 8 257 |
| Banky | 119 395 | 120 195 | 113 254 | 108 023 | 103 385 | 105 218 |
| Dluhové závazky vůči přímým investorům | 5 179 | 5 353 | 5 294 | 4 389 | 4 541 | 5 017 |
| Úvěry | 451 | 254 | 202 | 265 | 202 | 473 |
| Běžné účty a vklady | 105 302 | 105 485 | 98 035 | 94 896 | 90 754 | 91 822 |
| Dluhové cenné papíry | 6 148 | 5 681 | 5 584 | 5 815 | 5 376 | 5 493 |
| Ostatní zadluženost | 2 314 | 3 424 | 4 159 | 2 658 | 2 512 | 2 413 |
| Ostatní sektory | 341 137 | 341 583 | 350 359 | 346 124 | 344 609 | 338 118 |
| Dluhové závazky vůči přímým investorům | 136 436 | 135 709 | 144 799 | 145 705 | 144 400 | 143 605 |
| Úvěry a vklady | 187 836 | 189 010 | 185 611 | 181 086 | 181 358 | 176 566 |
| Dluhové cenné papíry | 5 987 | 7 187 | 6 792 | 8 255 | 7 891 | 8 084 |

Zdroje: vlastní zpracování, data Centrální banky Ruské federace

Nový ruský dluh vzrostl na 58,9 miliard dolarů. Jednou z příčin bylo zvýšení dluhu cenných papírů. Zahraniční dluhové závazky subjektů Ruské federace se ve srovnání s počátkem roku téměř nezměnily a činily 0,2 miliardy dolarů. Dluh Centrální banky vůči nerezidentům vzrostl o 2,3 miliardy dolarů na 16,8 miliard dolarů.

Banky zvýšily státní dluh o 1,8 miliardy amerických dolarů na 105,2 miliard amerických dolarů, kvůli pozitivnímu vlivu téměř ve stejném poměru operací a přecenění. Dluh ostatních sektorů ve výši 338,1 miliard amerických dolarů se snížil na 6,5 miliard dolarů, především v důsledku operací na částku 8,2 miliardy dolarů. Mezi nejvýznamnější patří splácení závazků vůči externím věřitelům a souvisejícím zámořským strukturám. Pozitivní přecenění bylo 2,9 miliardy dolarů, negativní příspěvek ostatních změn se rovnal 1,2 miliardy dolarů.

Ve struktuře zahraničního dluhu v průběhu prvního čtvrtletí roku 2018 vzrostly krátkodobé závazky z 55,9 miliard dolarů až na 59,5 miliard dolarů a jejich podíl dosáhl 11,4% celkového dluhu. Zvýšení závazků se splatností kratší než jeden rok došlo na úkor

Centrální banky a banky se státní účastí. V důsledku poklesu dluhu státních společností a bank naopak výše dlouhodobých závazků klesla o 1,8 miliardy dolarů na 460,4 miliardy dolarů, v důsledku poklesu dluhu státních společností a bank.

Měnová struktura státního dluhu neprošla významnými změnami. Dluh zůstal na úrovni 138,0 miliard amerických dolarů. Vliv na něj měl na jedné straně vyrovnávací efekt prodlužování závazků státních cenných papírů a na straně druhé splácení dluhu v národní měně dalšími sektory.

Dluh v cizí měně ve srovnání s údaji za leden roku 2018 mírně vzrostl a dosáhl hodnoty 381,9 miliardy dolarů. Podle mezinárodních kritérií bylo v dubnu 2018 dluhové zatížení ruské ekonomiky mírné: poměr zahraničního dluhu k HDP se snížil na 32% (na začátku roku 2018 – 33%), zatímco vnější dluh orgánů státní správy k HDP zůstal stabilní ve výši 4%.

4.8 Státní dluh Republiky Kazachstán

Státní dluh Republiky Kazachstán v dubnu 2018 činil 166,6 miliardy dolarů. Za první čtvrtletí roku 2018 došlo ke snížení o 0,5%, tedy o 839,3 milionů dolarů.

Za první čtvrtletí roku 2018 se státní dluh snížil prostřednictvím provozních změn (-345,7 milionů dolarů) a neprovozních změn (-493,7 milionů dolarů). Přehodnocení bylo spojeno především s poklesem tržní hodnoty kazašských dluhových cenných papírů, a jiné změny byly spojeny s úpravou dat za minulé období.

Tabulka 20 Struktura a změny státního dluhu v Republice Kazachstán podle odvětví ekonomiky (milionů amerických dolarů)

| | 1. dubna 2017 | 1. června 2017 | 1. října 2017 | 1. ledna 2018 | 1. dubna 2018 |
|--|------------------|-------------------|------------------|------------------|------------------|
| Celkem | 165 388,6 | 167 859,3 | 168 889,2 | 167 484,7 | 166 645,3 |
| Orgány státní správy | 12 170,2 | 12 145,2 | 12 313,3 | 12 067,5 | 11 137,9 |
| Centrální banka | 1 140,4 | 1 097,8 | 869,7 | 926,3 | 1 899,2 |
| Banky | 6 662,3 | 6 168,1 | 6 265,2 | 6 478,4 | 5 917,9 |
| Ostatní sektory | 40 052,4 | 42 142,8 | 43 287,6 | 43 549,5 | 43 135,6 |
| Přímé investice: mezifiremní dluh | 105 383,4 | 106 305,3 | 106 153,4 | 104 463 | 104 554,7 |
| Závazky zahraničních poboček společností působících na území Kazachstánu | 66 200,1 | 66 687,4 | 67 066,9 | 67 207 | 66 941,3 |
| Státní dluh bez ohledu na mezifiremní dluh | 60 005,3 | 61 354 | 62 735,8 | 63 021,6 | 62 090,6 |

Zdroje: vlastní zpracování, data Centrální banky Republiky Kazachstán

Ve struktuře vnějšího dluhu Kazachstánu podle typu finančních nástrojů dominují úvěry a půjčky od nerezidentů (79,9%) a dluhové cenné papíry v rukou nerezidentů (12,7%).

Tabulka 21 Změna vnějšího dluhu v Republiky Kazachstán za první čtvrtletí roku 2018: sladění toků a zásob (milionů amerických dolarů)

| | 1. ledna 2018 | Změny za první čtvrtletí roku 2018 | | | 1. dubna 2018 |
|---|------------------|------------------------------------|-------------------------|---------------|------------------|
| | | V důsledku provozních změn | V důsledku přecenění | Jiné změny | |
| Celkem | 167 484,7 | -345,7 | -280,1 | -213,5 | 166 645,3 |
| Veřejný sektor, včetně: | 12 993,8 | 168,3 | -127,2 | 2,2 | 13 037,1 |
| Orgány státní správy | 12 067,5 | -749,4 | -182,4 | 2,2 | 11 137,9 |
| Centrální banka | 926,3 | 917,7 | 55,2 | 0,0 | 1 899,2 |
| Banky | 6 478,4 | -520,0 | -39,5 | -1,0 | 5 917,9 |
| Ostatní sektory | 43 549,5 | -15,0 | -190,9 | -207,9 | 43 135,6 |
| Přímé investice: mezifiremní dluh | 104 463,0 | 21,0 | 77,5 | -6,8 | 104 554,7 |

Zdroje: vlastní zpracování, data Centrální banky Republiky Kazachstán

Státní dluh sektoru „banky“ se za první čtvrtletí roku 2018 snížil o 560,5 milionů dolarů a prvního dubna 2018 činil 5,9 miliard dolarů. Pokles je způsoben poklesem dle odvětví „úvěry“ (-466,3 milionů dolarů), hlavně prostřednictvím předčasného splacení půjček. Vnější závazky dle odvětví „ostatní sektory“ (včetně organizací řízených státem) v dubnu roku 2018 činily 43,1 miliardy dolarů. Změny byly spojeny s odvětvím „dluhové cenné papíry“ (- 714,9 mil.) a s odvětvím „úvěry“ (+ 221,8 milionů dolarů).

Mezifiremní nedoplatky v dubnu roku 2018 činily 104,6 miliardy dolarů, což představuje nárůst za první čtvrtletí roku 2018 o 91,7 milionů dolarů. Mezifiremní dluh zůstal prakticky beze změny.

4.9 Hospodářská spolupráce Ruska a Kazachstánu

Hospodářská spolupráce s Ruskou federací je jednou z hlavních priorit zahraniční politiky Republiky Kazachstán. V obchodních vztazích mezi oběma zeměmi existuje režim volného obchodu.

Významnou část obrátu mezi Kazachstánem a Ruskem (cca 70%) tvoří dodávky zboží do regionu Uralu a Západní Sibíři. Podíl dvanácti příhraničních ruských území představuje zhruba 55% z celkového objemu obchodu mezi Kazachstánem a Ruskem.

Podle Celního výboru Republiky Kazachstán v roce 2018 bylo do příhraničních regionů Ruska z Kazachstánu dodáno více než 5 milionů tun ropy, více než 1 milion tun oxidu hlinitého, značné množství uhlí, obilí, železa, manganu, rudy, fosfátů a jiných druhů výrobků.

Kazachstán zůstává také hlavním dodavatelem ocelářských výrobků. Rusko dodává Kazachstánu produkty z uhlovodíkových surovin, stroje a zařízení, přístroje a zařízení, hutní výrobky.

Hospodářská spolupráce Ruska a Kazachstánu není v žádném případě omezena jen obchodem. Rusko je největším investorem do kazašské ekonomiky.

V současné době v Kazachstánu působí cca 6 tisíc ruských společností. Vzhledem k povaze místní ekonomiky, orientované především na export surovin, prioritní destinací ruských investic na dlouhou dobu byl těžební průmysl, především těžba ropy a zdrojů zemního plynu. Nicméně ruský obchod v Kazachstánu aktivně funguje i v jiných oblastech, jako jsou zpracovatelský průmysl, strojírenství, doprava, telekomunikace, bankovní sektor, vesmírné technologie a mírové využití atomové energie.

Celkový objem přímých ruských investic do Kazachstánu za období 2010-2018 činil 9,1 miliardy dolarů. Mezi největší investory patří společnosti ropy a zemního plynu, především „Lukoil“, „Gazprom“ a „Rosněft“. Celkem do Kazachstánu investuje více než 20 velkých ruských společností, včetně „Rusal“, „Rosatom“, „Vypelkom“, „VTB Bank“, „Vnesheconombank“, „Mechel“, „Severstal“, „Kamaz“, „Avtovaz“ a další.

Největší ruský investor Lukoil pracuje v republice od roku 1995 a podílí se na několika těžebních projektech a konsorciu Kaspického potrubí. Společně s kazašským plynovým monopolem „KazMunajGazom“ se „Lukoil“ podílí na projektech osvojení dvou mořských ložisek v severní části Kaspického moře. „Lukoilu“ patří 25% Kaspického potrubního konsorcia, které je první na území dvou zemí soukromého potrubí určeného pro přepravu kazašské ropy do Černého moře.

„Gazprom“ spolupracuje s „KazMunajGazom“ v oblasti těžby a zpracování zemního plynu. Kazašský plyn je dodáván pro recyklaci do „Gazpromu“ Orenburského plynárenského zpracovatelského závodu.

Velké společné projekty jsou realizovány oběma zeměmi například v oblasti jaderné energetiky. Republika Kazachstán je jedním ze světových lídrů v oblasti zásob uranu, jenž je nezbytný pro jadernou energii Ruska. Rosatom se účastní projektů na těžbu přírodního uranu na polích „Zarechnoe“ a „Budenovskoe“.

V poslední době Rusko a Kazachstán sázejí na projekty ve zpracovatelském průmyslu. V Ust-Kamenogorsku je realizován největší rusko-kazašský projekt na vytvoření automobilové výroby „Asie Auto Kazachstán“. Z ruské strany se na projektu podílí „AvtoVAZ“ a z Kazachstánu „Bipek Auto Kazachstán“.

Ekonomická přítomnost Ruska v Kazachstánu má dnes ve skutečnosti podobu formálního objemu přímých zahraničních investic. Ruskému podnikání pomáhají staré ekonomické a technologické souvislosti, díky kterým jsou ekonomiky obou zemí stále úzce spojeny v oblasti dopravní infrastruktury, energetiky, dodávek energie, atd.

5 Výsledky a diskuse

Na základě údajů Federálního statistického úřadu Ruské federace a Ministerstva národního hospodářství Republiky Kazachstán byla provedena analýza zhodnocení vývoje ekonomiky a hospodářské politiky Ruské federace ve zvoleném časovém období a následné porovnání s ekonomikou Republiky Kazachstán. Je možno dojít k následujícím závěrům:

Rusko, které je největším obchodním partnerem Republiky Kazachstán na postsovětském prostoru, také vstoupilo do recese v roce 2014. Zpomalení ruské ekonomiky a pokles kurzu rublu má dopad na makroekonomický vývoj Kazachstánu. Na konci prvního pololetí roku 2015 tempo růstu reálného HDP pokleslo o 3,7% v ročním vyjádření. Důvodem byl pokles cen ropy a strukturální problémy uvnitř samotné země. Ekonomickou situaci také zhoršily západní sankce v důsledku geopolitických sporů. V roce 2017 se ruská ekonomika dostala z recese a vrátila se k mírnému růstu zvýšením cen ropy a stabilizací hlavních makroekonomických ukazatelů.

Rok 2014 byl pro Kazachstán jedním z nejhorších. Po růstu 6% v roce 2013 růst reálného HDP zpomalil na 4,2% v roce 2014, což se stalo v důsledku snížení objemu těžby ropy a dalších komoditních produktů a kvůli nepříznivým obchodním podmínkám a snížení spotřebitelské poptávky. Růst HDP Kazachstánu na konci roku 2017 činil 4,1%, což je o 2,6 procentního bodu více než v Rusku.

Nezaměstnanost v Rusku má v posledních letech klesající trend. Od roku 2014 do roku 2015 došlo ke zvýšení míry nezaměstnanosti kvůli propouštění personálu. Podle údajů Federálního statistického úřadu míra nezaměstnanosti na konci roku 2014 činila 5,2%, na konci roku 2015 byla o trochu vyšší a činila 5,6% (4,4 milionu lidí), na konci roku 2016 byla míra nezaměstnanosti na úrovni 5,4% (4,1 milionu lidí).

Dle Ministerstva národního hospodářství Republiky Kazachstán nejnižší míra nezaměstnanosti byla zaznamenána v roce 2017, kdy činila 4,9%, což je hodnota o 0,3 procentního bodu nižší než v Rusku.

Nejvyšší míra inflace v Rusku byla v roce 2008, kdy míra inflace činila 13,28% a v 2009 klesla o 4,48 procentních bodů. V roce 2014 a 2015 lze pozorovat růst míry inflace. Míra inflace (2,52%) v roce 2017 je nejnižší v historii Ruska. Ke zpomalení inflace přispěla řada faktorů: nižší externí inflační tlaky, stabilizace situace na měnovém trhu a trend k posilování rublu na pozadí pozitivní dynamiky konjunktury na světových komoditních trzích.

Dle Ministerstva národního hospodářství Republiky Kazachstán míra inflace v Kazachstánu byla nejvyšší v roce 2015 a činila 13,53%. Stejně jako v Rusku, vysokou úroveň inflace v Kazachstánu lze pozorovat v roce 2008. V roce 2017 míra inflace v Kazachstánu činila 7,1%, což je o 4,58 procentních bodů vyšší údaj než v Rusku.

Na základě údajů Centrální banky Ruské federace a Centrální banky Republiky Kazachstán bylo zjištěno, že státní dluh Ruské federace v dubnu roku 2018 dosáhl výše 519,9 miliard dolarů, což představuje nárůst v průběhu prvního čtvrtletí roku 2018 o 1,8 miliardy dolarů, tedy o 0,3%. Státní dluh Republiky Kazachstán v dubnu 2018 činil 166,6 miliardy dolarů. Za první čtvrtletí roku 2018 došlo ke snížení o 0,5%, tedy na 839,3 milionů dolarů.

Přebytek běžného účtu v Rusku se v prvním čtvrtletí roku 2018 zvýšil na 30,8 miliardy dolarů (22,0 miliard dolarů o rok dříve). Na základě výsledků prvního čtvrtletí roku 2018 činil schodek běžného účtu Kazachstánu 592,9 miliard dolarů, což je o 4759,9 méně ve srovnání s prvním čtvrtletím roku 2017.

V roce 2017 obrat zboží Ruska s Kazachstánem činil 17,3 mld. dolarů, což představuje nárůst o 32,22% (4,2 mld. dolarů) ve srovnání s rokem 2016. V prvním čtvrtletí roku 2018 obrat zboží Ruska s Kazachstánem činil 4,5 mld. dolarů, což představuje nárůst o 4,17% oproti stejnému období roku 2017.

Vývoz z Ruska do Kazachstánu v prvním čtvrtletí roku 2018 činil 3,2 mld. dolarů, což představuje nárůst o 3,73% ve srovnání se stejným obdobím roku 2017. Dovoz Ruska z Kazachstánu v prvním čtvrtletí roku 2018 činil 1,3 mld. dolarů, což představuje nárůst o 5,32% ve srovnání se stejným obdobím roku 2017.

Ruský dovoz z Kazachstánu v roce 2017 činil 4,9 mld. dolarů, což představuje nárůst o 36,11% ve srovnání s rokem 2016. Přebytek obchodní bilance Ruska s Kazachstánem v roce 2017 byl kladný ve výši 7,4 mld. dolarů. Ve srovnání s rokem 2016 se pozitivní přebytek zvýšil o 27,39% (1,6 mld. dolarů). Rusko hraje roli ve struktuře přímých zahraničních investic do Kazachstánu. Jejich podíl na konci roku 2018 obsadil cca 6,4% všech zahraničních investic.

Kazachstán nejvíce závisí na ruských surovinách jako jsou ropa a ropné produkty. Rusko aktivně dováží do Kazachstánu vozidla. Rudy a koncentráty drahých kovů se také z Ruska do Kazachstánu v nezanedbatelném množství dovážejí. Nízké tempo růstu výroby a celkově ekonomiky Ruska jsou negativním faktorem pro hospodářský růst Kazachstánu, který ovlivňuje pokles objemu exportu i zahraničního obchodu celkově. Zpomalení inflace

v Rusku je pozitivním faktorem, který pomáhá ke zmírnění tlaku na inflační procesy v Kazachstánu prostřednictvím snížení dovozu inflace. Sankce proti Rusku mají na Kazachstán nepřímý vliv.

Mezi regiony Ruské federace a oblastmi Republiky Kazachstán je uzavřeno více než 240 dohod v oblasti obchodně-ekonomické, vědecko-technické, humanitární spolupráce a také spolupráce v oblasti ochrany životního prostředí, využívání přírodních zdrojů a zajištění bezpečnosti životního prostředí v přilehlých oblastech, v oblasti přírodních katastrof a odstraňování jejich důsledků a další.

Téměř všechny regiony Ruské federace mají obchodní a ekonomické vztahy s Republikou Kazachstán. Nejaktivnějšími účastníky zahraničního obchodu s Kazachstánem jsou Čeljabinská a Orenburgskaja oblast, Moskva, Sverdlovská oblast, Republika Tatarstán a Baškortostán, St. Petersburg, Kemerovo, Ťumeňská, Moskevská oblast, Altajský kraj, Chanty-Mansijský autonomní okruh, Samara, Omsk, Novosibirská oblast, Krasnojarský kraj, Irkutsk, Permská, Nizhegorodskaya, Kurganská oblast.

Po zahájení činnosti EAHU začal růst počet ruských podniků registrovaných v Kazachstánu, které se nacházejí v pohraničních oblastech. Kazašské daňové zákony jsou mnohem „měkčí“ než ruské, což motivuje podnikatele, které pracují v pohraničí, aby své podnikání organizovali za výhodnějších podmínek. Například v Kazachstánu je sazba daně z přidané hodnoty 12%, v Rusku je tato sazba 18%. To je zásadní rozdíl. Kromě toho, pravidla pro registraci podnikání v Kazachstánu jsou jednodušší než v Rusku. Úspěšně působí více než 5 tisíc podniků s účastí ruského a kazašského kapitálu. Rusko a Kazachstán se neustále snaží zvýšit hospodářskou interakci, k čemuž lákají velké, střední i malé podniky.

5.1.1 Scénáře rozvoje hospodářské interakce Ruské federace a Republiky Kazachstán

Obrovský ekonomický potenciál, který byl historicky a geograficky založen na interakci dvou blízkých partnerů – Kazachstánu a Ruska, může být realizován pouze za předpokladu uznání stávajících nedokonalostí v politice, a jako důsledek přijetí koordinovaných opatření.

Nedostatek příslušných státních struktur v různých odvětvích národního hospodářství, nepříznivé podmínky pro vzájemné investice a společné podniky, nezralost informačního partnerství a nedostatečná dopravní infrastruktura mohou vést k prohloubení

strukturálních problémů zbytečné byrokracie a nadměrné složitosti procesů ekonomické interakce. Nedostatečná pozornost k stimulaci hraniční spolupráce navíc povede ke zhoršení závislosti ekonomik obou zemí na světovém trhu, ohrozí jejich výrobu poklesem při nejmenších výkyvech na trzích Číny a Evropy.

V opačném případě, pokud Ministerstvo ekonomického rozvoje Ruské federace spolu se svými kazašskými kolegy budou věnovat pozornost výše uvedeným problémům, obě země mohou očekávat novou vlnu růstu objemu vzájemného obchodu, pravděpodobně ještě více než po zrušení celních omezení v roce 2011.

Nové možnosti by se tak mohly otevřít podnikatelům v příhraničních oblastech (a nejen v nich) i díky zjednodušenému schématu vedení obchodu s kazašskými dodavateli nebo odběrateli. To by dalo silný impuls na peněžní obrat na regionální úrovni. Pozitivní dopad se očekává na dynamiku obratu růstu cen ropy a zvýšení kupní síly občanů obou zemí.

Vytváření nových nástrojů a platforem, které pomohou rozvíjet nadregionální spolupráci, se zdá být nejjednodušším způsobem, jak urychlit rozvoj přeshraničních vztahů, aniž by se musely provádět strukturální změny na federální úrovni. Příkladem takové platformy může být fórum meziregionální spolupráce Ruska a Kazachstánu, které v budoucnu získá stále větší rozsah. Možné je také vytváření nových nástrojů na úrovni veřejnosti a podniků, například společensko-odborné zastoupení, které bude moci zkoumat a vytvářet aktuální agendu a informovat ji přímo o příjemcích, a to nejen pouze na úrovni státních úředníků.

Obrovský potenciál bilaterální hospodářské spolupráce může být plně realizován pouze za podmínek zvýšené pozornosti orgánů obou zemí k existujícím problémům. Je také zapotřebí koordinované činnosti ekonomických ministerstev obou zemí.

6 Závěr

Po rozpadu SSSR a vytvoření SNS vztahy mezi dvěma největšími státy Společenství prošly určitou fází vývoje. Země spolu pojí mezinárodně-právní, obchodně-ekonomické, humanitární a další vztahy, které jsou pro jejich strategické partnerství důležité.

Ruská federace a Kazachstán zůstávají úzce spolupracujícími státy. Právě tento faktor do značné míry určuje dynamiku rozvoje bilaterálních vztahů. V mnoha ohledech je vzájemné propojení zájmů Ruska a Kazachstánu výjimečné a v celém postsovětském politickém prostoru nemá toto propojení obdoby. Celkově jsou kazašsko-ruské mezinárodní vazby nejúspěšnějším modelem spolupráce. Těmto zemím se nejenže podařilo zachránit historickou tradici, ale také se jim podařilo vybudovat vztahy na principech rovnosti a vybudovat tak vzájemně prospěšné partnerství. Dnes oba státy usilují o další prohlubování tohoto partnerství.

Rusko je významným hráčem na trhu Kazachstánu, který je aktivně zastoupen v mnoha oblastech. Existuje podobnost mezi kazašskou a ruskou strukturou importu a exportu, která opět potvrzuje podobné modely ekonomik těchto dvou zemí. Pohraniční regiony Kazachstánu jsou místa, kde je ruský obchod zastoupen nejvíce.

EAHU dává Kazachstánu velké příležitosti na přilákání ruských investic. Některé podniky organizují svou výrobu tak, aby využily toho, že podmínky organizace a fungování podniků jsou v Kazachstánu atraktivnější.

Provedená analýza stavu obchodních a ekonomických vztahů mezi oběma zeměmi umožňuje vyvodit závěr o přítomnosti pozitivního trendu jejich vývoje. Růst vzájemného obratu přispívá k posílení provázaných vazeb mezi řídicími subjekty Kazachstánu a Ruska, k zakládání společných podniků a také otevírání poboček významných průmyslových firem. Aktivně realizují společné projekty v reálném sektoru ekonomiky obou zemí. Rozšiřuje se spolupráce v odvětví ropy a zemního plynu, atomové energie, kosmické oblasti, hutnictví, chemického, textilního a stavebního průmyslu. Nicméně velká část vzájemných investic směřuje do těžebního průmyslu, což podněcuje ukládání strukturálních změn v ekonomice obou zemí a jejich komoditní zaměření.

V bilaterální spolupráci mezi Kazachstánem a Ruskem ale přetrvávají vážné problémy – například v oblasti celní a pohraniční politiky, ochrany vnitřního trhu. Struktura vývozu a dovozu obou států zůstává neúčinná.

Skutečný význam získává vývoj mechanismu dalšího rozšíření vzájemně výhodných obchodně-ekonomických vztahů obou zemí. Důležitým prvkem se musí stát provádění adekvátní investiční a průmyslové politiky Kazachstánu a Ruska, která se musí zaměřit na rozvoj odvětví s vysokou přidanou hodnotou a zvýšení konkurenceschopnosti národních ekonomik. Obě země dále musí vytvořit účinný systém celní a hraniční kontroly a snažit se účinně provádět dohodnuté tarifní politiky v reálném sektoru ekonomik těchto zemí.

7 Seznam použitých zdrojů

Tištěné zdroje:

1. RAJZBERG, B.A. Kurs ekonomiky. Moskva: INFRA, 1997. 720 s. ISBN 5-86225-387-4
2. O'NEILL J., The Growth Map: Economic Opportunity in the BRICs nad Beyond. London: Portfolio Penguin 2012. 256 s. ISBN: 978-5-91657-506-4
3. FLEK, M.B., UGNICH, E.A. Prakticheskaya ekonomika predpriyatiya: sinergeticheskij podhod. Rostov N/D: Monografie, 2014. 208 s. ISBN978-5-94596-031-2
4. KOSHANOV A., Trudnoe voskhozhdenie: na putiakh k rynku. Almaty: Daik-Press, 2010. 651 s. ISBN: 978-601-290-017-0
5. ADAMCHUK, V.V., Ekonomika i sociologiya truda Rossii. Moskva: UNITI, 2000. 407 s. ISBN 5-238-00042-1.
6. GAGA, V.A., Ekonomika i socialologiya truda. Tomsk: Tomskij gosuniversitet, 2008. 340 s. ISBN: 5-94692-879-1
7. IVLEVA, G.I., Effektivnoe gosudarstvennoe I municipalnoe upravlenie kak factor socialno-ekonomicheskogo razvitiya Rossii. Moskva: Prospekt, 2014. 752 s. ISBN: 978-5-3921-6066-2
8. VECHKANOV, G.S., VECHKANOVA G.R. Ekonomika Rossii. Sankt-Peterburg:Peter, 2011. 448 s. ISBN 978-5-459-00303-1
9. HRBKOVÁ Jana., Společenské vědy pro techniky: Ekonomie, právo, politologie, Praha: Grada, 2015. 200 S. ISBN: 978-80-247-5588-5
10. DVOŘÁČEK J., Podnik a jeho okolí. Jak přežít v konkurenčním prostředí. Praha: Nakladatelství C.H. Beck, 2012, 192s. ISBN: 978-80-7400-224-3
11. ROJÍČEK, M., Makroekonomická analýza - teorie a praxe. Praha: Grada, 2016. 544 s. ISBN: 978-80-247-5858-9
12. MANKIW, G., Zásady ekonomie. Praha: Grada, 1999. 768 s. ISBN: 978-80-7169-891-3
13. SYLASHKIN S.S., Problemy formirovaniya gosudarstvennykh politik v Rossii. Moskva: Nauchnyj expert, 2006. 840 s. ISBN: 5-98536-010-5
14. SHEVCHUK D., Bankovskoe delo. Moskva: UNITI, 2005, 128 s. ISBN: 5-9557-0124-9

15. FABOZZI F., *Financovye instrumenty*. Moskva: EKSMO, 2010, 831 s. ISBN: 978-5-699-25891-8
16. SINICKOJ N.Y., *Upravlenie predpriyatiem*. Moskva: DirectMedia, 2014, 610 s. ISBN: 978-5-4475-2543-9
17. SCHERBAK I., *Ekonomicheskaya statistika*. Moskva: EKSMO, 2008, 132 s. ISBN: 978-5-699-26540-4
18. NOSOVA, N., *Mezhdunarodnye ekonomicheskie otnosheniya*, Moskva: Nauchnaya kniga, 2008, 188 s. ISBN:978-5-699-24536-9
19. SELICHEV, A.S., *Dengi. Kredit. Banki. Uchebnik dly vuzov*, Piter: LitRes, 2007, 432 s. ISBN: 978-5-469-01488-1
20. SMIRNOV, P.U., *Mirovaya ekonomika*, Moskva: Sova, 2009, 124 s. ISBN 978-5-17-061060-0
21. MICHAJLUSHKIN, A.I., SHIMKO P. D., *Mezhdunarodnaya ekonomika*. Moskva: Vysshaya shkola. 2002, 277 s. ISBN 5-06-005498-5
22. VYSHEGORODCEV, M., *Upravlenie budgetom*. Moskva: Delo i servis. 2002, 160 s. ISBN 5-8018-0165-0
23. VAVILOV, A., *Gosudarstvenny dolg: uroki krizisa i principy upravleniya*. Moskva: Gorodec, 2001. 394 s. ISBN 5-9268-0033-8
24. BRAGINSKAYA, L.S., *Gosudarstvenny dolg: analiz sistemy upravleniya i ocenka ee effektivnosti*. Moskva:Lotos, 2007. 128 s. ISBN: 978-5-98699-037-8
25. CAREGRADSKAYA, U.K., *Gosudarstvenny dolg Rossii v sisteme finansovogo prava: osobennosti pravovogo regulirovaniya*. Moskva: Prospekt, 2016. 131 s. ISBN 978-5-392-21583-6

Elektronické zdroje:

1. REPUBLIKA KAZACHSTÁN. Zákon č.316 ze dne 31. března 2011 o schválení Programu zaměstnanosti – 2020. *Oficiální stránky prezidenta Republiky Kazachstán* [online]. [cit. 2018-05-28]. Dostupné z: <http://www.akorda.kz/ru>

2. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Hrubý domácí produkt (HDP) - Metodika. In: *Český statistický úřad*[online]. [Praha]: Český statistický úřad. [cit. 2018-05-31]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/hruby_domaci_produk_t_-hdp-
3. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Hodnocení výkonnosti ekonomiky České republiky v širším kontextu. In: *Český statistický úřad*[online]. [Praha]: Český statistický úřad. [cit. 2018-05-31]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cr/hodnoceni-vykonnosti-ekonomiky-ceske-republiky-v-sirsim-kontextu>

8 Přílohy

Příloha 1 Hrubý domácí produkt za vybrané roky (v běžných cenách; miliard jednotek národní měny)

| Rok | Ruská federace (ruský rubl) | Republika Kazachstán (tenge) |
|------|--------------------------------|---------------------------------|
| 2005 | 21609,8 | 7590,6 |
| 2008 | 41276,8 | 16052,9 |
| 2009 | 38807,2 | 17007,6 |
| 2010 | 46308,5 | 21815,5 |
| 2011 | 59698,1 | 28243,1 |
| 2012 | 66926,9 | 31015,2 |
| 2013 | 71016,7 | 35999,0 |
| 2014 | 77945,1 | 39675,8 |
| 2015 | 83387,2 | 40884,1 |
| 2016 | 85917,8 | 44354,0 |
| 2017 | 92037,2 | 49740,6 |

Zdroje: vlastní zpracování, data Federálního statistického úřadu a Ministerstva národního hospodářství Republiky Kazachstán

Příloha 2 Dynamika HDP v Ruské federaci a v Republice Kazachstán za vybrané roky (ve stálých cenách; v procentech k předchozímu roku)

| | 2005 | 2008 | 2009 | 2010 | 2011 | 2012 | 2013 | 2014 | 2015 | 2016 | 2017 |
|----------------------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|
| Ruská federace | 106,4 | 105,2 | 92,2 | 104,5 | 104,3 | 103,5 | 101,3 | 100,7 | 96,3 | 99,8 | 101,5 |
| Republika Kazachstán | 109,7 | 103,3 | 101,2 | 107,3 | 107,4 | 104,8 | 106,0 | 104,2 | 101,2 | 101,1 | 104,1 |

Zdroje: vlastní zpracování, data Federálního statistického úřadu a Ministerstva národního hospodářství Republiky Kazachstán

Příloha 3 Vývoj míry nezaměstnanosti v Ruské federaci a v Republice Kazachstán za vybrané roky (v procentech)

| | 2005 | 2008 | 2009 | 2010 | 2011 | 2012 | 2013 | 2014 | 2015 | 2016 | 2017 |
|-------------------|------|------|------|------|------|------|------|------|------|------|------|
| Rusko celkem | 7,1 | 6,2 | 8,3 | 7,3 | 6,5 | 5,5 | 5,5 | 5,2 | 5,6 | 5,4 | 5,2 |
| Kazachstán celkem | 8,1 | 6,6 | 6,6 | 5,8 | 5,4 | 5,3 | 5,2 | 5,0 | 5,0 | 5,0 | 4,9 |

Zdroje: vlastní zpracování, data Federálního statistického úřadu a Ministerstva národního hospodářství Republiky Kazachstán

Příloha 4 Deflátor HDP (v procentech k předchozímu roku)

| | 2005 | 2008 | 2009 | 2010 | 2011 | 2012 | 2013 | 2014 | 2015 | 2016 | 2017 |
|----------------------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|
| Ruská federace | 119,3 | 118,0 | 102,0 | 114,2 | 115,9 | 108,3 | 104,8 | 107,5 | 108,2 | 103,6 | 102,5 |
| Republika Kazachstán | 117,9 | 121,0 | 104,7 | 119,6 | 118,9 | 104,8 | 109,5 | 105,8 | 101,9 | 113,6 | 108,6 |

Zdroje: vlastní zpracování, data Federálního statistického úřadu a Ministerstva národního hospodářství Republiky Kazachstán

Příloha 5 Změna reálné mzdy zaměstnanců (2005=100%)

| | 2008 | 2009 | 2010 | 2011 | 2012 | 2013 | 2014 | 2015 |
|----------------------|------|------|------|------|------|------|------|------|
| Ruská federace | 148 | 143 | 150 | 155 | 168 | 176 | 178 | 181 |
| Republika Kazachstán | 127 | 131 | 141 | 151 | 161 | 164 | 171 | 177 |

Zdroje: vlastní zpracování, data Federálního statistického úřadu a Ministerstva národního hospodářství Republiky Kazachstán

Příloha 6 Růst spotřebitelských cen podle druhů nebo skupin zboží a placených služeb v Ruské federaci (v procentech)

| | 2014 | 2015 | 2016 | 2017 | |
|---|-----------------------|-----------------------|-----------------------|-----------------------|--|
| | Prosinec/ Prosinec | Prosinec/ Prosinec | Prosinec/ Prosinec | Prosinec/ Prosinec | Leden- prosinec / leden- prosinec |
| Potraviny a nealkoholické nápoje | 15,4 | 14,0 | 4,6 | 1,1 | 3,0 |
| Cukr | 40,0 | 12,9 | -6,0 | -23,7 | -17,6 |
| Vejce | 4,6 | 9,8 | -0,7 | -14,2 | -7,0 |
| Kroupa a luštěniny | 34,6 | 15,5 | 6,4 | -13,0 | -7,1 |
| Olej slunečnicový | 5,0 | 37,2 | 3,4 | -8,6 | -6,2 |
| Maso a drůbež | 20,1 | 4,3 | 1,6 | -2,3 | 0,8 |
| Těstoviny | 8,4 | 19,5 | 4,5 | -0,7 | 1,7 |
| Ovoce a zelenina | 22,0 | 17,4 | -6,8 | 1,2 | -1,1 |
| Chléb a pečivo | 7,5 | 13,2 | 5,9 | 2,7 | 4,0 |
| Ryby a mořské plody | 19,1 | 20,9 | 8,6 | 3,8 | 4,3 |
| Mléko a mléčné výrobky | 14,4 | 11,5 | 9,5 | 5,2 | 8,5 |
| Máslo | 14,5 | 10,6 | 20,5 | 9,6 | 20,6 |
| Nepotravinářské zboží | 8,1 | 13,7 | 6,5 | 2,8 | 4,0 |
| Léky | 13,1 | 19,6 | 4,9 | -3,4 | 1,3 |
| Elektrické spotřebiče a další domácí spotřebiče | 17,9 | 16,8 | 5,7 | -0,6 | 2,4 |
| Mycí a čistící prostředky | 9,2 | 22,4 | 6,3 | 0,6 | 2,4 |
| Oblečení a prádlo | 6,2 | 12,8 | 7,3 | 3,0 | 4,8 |
| Stavební materiály | 4,8 | 10,4 | 5,8 | 3,1 | 3,7 |
| Tkaniny | 7,4 | 19,7 | 7,6 | 3,7 | 5,3 |
| Benzín a automobilový průmysl | 8,9 | 4,8 | 3,8 | 7,3 | 5,7 |
| Tabák | 27,1 | 26,6 | 17,8 | 8,6 | 12,2 |
| Placené služby obyvatelstvu | 10,5 | 10,2 | 4,9 | 4,4 | 4,2 |
| Služby v oblasti domácího cestovního ruchu | 8,4 | 11,2 | 5,6 | 2,6 | 3,6 |

| | | | | | |
|--|------|------|-----|-----|------|
| Služby v oblasti zahraničního cestovního ruchu | 41,1 | 19,8 | 0,4 | 4,1 | -1,7 |
| Komunikační služby | 1,3 | 2,9 | 3,7 | 4,7 | 4,4 |
| Lékařské služby | 9,2 | 11,1 | 7,8 | 5,0 | 5,6 |
| Služby osobní dopravy | 7,3 | 10,7 | 6,6 | 6,8 | 7,0 |
| Služby vzdělávání | 13,8 | 8,7 | 4,9 | 7,5 | 5,7 |

Zdroje: vlastní zpracování, data Centrální banky Ruské federace

Příloha 7 Růst spotřebitelských cen podle druhů nebo skupin zboží a placených služeb v Republice Kazachstán (v procentech)

| | 2014 | 2015 | 2016 | 2017 | |
|---|-----------------------|-----------------------|-----------------------|-----------------------|--|
| | Prosinec/ Prosinec | Prosinec/ Prosinec | Prosinec/ Prosinec | Prosinec/ Prosinec | Leden- prosinec / leden- prosinec |
| Potraviny a nealkoholické nápoje | 8,7 | 9,5 | 14,4 | 7,9 | 8,0 |
| Alkoholické nápoje a tabák | 7,2 | 8,1 | 13,5 | 15,6 | 13,2 |
| Nepotravinářské zboží | 16,4 | 17,1 | 23,8 | 9,2 | 9,5 |
| Elektrické spotřebiče a další domácí spotřebiče | 3,2 | 3,5 | 5,7 | 5,3 | 5,4 |
| Oblečení a prádlo | 4,4 | 4,2 | 7,6 | 8,9 | 8,5 |
| Stavební materiály | 8,2 | 8,6 | 6,4 | 8,7 | 7,1 |
| Placené služby obyvatelstvu | 6,3 | 6,9 | 7,6 | 5,3 | 5,7 |
| Lékařské služby | 4,5 | 6,0 | 7,9 | 7,6 | 7,7 |
| Komunikační služby | 0,7 | 1,3 | 3,1 | 3,9 | 4,1 |
| Služby osobní dopravy | 6,5 | 6,3 | 6,4 | 7,0 | 7,1 |
| Služby v oblasti cestovního ruchu | 5,3 | 5,7 | 10,6 | 11,8 | 11,0 |
| Služby vzdělávání | 11,0 | 5,6 | 5,3 | 4,5 | 4,3 |

Zdroje: vlastní zpracování, data Centrální banky Republiky Kazachstán

Tabulka 22 Platební bilance Ruské federace v roce 2017 a v prvním čtvrtletí roku 2018 v základních jednotkách (miliardy amerických dolarů)

| | 1. čtvrtletí 2017 | 2017 | 1. čtvrtletí 2018 |
|-----------------------------|-------------------|---------|-------------------|
| Běžný účet | 22 001 | 35 436 | 30 827 |
| Obchodní bilance | 34 461 | 115 422 | 44 617 |
| Export | 82 550 | 353 547 | 101 881 |
| Surová ropa | 23 265 | 93 377 | 28 276 |
| Ropné produkty | 15 936 | 58 247 | 19 259 |
| Zemní plyn | 10 113 | 38 693 | 12 568 |
| Import | 48 089 | 238 125 | 57 264 |
| Bilance služeb | -5230 | -31094 | -6595 |
| Export | 12 299 | 57 730 | 14 160 |
| Dopravní služby | 4 221 | 19 805 | 4 739 |
| Výlet | 1 622 | 8 945 | 2 157 |
| Ostatní služby | 6 456 | 28 980 | 7 264 |
| Import | 17 530 | 88 824 | 20 755 |
| Dopravní služby | 2 953 | 14 451 | 3 390 |
| Výlet | 5 338 | 31 058 | 6 955 |
| Ostatní služby | 9 238 | 43 315 | 10 410 |
| Bilance odměny za práci | -588 | -2278 | -462 |
| Bilance investičních výnosů | -4610 | -37679 | -4186 |
| Výnosy z příjmů | 10 561 | 44 673 | 12 037 |
| Výnosy z výplaty | 15 172 | 82 352 | 16 223 |
| Federální úřady | -392 | -2318 | -679 |
| Výnosy z příjmů | 299 | 930 | 289 |
| Výnosy z výplaty | 691 | 3 249 | 968 |
| Subjekty Ruské federace | 6 | 23 | 6 |
| Centrální banka | 316 | 1 901 | 828 |
| Výnosy z příjmů | 327 | 2 001 | 865 |
| Výnosy z výplaty | 11 | 100 | 37 |
| Banky | 934 | 883 | 298 |
| Výnosy z příjmů | 2 629 | 10 138 | 2 397 |
| Výnosy z výplaty | 1 695 | 9 255 | 2 009 |

| | | | |
|--|--------|--------|--------|
| Ostatní sektory | -5463 | -38122 | -4628 |
| Výnosy z příjmů | 7 307 | 31 603 | 8 485 |
| Výnosy z výplaty | 12 770 | 69 725 | 13 113 |
| Bilance renty | 14 | 46 | 33 |
| Bilance vedlejších příjmů | -2045 | -8980 | -2581 |
| Kapitálový účet | 43 | -192 | -236 |
| Saldo běžného účtu a kapitálového účtu | 22 045 | 35 244 | 30 590 |
| Saldo finančního účtu | 11 622 | 16 370 | 14 377 |
| Čisté přijetí závazků | -1614 | 1 458 | 3 939 |
| Federální úřady | 4 406 | 15 127 | 4 044 |
| Portfoliové investice | 4 423 | 15 526 | 4 063 |
| Vydání | 0 | 2 610 | 954 |
| Splácení | -856 | -3921 | -1839 |
| Reinvestování příjmů | 687 | 3 224 | 965 |
| Vedlejší trh | 4 592 | 13 613 | 3 983 |
| Půjčky | -22 | -341 | -24 |
| Ostatní závazky | 5 | -58 | 5 |
| Subjekty Ruské federace | 9 | -3 | -1 |
| Centrální banka | 1 636 | 1 265 | 2 088 |
| Banky | -3947 | -29256 | -2451 |
| Přímá investice | 394 | 1 470 | 1 443 |
| Úvěry a vklady | -1051 | -15437 | 572 |
| Ostatní závazky | -3289 | -15290 | -4465 |
| Ostatní sektory | -3718 | 14 325 | 258 |
| Přímá investice | 4 887 | 27 214 | 5 601 |
| Portfoliové investice | -5127 | -4475 | 1 015 |
| Půjčky | -1895 | -8542 | -5291 |
| Ostatní závazky | -1583 | 128 | -1067 |
| Čistá akvizice finančních aktiv | 10 008 | 17 828 | 18 315 |
| Federální úřady | 177 | 3 074 | -453 |
| Půjčky | 317 | 2 252 | -71 |
| Ostatní aktiva | -140 | 822 | -382 |
| Centrální banka | 6 | 14 | 13 |
| Banky | 13 646 | -4356 | 303 |
| Přímá investice | 376 | 873 | 768 |
| Úvěry a vklady | 13 524 | -10196 | -143 |

| | | | |
|---|--------|--------|--------|
| Ostatní závazky | -253 | 4 968 | -321 |
| Ostatní sektory | -3821 | 19 096 | 18 452 |
| Přímá investice | 8 305 | 38 176 | 12 502 |
| Portfoliové investice | 1 615 | 5 100 | 370 |
| Cizí měna v hotovosti | -917 | -6038 | -1362 |
| Obchodní úvěry a zálohy | -1861 | -5882 | 1153 |
| Dluh z dodávek na základě mezivládních dohod | 443 | -1425 | 863 |
| Pochybné operace | 62 | 311 | 19 |
| Ostatní aktiva | -11468 | -11147 | 4 907 |
| Čisté chyby a přeskokování | 879 | 3761 | 3 120 |
| Změna rezervních aktiv | 11302 | 22 636 | 19 333 |

Zdroje: vlastní zpracování, data Centrální banky Ruské federace

Tabulka 23 Platební bilance Republiky Kazachstán v roce 2017 a v prvním čtvrtletí roku 2018 v základních jednotkách (milionů amerických dolarů)

| | 1. čtvrtletí 2017 | 2017 | 1. čtvrtletí 2018 |
|---------------------------|-------------------|-----------|-------------------|
| Běžný účet | -1 402,9 | -5 352,8 | -592,9 |
| Obchodní bilance | 4 299,1 | 17 444 | 6 428,7 |
| Export | 10 997,3 | 49 293,7 | 14 053,1 |
| Import | 6 698,2 | 31 849,8 | 7 624,8 |
| Bilance služeb | -930,9 | -4 412,9 | -910,8 |
| Export | 1 462,6 | 6 436,6 | 1 513 |
| Import | 2 383,5 | 10 849,5 | 2 423,8 |
| Bilance primárního příjmu | -4 675,7 | -17 927 | -6 082,5 |
| Bilance odměny za práci | -323,6 | -1 405,9 | -353,8 |
| Investiční výnosy | -4 385,9 | -16 656,2 | -5 762,5 |
| Výnosy z příjmů | 495,2 | 2 216,9 | 567,8 |
| Výnosy z výplaty | 4 881 | 18 873 | 6 330,3 |
| Bilance vedlejších příjmů | -456,9 | -95,4 | -28,1 |
| Kapitálový účet | 12,3 | 288,1 | 55,3 |

| | | | |
|---------------------------------|----------|----------|----------|
| Finanční účet | -1 661,3 | -5 704,1 | 814,3 |
| Přímá investice | -1 876,8 | -3 846,5 | -3 582,1 |
| Čistá akvizice finančních aktiv | 438,7 | 695,9 | -2 552,6 |
| Čisté přijetí závazků | 2 315,6 | 4 542,3 | 1 029,4 |
| Portfoliové investice | 1 229,3 | -5 398,2 | 1 642 |
| Čistá akvizice finančních aktiv | 1 378,3 | -3 246,9 | 124,8 |
| Vláda a Centrální banka | 967,3 | -5 803,8 | -380,1 |
| Banky | -43,4 | 872,2 | -37,9 |
| Ostatní sektory | 454,4 | 1 684,7 | 542,8 |
| Čisté přijetí závazků | 149 | 2 151,3 | -1 517,2 |
| Vláda a Centrální banka | 404,8 | -83,2 | 273,4 |
| Banky | -379,9 | -836,7 | -100 |
| Ostatní sektory | 124,2 | 3 071,2 | -1 690,6 |
| Krátkodobé dluhové dokumenty | -987,9 | 3 859,1 | 2 431,2 |
| Čistá akvizice finančních aktiv | -858,4 | 4 791,5 | 2 235,7 |
| Čisté přijetí závazků | 129,6 | 932,4 | -195,5 |
| Čisté chyby a přeskokování | -831,6 | -2 256,8 | 458,7 |

Zdroje: vlastní zpracování, data Centrální banky Republiky Kazachstán